

750

מערכות ים
בטאון חיל הים

שבועה לך נשבענו

בלילה יצאנו להפליג בימים
עת ירח נזט באור גוהות.
גנם זקפו בחורים גלגבים
להשיט בים-סוף את צי-הספינות.

בדם זעורינו מדברנו נמר,
שדות זהב-שכלינו מלא אסמים.
הרקענו שחקים ופרצנו השער,
אז לטרזק ימותינו נחלצו ימאים.

שבועה לך נשבענו הזקן מן התל
משארם המפרץ מקדם לעולם;
גליה מחרושנה ספינות ישראל
בצאתן בבואן מים אלי-ים.

מעניו הכבות נגה ברק-האור
נעור המדבר לתרועת השופר.
לנצח צדות מעוזנו לזכור
יום יבוא ונצהל בגיל המחר.

בשגב אוננו תסרח השממה,
עוד גזכור לחמה של קדש ימים,
עוד נתקדש בקדושת הנחמה
זפלט נתיבות מפרצים ונמלים.

אריה סמסרוב

שמר תרן בו גם ישראל המתחדש מלבלב עלי ים

שובה לנהג בם, עמד בגאות ים התיכון וים סוף
לימין קל קברניט ומלח צעירים על ספון ספינתם.

(אורי צבי גרינברג מ„שירת הבחירה“)

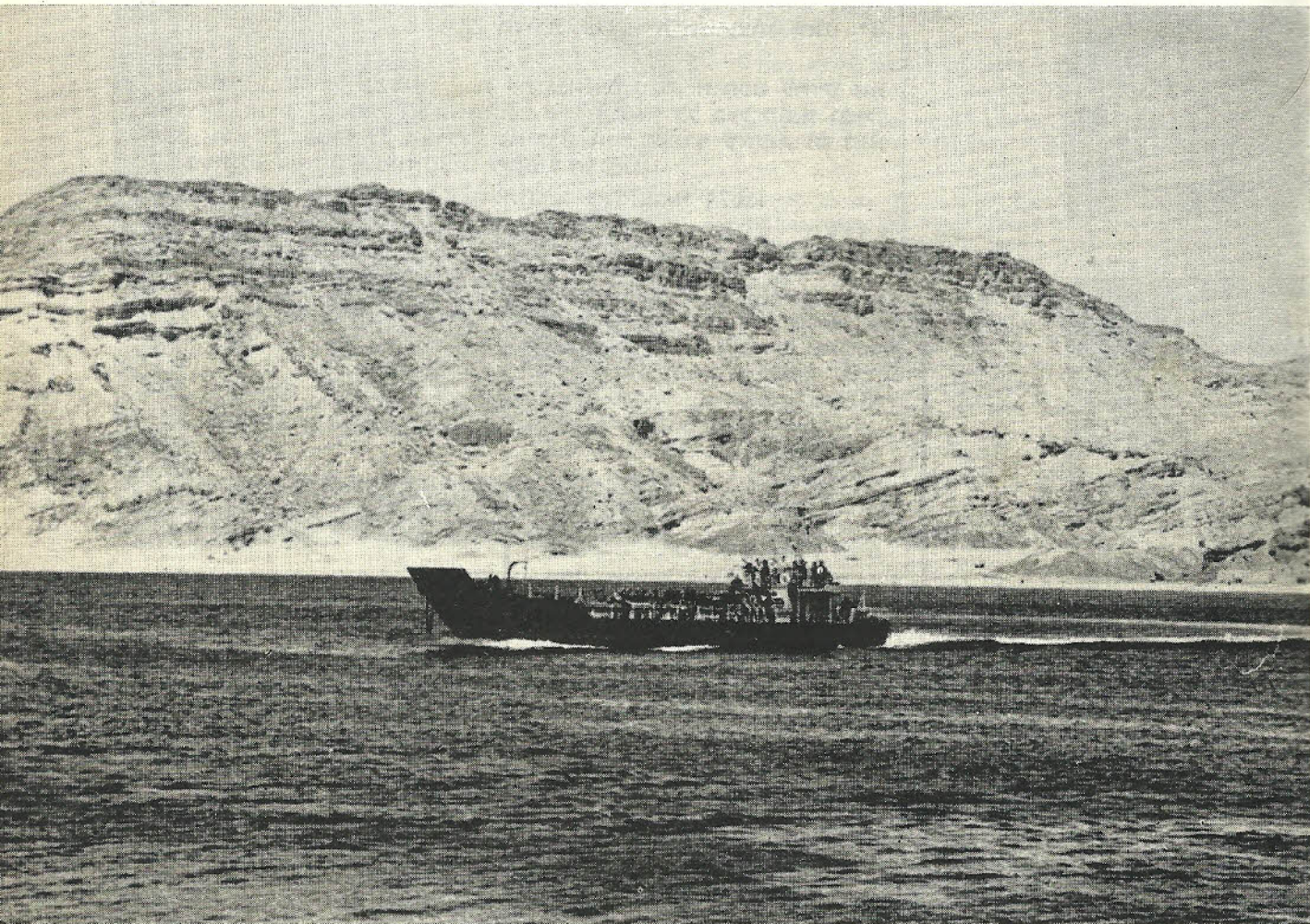
■ מערכות ים ■ בטאון חילהים ■ מס' 91 ■

■ חשון תשכ"ט ■ נובמבר 1968 ■ נוכיר החוברת 1.50 ל"י ■

■ עורך: סרן אלי שחף ■ עורך עורך: אריה סמוסנוב ■

■ צלם המערכת: עודד עגור ■ עורך גרפי: אלי שפיר ■

● הדפסת הדגם: דפוס אופסט, פסטלי ● הדפסת המעטפה: דפוס אופסט נייט בע"מ ● נדפס ב.הדפוס החדש בע"מ ●

בית ההוצאה של
צבא הגנה לישראל

מערכות

עורך ראשי: אל"מ גרשון ריבלין
עורך "מערכות": סא"ל צבי סיגל
צוות המערכת: סא"ל ל. מרחב, א. גולדברשט,
ממ"ק א. רובינשטיין

מרכזת המערכת: מ. דרורי
"מערכות-הימוש": קצין עריכה רביסרן (מיל.) יעקב להט
"מערכות-פלס": קצין עריכה רס"ג א. כץ
"קשר ואלקטרוניקה": קצין עריכה סא"ל מהנדס י. בעל-שם

כתובת המערכת: ד. צ. 1074 צה"ל

בענייני מנויים, דגמים וחברות קודמות

יש לפנות אל: ההוצאה לאור מח' ההפצה.

רח' ב' מס' 29. טל. 247185 - הקריה ת"א.

בקבוק הדואר

קורא יקר!

בתקופה האחרונה נתקבלו למערכת מכתבים רבים, מאת הקוראים, המשקפים דעות, משאלות והצעות שונות.

התעניינות זאת נזקפת, בעיקרה, להתעוררות הציבור הרחב, לאחר מלחמת ששת הימים, גם עקב חדירת צי ברית-המועצות לאגן ים התיכון.

מאחר שמערכת הבטאון ערה לתגובות מנוייה, הוחלט לחדש את המדור „בקבוק הדואר“, ופותחת את שערי לפני כל בעל-הגבה ובעל-הצעה, וכאלה יעמדו על הברכה. לחוברת זאת מצורף שאלון, גם הוא נועד לשתף את הקורא במאמצים לשיפור הבטאון.

אנא, העבירונו בהקדם לפי הכתובת: דאר צבאי 1074.

העורך

מחסור בדגמי-אניות

הנני בונה נלהבת ומתמידה של דגמי האניות, ולצערי לא יכולתי להשיג את החור-ברת האחרונה של „מערכות-ים“. אבקשכם להודיעני אנה אני יכולה לפנות על-מנת להשיגה.

אני מרשה לעצמי להציע להכין סידרות דגמים של אניות צלבניות, פניקיות ורוי-מאיות.

ניצה שפיר

ת.ד. 4006, חיפה

תשובת המערכת: נכון דיברת. החוברת אזלה. את יכולה לפנות ולבקשה לפי הכתובת: משרד הבטחון, הרוצאה לאור, רחוב ב' מס' 29, הקריה — ת"א. ואשר לעתיד, נייעץ לך, לחתום על הבטאון, ומובטח לך שיגיע לבינתך בצירוף לדגם.

שיפורים בעיצוב ובתוכן

ברצוני לציין את השיפורים שחלו בעיצוב ובתוכן של הבטאון „מערכות-ים“. גם הצילומים הרבים וגם הרשימות משקפים נאמנה את החיל, אשר כפי הנראה, יוצא אט-אט מן האלמוניות, ביחוד לאחר מלחמת ששת הימים.

אני תקוה, שתמשיכו לתת ביטוי בולט לנושאי חיל-הים, על מגמותיה, התעצמותו ומבצעיו.

רחמים לוי

טבריה, כפר חטיין

מדורים ש„נשכחו“

הנני קוראה קבועה של הבטאון מזה שנים רבות, ונדמה לי שהזנחתם בתקופה האחרונה מדורים מרובי-עניין לציבור הקור-

אים, כגון המדור „דע את האויב“, ואני מתכוונת לצייר ערב שהולכים ומתפתחים, בעיקר הצי המצרי המתעצם, כן גם „מגמות של הספנות בעולם“, לגבי חידור שים טכניים שונים בנושאי הים. תשומת-לבכם תבוא על הברכה.

לאה כהן

רחוב השרון 24, חיפה

מנהיגות זיכסוי-אנוש בכלי-השיט

בזמנו פורסמו כתבות בנושאי מנהיגות זיכסוי-אנוש בכלי-השיט. הייתי אסיר-תודה אילו המשכתם בפרסומים מסוג זה. דומני, שלא רק כלי-השיט חשובים, אלא גם המפעילים.

מה הם בעצם יסודות המנהיגות בתוך הזוללות, הטרפדות, הפולשות? האם דור מים ושווים הם לאלה שבחיל הרגלים, השריון, הצנחנים?

גם נושאי הפולקלור הימי הכללי והיש-ראלי לא מופיעים בזמן האחרון, בעוד קיימות פרשיות מרתקות שראויות לפרסום. עוזי שמשוני

ירושלים, עין-כרם
דאר נע — הרי יהודה

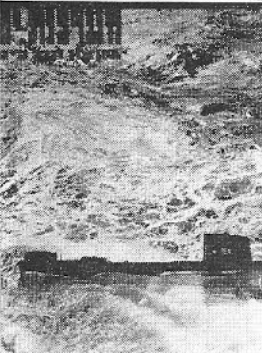
אזלו החוברות מן הדוכנים

כנראה שאזלו חוברות „מערכות-ים“, בטאון חיל-הים האחרון, ואין להשיגו בדור-כני הספרים והעתונים. האם לא קיימת אפשרות להפצת מספר רב יותר של חוברות?

משה שטיין

רחוב מרגלית 56, חיפה

תשובת המערכת: כמנני קבוע יישלח הבטאון אליך לבינתך. פנה לפי הכתובת שצוינה לעיל.

הלוחמים האלמוניים

ש„יפה להם השתיקה“

נתגלה לי עולם ומלואו בקראי את הכתבה המעמיקה „לוחמים מפקדים על עצמם“ מאת גאולה כהן ואברהם מרון. למרות שהיה ידוע לנו, מפה לאוזן, על יחידה זו המיוחדת במינה, הפועלת בסתר, הנה נתגלו בדברים שהתפרסמו פרטים מרתקים נוספים, על מבצעהם, חייהם ופעולתם המבצעית של לוחמים נבחרים ונועזים.

הלב נמלא גאווה, כי בתוכנו מצוי נוער המתנדב למבצעים על-אנושיים, אשר מחיי-בים הקרבה עצמית ומסירות רבה לתפקיד. שטרק

רחוב יפו 151, חיפה

למה נגנז החיוף הקל?

משום-מה הפסקתם לפרסם בבטאון חיל-הים, קריקטורות? להיכן נעלמו? נכון אמ-נס, כי ההוצאה רצינית ומכובדת, אך נראה לי, למרות זאת, לרצוני, לתת קצת מקום לחיוף קל, בין עמוד לעמוד.

איה „Popye The Sailor“ הישראלי:

ג. שטוכהיים

רחוב אמיל זולה 18, חיפה

קצין טוב מאד

לזכרו של רס"ן נושה סגל

לראשונה נפגשנו על הפריגטה „מזנק“. במחלקת המכונה הוכיח עצמו משה, כמכונאי מעולה. מהרה האפיל על כמה מהנגידים הוותיקים.

לאחר כ־15 שנים הצטלבה דרכנו שנית, בעת שירות באח"י „חיפה“, במלחמת ששת הימים.

היה זה ב־20 מאי 1967. פגישה ראשונה של צוות הקצינים, שהוצב להכשיר את המשחתת למלחמה. כולם — „אחד“, „אחד“.

חסר רק „ציף“ טוב, שידע להתגבר על מערכת-המכונות „המרדנית“. דב הציע להפסיק את למודיו של משה בטכניון. בחירה יותר-טובה לא יכולה להיות. „ציפים“ רבים בחיל „שברו את ראשם“ בעת הפעלתה.

רק שעות אחדות לאחר בואו של משה — וכבר מתמר עשן סארובות-האניה, ובנמל נפוצה הידיעה, כי התגברו על התקלה. למחרת היה הניסוי לעובדה, כשאח"י „חיפה“ יוצאת מהנמל לבדיקת-מערכות. תודות למשה הופחת משך-ההכנות הטכניות. רשימת העבודות שהוגשה למספנה, קוצצה, וכללה רק אותן עבודות שחייבו אמצעים וציוד, שלא היו תחת ידיו של משה.

על אף העומס המוטל על מחלקת המכונה, משה מוצא זמן ומגלה ענין בתחומי הפעילות המגוונות של האניה. בהפלגות הוא מאריך לסייר בכל חלקי-האניה, מוכן לתת עצה ועזרה, גם מבלי שיתבקש.

אזכור את ביקורו הראשון בגשר, מיד לאחר הפלגתנו הראשונה מהנמל. זמנתו שופעת בטחון וכולו חיוכים — ניגוד מפתיע ל„ציפים“ קודמים שהכרתי באניה זו, שנראו כורעים תחת נטל-הדאגות המקצועיות, שהתברכה בהן.

„מה המצב, ציף'י?״

תשובתו קצרה ועניינית.

„המפקד, אין בעיות, זאת-אומרת, אין בעיות שצריכות להדאיג את הפיקוד. אם יהיו כאלו, אדווח“.

ואמנם לא היו בעיות. בתקופה שהפעלנו את האניה, חרשנו אלפי מיל, במהירויות שונות, בשני הדוודים, ללא כל תקלה. הישג יוצא מן הכלל, שיש לזקוף לזכותו של משה.

לאחר המלחמה נתפרדה „החבילה“, ועמדנו לחזור איש איש לעיסוקיו. הכינותי את „חוות-הדעת המיוחדת“. מקוצר-זמן הודעתי לקצינים, שלא אוכל לשבת עם כל אחד מהם בנפרד, ומי שלא ייקרא עליידי במיוחד, יכול להיות סמוך ובטוח, שחוות-הדעת לגביו היא חיובית.

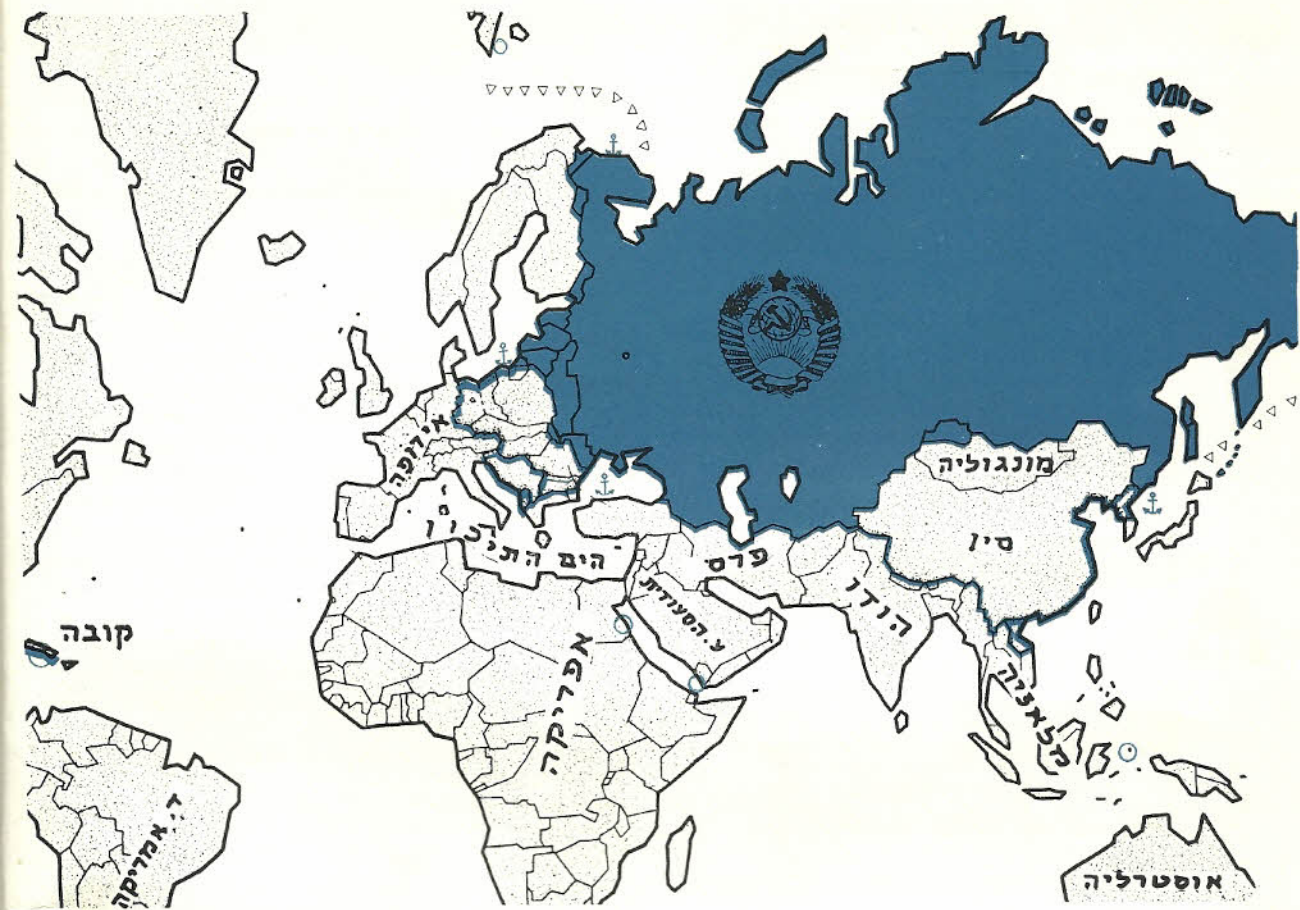
במקרה נודמן משה לתאי, כשעמדתי לחתום את המעטפה, שהכילה את „חוות-הדעת“.

„המעונין אתה לראות את חוות-הדעת שלך,? — שאלתינו.

„לא“, היתה תשובתו, „מאחר ולא נקראתי אליך, אני מבין, שהכל בסדר“.

ואכן, הכל היה בסדר. במשבצת המתאימה רשמתי את ה־X, ליד הציון: „קצין טוב מאוד“.

מפקד המשחתת

האסטרטגיה הימית של ברית-המועצות

מאת אלוף
שלמה אראל

1 ימים אלה רבה ההתענינות ורבים הניחושים וההערכות, אודות הפעילות של הצי הסובייטי בים התיכון, אם בעבר התבטאה ההשפעה הצבאית הסובייטית מעבר לים, בהדירה לצבאות מדינות גייטראליות, ע"י סיוע צבאי בחימוש, בהדרכה ובייעוץ, הרי שלאחרונה חננו עדים לנוכחות צבאית סובייטית עצמאית, ובמידה מסוימת בלתי-תלויה במדינות ידידותיות, במרחב שהוא לכאורה הפשי ומשותף לכל המעצמות — הים הפתוח.

השאלה הנשאלת מאליה היא: — האם תופעה זו מבשרת שינוי ערכין באסטרטגיה הסובייטית? האם יש לברית-המועצות היכולת והכוונה להפעיל את כוחותיה הימיים, להשגת מטרותיה המדיניות באזורים, שאין להם רציפות טריטוריאלית עם הגוש הסובייטי? אין התשובה קלה ופשוטה כפי שגוראה לראשונה, ללא הכרה מקרוב של הצי הסובייטי, עברו והתפתחותו, והמקום שהוא תופש בהיררכיה ובמחשבה הצבאית בברית-המועצות.

השאלה נחלקת לשני מישורים מובהקים ושונים זה מזה, במישור הדיפלומטי, האם עתידה בריה"מ לקרוא תגר על השליטה הבלתי מעורערת של המערב במרחבי הימים? אם בצל ההתענה הגרעינית האסטרטגית, מכירה בריה"מ בחוסר-האיזון

הקיים במערך-הכוחות הגלובאלי, עקב שליטת המערב בים, ושואפת להגיע לאיזון גם בתחום זה? ומאידך, במישור המוגבל יותר, של סכסוכים מקומיים, בשולי המאבק הבינ-גושי, האם מפתחת בריה"מ כחות פריסה ושיטות להתערבות פעילה בסכסוך, עם כוחות ימיים, ומתכוונת אמנם לפעול בשיטה זו במקום ובזמן, שלפי הערכתה הדבר לא יגרום לעימות עם צי ארה"ב?

אין בריה"מ מפרסמת ברבים, כדוגמת ארה"ב או בריטניה, את הדיונים הנערכים על האסטרטגיה שלה וייעוד הכחות המזוינים. אמנם, היא יוצאת מדי-פעם בהכרזות (ובזמן האחרון הכרזות רבות אודות עוצמתה הימית) אולם, אלה לרוב הכרזות יומרניות למטרות תעמולה והפחדה, אשר הבוחן אותן בעין מקצועית — לא זו בלבד שיעמוד על ריקנותן, — אלא אף יוכל, לעתים קרובות, לגלות באמצעותן את נקודות-החולשה במערך הצבאי, אשר ההכרזות נועדו לחפות עליהן.

המעין בספרות מקצועית ימצא גם לא-מעט מלל על האסטרטגיה הימית הסובייטית, בנואמים בוועידות המפלגה הקומוניסטית ובמאמרים בנושא, בעתונות המפלגה והצבא. תומר זה עטוף לרוב בשכמה עבה של ז'רגון, "מרכסיסטי-לניניסטי", בו רב

המעורפל על הבהיר. אולם, קריאה בין השיטין, והשוואה שיטתית בין ההצהרות והמעשים, יכולים אף הם ללמד הרבה. יש להודות, שהתעמולה הסובייטית בתחום זה השיגה הישגים לא מבוטלים בארצות נייטרליות, והקטיגה בעניינה את אמינות ההרתעה של ציי המערב. דומני, שגם אצלנו נתפשים רבים לתע-טילה זו, באשר הידע הציבורי שלנו בלוחמתים ובאמצעי הלחימה-בים, זעום. אנו נתפשים בקלות להכרזות הנזרקות לחלל, על התיישנות הציים הגדולים ונושאות המטוסים, על כי "המגמה בציים היום היא ספינות קטנות ומהירות וצוללות", ועל "תפישות חדשות בלוחמתים" וכדומה. (אני מצטט ציטוט חפשי ממאמרים בעתונותנו).

מקורן של הצהרות אלה, ו"תפישות" אלה הוא במוסקבה, הן נועדו הן כלפיהוץ — לחפות על חולשה, הן כלפי פנים — להשתיק את התובעים הקצבנות יותר גדולות לחיליהם. אולי יהיה מאלף לציין, שלפי שעה, חלקו של חיליהם בתקציב ההגנה הסובייטי, הוא כ-15% לעומת 35% מתקציב ההגנה, המוקצבים לחיליהם האמריקאי. במספרים מוחלטים, הפער הוא, כמובן, הרבה יותר גדול. כדאי גם לזכור שאת מדיניות הבטחון ובנייה-הכחות בבריה"מ מכתיבה צורת המפלגה, ובמטה-ההגנה הסובייטי 12 פרשאלים, שכולם בכירים למפקד חיליהם...

אולם, כאמור, המעורפל בפרסומים, מרובה על הבהיר, וקשה לסיקף מבהוץ לעמוד על מדיניותה האמיתית של בריה"מ בשטח הימי. סקילה על התפתחות הדוקטרינה הימית בבריה"מ, מאז המחפכה, המבוססת על תרגומים ומהקרים בארצות המערב, עשויה להאיר את הנושא ולהשליך כמה השלכות על הצפוי בהווה ובעתיד.

עיקרי האסטרטגיה הימית

לימנת להקל על הבנת בעיותיה הימיות של בריה"מ, ותחפוכות המחשבה הימית שלה בדרך של השוואה, מן הראוי להביא כאן תמציתה של תורת האסטרטגיה הימית. האדמירל האמריקאי מאהאן תיאר בראשית המאה, בסדרת ספריו סופית, את מרכיביה של עוצמה ימית והגורמים להתפתחותה, השף את השפעתה על ההיסטוריה וגורל מלחמות, וניסח את העקרונות של אסטרטגיה ימית. מאהאן לא המציא תאוריה חדשה, אלא ניסח בצורה בהירה, עקרונות, לפיהם פעלו המעצמות הימיות, ובהן באופן יסודי את עמידתן במבחן ההיסטוריה. תורתו נתקבלה ע"י רוב הציים ועמדה במבחן התמורות הטכנולוגיות ושתי מלחמות-עולם. יסודותיה פשוטים ובהירים:

* הים, המכסה 5/6 משטח כדור-הארץ, הוא המרחב בו מובילים את רוב המשאבים הדרושים לעוצמה כלכלית, תעשייתית וצבאית.

* בדרך-הים אפשר להעביר גייסות ללא-הגבלה ולתספק אותם, וליצור איום ומרכז-כובד צבאי בכל מקום שייבחר לכך על-פני כדור-הארץ.

* הים הוא מרחב תמרון בלתי מוגבל, ממנו ניתן להנהיג מהלך-מיתפתע על שטח האויב (והדבר נכון שבעתים כיום, כשאפשר להגיע ללבה של כל יבשת, נושאות-המטוסים וצוללות פולאריים).

* המטרה בלוחמתים היא השגת שליטה בים, על-מנת להבטיח את חופש התנועה בו ולמנוע אותו מהאויב.

* שליטה בים תושג ע"י השמדת צייה-האויב או הטלת הסגר עליו בנמליה, אם הוא נמנע מעימות ישיר.

* את השליטה בים מקיים "צי הקרב" (אשר מרכיבו העיקרי היתה, בעבר אנית-המערבה, וכיום נושאות-המטוסים). מרכיב נוסף בצייה-הקרב הם כחות-סיור. באופן סכימאטי, מכסים כחות-הסיור את הזירה, ומפנים את כחות-הקרב לעבר כל כח-האויב החודר אליה.

* בחסותו ובהיפיו של "צייה-הקרב", נעים בורה שיירות-הצבא והאניות-הסוחר, מלווים בכחות-יקלים להגנה בפני "מסתננים" (בעבר אניות-שווד, כיום — צוללות).

* צייה-הקרב על שני מרכיביו (כחות-הקרב והיחידות-הסיור) מהווה את המרכיב העיקרי של עוצמה-ימית, ויש לתת לו את העדיפות על-פני כל המרכיבים האחרים. (כחות ליווי, צוללות, משמר-חופים וכו'). הדבר נכון גם, אם הכח אינו בא לידי ביטוי

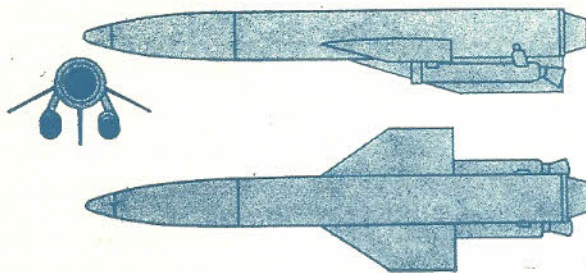
בקרב, כאשר, בעצם-קיומו ונוכחותו הוא משיג את ההרתעה והשליטה בים.

* הצד שאין ביכולתו להתמודד על השליטה בים, מוותר מראש על היתרונות שמקנה לו השימוש בנתיבי-הים. דרכי הפעולה שנשארות פתוחות בפניו, הן שלוש: —

* (Guere de Course) — מלחמת פגע-וברח נגד השייטת המסחרית של האויב. אפשר לגרום נזקים כבדים בשיטה זו, אך לא להשיג הכרעה. בשיטה זו נקטו הגרמנים בשתי מלחמות-העולם, והצרפתים במלחמות הנפוליאוניות.

* (Fleet in Being) — שיטת "צי בפועל", קיום אלמנט של צייה-קרב, אשר אין בכחו להתמודד על השליטה בים והוא נמנע מעימות-ישיר, אך קיומו מהייב את האויב לחצוץ את ציי-הקרב שלו במלוא-עוצמתו, כדי לשמור על עליונותו, במקום להפנות יותר אמצעים לכחות הליווי המגנים בפני פעולות גרילה.

* (Fortress Fleet) — הגנה צמודה לחופים, הנעזרת בסוללות חוף, ויחידות-מוקשים.

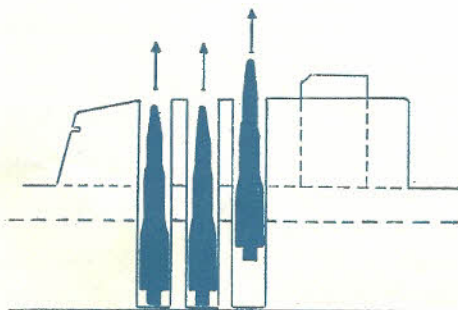
טיל ימי סובייטי מסוג "סטקס"

עידן הטילים והנשק הגרעיני

ח רף נבואות שונות, שמקורן בעיקר במוסקבה, לא נשתנו עקרונות האסטרטגיה הימית ומקומה של העוצמה-הימית, בעידן זה. חילות-הים השכילו תמיד ליישם ללוחמת-ים, טכנולוגיות ומערכות-נשק חדשות, ולרוב אף היו חלוצים בואת. כשם שהמטוס הפך במהרה למרכיב עיקרי בארסנל הימי, כן הדבר ביחס לטילים מונחים ובאליסטיים, וראשי-נפץ גרעיניים. באשר לאנרגיה גרעינית — לפי שעה היא בשימוש למטרות-הנעה בחיי-לוחמים בלבד, ותרומת תרומה ניכרת לכושר-התמרון שלהם במרחבים.

הגורם החדש בתורת האסטרטגיה, שהרתעה הגרעינית המאסיבית, מוצא ביטוי מלא בצוללות הפולאריים, ורק ע"י השימוש באמצעי שיגור ניידים במרחבי ובמעמקי-הים, קיבל גורם זה את אמינותו המלאה. אולם לשם-כך דרושים השליטה והופשה-הפעולה בים.

ואשר לטכנולוגיה בעידן הטילים, ראשי-נפץ גרעיניים ונשורת רדיו-אקטיבית, כל הכחות פגיעים יותר. אולם, יחסית, למטרות הסטאטיות ביבשה (כמו שדות-תעופה ומשגרי-טילים) מחוסנים כחות-הים הרבה יותר, בשל ניידותם ומרחבי-התמרון העצומים שלרשותם.

האסטרטגיה הימית של ברית-המועצות

הגיאוגרפיה הימית של בריה"מ

אחד מגורמי היסוד המשפיעים על עוצמה ימית, היה תמיד בעוכריה של רוסיה, מדינת-ענק זו, למרות שיש לה אלפי קילומטרים של גבולות ימיים, חסרה כמעט לחלוטין מוצא חופשי אל מרחבי האוקיינוסים ונתיבי השייט העולמיים. הים השחור, שבו נמצאים הגמלים הרוסיים היהודים כמעט, הפנויים מקרח כל השנה, חסום במיצרי-הבוספור והדרדנלים. הים הבלטי חסום במי צרי דנמרק, מים בארגנטס בצפון דרך ארוכה וקשה לאוקינוס האטלנטי, ואף היא עוברת באיזור צר יחסית, הניתן להסימה, בין האיים הסקוטיים, איסלנד וגרינלנד. ובמזרח הרחוק חסום המוצא לאוקינוס השקט בשרשרת האיים היפניים. בעוד שמצב גיאוגרפי זה, היווה תמיד מכשול בפני התפתחות הימית של רוסיה, הוא גם הוסיף איתה להתקפה מכל העברים, ע"י מעצמות המערב החולשות על האוקיינוסים, ובעיקר בעידן הנוכחי של גושאות-המטוסים וצוללות הפולארס. גישותה של בריה"מ לפגיעותה זו מצד הים, ניכרת היטב בדיבורים ובמעשים. בהיפוש מוצאליים מחד, ופיתוח אמצעי-התגוננות מאידך. ידועה השאיפה ההיסטורית של רוסיה הצארית, להגיע לים "המים וכחולים", ושינוי המשטר לא שינה שאיפת-יסוד זו.

מגבלה יסודית נוספת הנובעת ממצבה הגיאוגרפי של בריה"מ, היא הפיצול הנצחי של חיליהים שלה, לארבעה ציים נפרדים לחלוטין, ללא כל אפשרות תגבור ביניהם, בזמן מלחמה. זכור עוד המסע האומלל של צי-הים-השחור, למזרח הרחוק, בזמן מלחמת רוסיה-יפן, והשמדתו בקרב צושימה.

הדוקטרינה הימית הסובייטית

לאור העקרונות שניסח מאהאן, ועל הרקע הגיאוגרפי דלעיל, נסקור את התפתחות הדוקטרינה הימית בברית-המועצות. בשנים הראשונות של המשטר הסובייטי נמצא חיליהים בשפל המדרגה. מלבד החורבן, הדלדול והמחסור הכללי שנות המלחמה והמהפכה, אבדה בריה"מ את קטע החוף המשגשג ביותר, ביחד עם ריכוז האוכלוסייה "הימית" ביותר של רוסיה הצארית בים הבלטי, עם ניתוקן של ליטא, לטביה ואסתוניה, והפיכתן למדינות עצמאיות. אמנם, ב-1917 לקחו מלהייהצי חלק פעיל במהפכה, וזכו לציון-לשבח בפי לנין כ"חלוץ התמונים העמלים". אולם, ב-1921 התקוממו מלהייהצי-הבלטי בקרונושט, נגד הדיקטטורה הקומוניסטית, ודרשו חריגות פוליטיות וכלכליות. המרד דוכא באכזריות ע"י הצבא האדום ואלפי ימאים הוצאו להורג. בעקבות מאורע זה איבד הצי את המוניטין שלו ואת אמונם של מנהיגי המפלגה הקומוניסטית.

ה"אסכולה הישנה" של הסידי תורת השליטה-בים, שנתמכה ע"י טרוצקי (טרוצקי שלל את הנסיגות ליישם תיאוריה מרכסיסטית ל"דוקטרינה הצבאית), דוכאה וקמה "אסכולה צעירה", האמונה על הדיאלקטיקה הקומוניסטית ועקרונות "הדוקטרינה הצבאית המאוחדת" של פרוצנה. לפי אסכולה זו הצטמצם תפקידו של היל-

חים, לחיפוי וסיוע באגף-הימי של כוחות-היבשה. לאמיתו של דבר לא היוותה אסכולה זו יותר מאשר הסוואה דקה להשתלטות הצבא ומרכז-המפלגה על חיליהים, והגבלת התפתחותו. הדבר עלה בקנה אחד עם חולשתה של הכלכלה הסובייטית באותן שנים. רוב המשאבים הופנו לשיקום התעשייה, והצבא האדום נטל את חלקו הארי ממה שנותר להגנה.

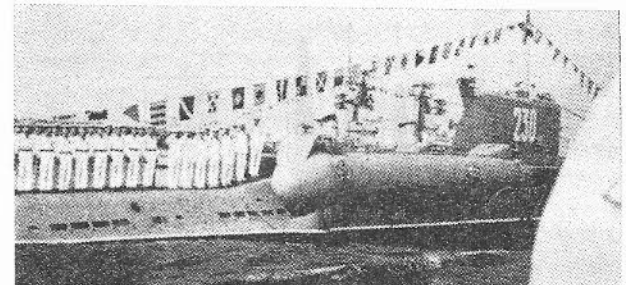
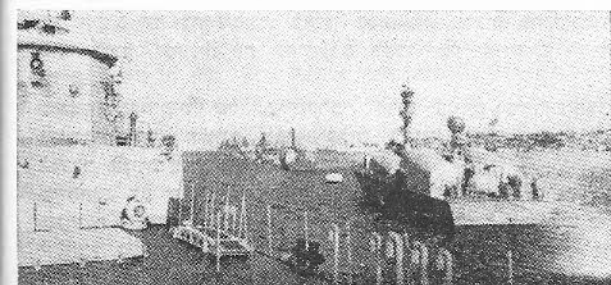
מעמדו הנחות של חיליהים נמשך עד אמצע שנות השלושים, עם השתפרות המצב הכלכלי, בעקבות תכניות-החומש, הוקצו אמי צעים מסויימים לחידוש פני הצי, אולם תוך דביקות בתפישה הגנתית מובהקת. נבנו כל-ישיטי קלים, במספרים ניכרים, צוללות חופיות, ואווירית-צי מבוססת על היבשה. שיפור האמצעים הביא גם לשינוי-מה בתיאוריה הוטרבעה המטבע של "הגנה פעילה". אולם ביסודו של דבר, הרכבו של הצי, ובעיקר העדר כל אלמנט של צייקרב, תאם תפישה-יבשתית מובהקת, ואף הפעולה, בהתאם לתורה המרכסיסטית, היה כפוף לפיקוד-היבשתי, אליו הוא סמוך.

השאיפות של סטאלין

ב1934, עם התכנסות קונגרס המפלגה ה-17, הגיע סטאלין לביסוס סופי של שלטונו המוחלט, ומאו יעד כניסת בריה"מ למלחמה ביוני 1941, הגיע תור פריחה לחיליהים הסובייטי. סטאלין שקד על ביסוסה של בריה"מ כמעצמה עולמית, עם סממנים מובהקים של אימפריאליזם. תקופת סטאלין מלפני מלחמת-העולם, אופיה מעטה-סודיות, וקשה לעקוב במדוייק אחר התגבשות האסטרטגיה הימית שלו. מסתבר שסטאלין שאף לערער על שליטת המעצמות הקפיטאליסטיות בים, ולהתמודד אתה. האויב הימי המובהק באותה תקופה היתה בריטניה הגדולה, ובמידה מסויימת גם יפן. סטאלין שיתחר את חיליהים משליטת הצבא, והקים מיניסטרוין-ימיה נפרד. הוא פתח בתכנית-בניה מרשימה, אשר במשך שנים אחדות, נסתרה מעיני העולם. נבנו צוללות ומשחתות במספרים גדולים, אך החידוש הבולט של סטאלין היה, בגין סירות כבדות, ואף שיפוצן והידושן של אניות-מערכה ישנות מתקופת הצאר.

נראה שמלחמת-האזרחים בספרד לימחה את סטאלין לקח-מאלף, לפי תורתו של מאהאן. איטליה וגרמניה תמכו בפרנקו בגלוי, והטילו הסגריימי על אספקה לכחות הדמוקרטיים. צרפת ובריטניה ביימו פטרולים-ימיים לשמירת נייטראליות, אך למעשה, לא עשו דבר. בהעדר צי ל"מיני-עמוקים", היתה בריה"מ חסרת-אונים להשפיע בצורה ניכרת על המערכה.

מסתבר, שסטאלין אף הבין, שאסטרטגיה ימית תוקפנית זקוקה לצי-קרב של גושאות-מטוסים ואניות-מערכה. יזכאן נתגלתה הולי-שהה התעשייתית של בריה"מ באותה תקופה, והוסר-הידע שלה בבנית אניות-מלחמה גדולות ומסובכות. מתוך מסמכי משרד-החוץ האמריקאי מתגלה, שמשנת 1938 ועד כניסת בריה"מ למלחמה ב-1941, התנהל משאומתן לבניית גושאות-מטוסים ואניות-מערכה בארה"ב, עבור בריה"מ, ואספקת תכניות וסיוע בידע להמשך-בניה במספנות סובייטיות. התעשייה האמריקאית היתה כמובן מעוניינת בעיסקה, אך הסובייטים דרשו את כל החידושים העד-כניים של חיליהים האמריקאי, אשר כמובן לא התלהב לרעיון. המשאומתן היה ממושך ומייגע ולא הגיע לסיומו, עד אשר הפלישה הגרמנית לרוסיה שמה לו קץ.

1

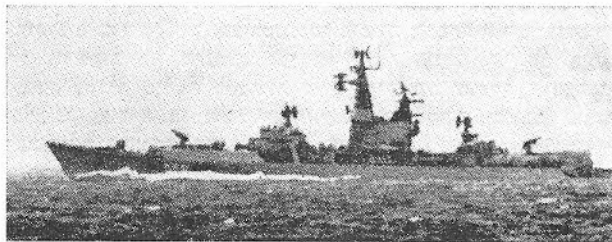
מלחמת העולם מצאה בריה"מ את עצמה במערכה יבשתית כבדה, נגד מעצמה יבשתית בעיקרה. הצי הסובייטי מילא בה תפקיד שולי, ואף לא הצטיין ביותר כיוזמה ובתקופות. אף כי לרשותו עמדו למעלה ממאתיים צוללות (רובן ביס-הבלטי וביס-השחור), מספר סירות ומאות משחתות, טרפדות וספינות משמר, כנראה שמבחינה פסיכולוגית לא התגער הצי הסובייטי מהמנטאליה של הגנת-חופים ופעילות צמודה לכתות-היבשה. על זאת מעידים בהרחבה קצינים מבעלות-הברית, ששירתו כקציני-קישור לצי הסובייטי בזמן המלחמה.

חיליהם לא עשה כל ניסיון רציני להשתלט על היס-השחור היס-הבלטי, ולמנוע את השימוש הנרחב שעשו הגרמנים בנתיבי-ים אלה. לפי מושגים מערביים של לוחמתיים, היו שני ימים אלה צריכים להיות אגמים רוסיים. ביס-הבלטי הובילו הגרמנים במשך כל המלחמה כמיות גדולות של פלדה ועפרות משודדה לגרמניה. כל מאמצי הבריטים לשכנע את הסובייטים, שיפעילו את צוללותיהם נגד תחבורה זו, עלו בתוהו. והיו שם לסובייטים כמאה צוללות! הצי נצמד לחופים ונסוג בהדרגה עם הצבא. עד שהסתגר במפרץ לנינגרד מאחורי שדות-מקשים. בסופו של דבר ירדו המלחים לחוף להשתתף בהגנה על לנינגרד.

המצב לא היה שונה בהרבה ביס-השחור. לאחר כמה ניסיונות לפגוע בספנות גרמנית, הועתקה עיקר פעילותו של הצי לסיוע לצבא לאורך החוף, לרוב במבצעי אספקה או פינוי של כחותי-מכותרים.

תיה, והצי נשאר חשוף, ללא אמצעי-סיור התנהגותי יעילה. בלי ספק היה זה אחד הגורמים למיעוט היוזמה מצדו. מתום המלחמה ועד מותו של סטאלין, הודשו המאמצים לפתח צי רבי-עוצמה, אלא שעקב ההרס והחורבן שגרמה המלחמה, ומגבלות טכנולוגיות, נאלץ סטאלין לדחות לשלב מאוחר יותר את בנין נושאות-המטוסים, והתרכז בבנין צוללות, טירות ומשחתות. המגבלות הכלכליות והטכנולוגיות מהד, והמציאות המדינית החדשה של המלחמה הקרה מאידך, הביאו לעיצוב אסטרטגיית-ימית חדשה, אף כי יש להניח, שהיתה זמנית, עד להידוש האתגר לשליטה בים. מסתבר שסטאלין התרשם עמוקות מיכולתו של צי ארה"ב, לקיים אופנסיבה מעבר לים, וראה בו איום על חופיה הפוורים של בריה"מ, וגורם מדיני-פסיכולוגי רבי-השפעה במלחמה הקרה. לפיכך, ולפי הרכבו של הצי הסובייטי באותה תקופה, ומגמות התפתחותו, ניתן להסיק, שסטאלין הועיד לו את התפקידים הבאים: —

- * להיות גורם מרתיע אמין בפני התקפה מהים ולהגן על חופי בריה"מ בזמן מלחמה.
- * לנהל בזמן מלחמה פעולות-גרילה נגד נתיבי-השייט המערביים.
- * להעלות את יוקרתה של בריה"מ ולהקנות לה מעמד-מדינה של מעצמה-ימית, לשם קידום תכניותיה הפוליטיות, הכלכליות, הפסיכולוגיות והסמייצבאיות, בטסגרת המלחמה הקרה.

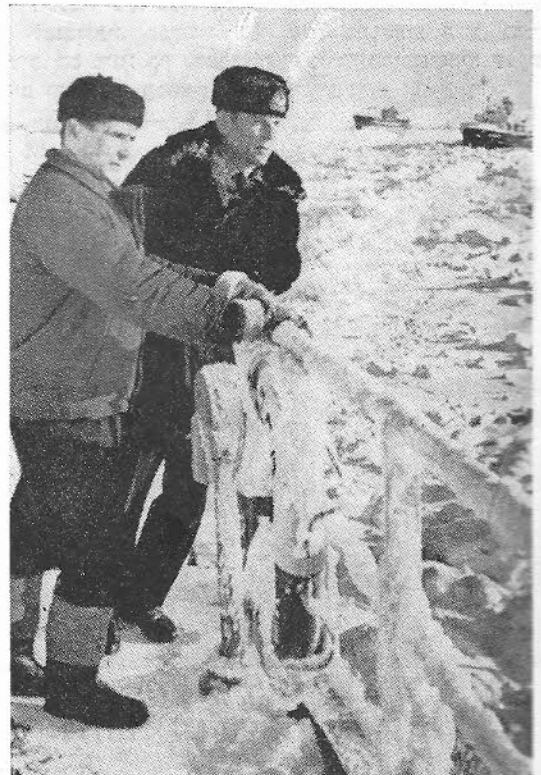
חרושצ'וב והתקופה הגרעינית

והו של סטאלין ועליתו של חרושצ'וב לשלטון ב-1955, לאחר מאבק פנימי, החזירה את הגלגל אחורה. חרושצ'וב היה נטול כל תודעה-ימית, ולא הבין מעולם את מקומה והשפעתה של עוצמה-ימית. זכורות היטב הכרזותיו הרברבניות והלגלגניות על הציים הגדולים ונושאות-המטוסים, ש"אינם שווים יותר את משקלם בברזל". בהגיון-האכזרי-הפשוט שלו, הוא הוקסם, כרבים אחרים, מהנשק הגרעיני והטילים הבאליסטיים, וסבור היה, שהציים נידונו לכלייה.

מניחורביה נסגר מיניסטריון הימיה שהקים סטאלין, והצי חזר להיות כפוף לשלטונם של המרשאלים במשרד ההגנה. מפקד הצי, האדמירל קונצוב, אשר עשה גדולות לבניית צי מאוזן, פוטר, ובמקומו מונה האדמירל גורשקוב, איש-מפלגה נאמן, אשר גילה עניין רב בנושא הטילים. אחת התופעות האופייניות לגישתו של חרושצ'וב, היתה, ויתורו על שני הבסיסים הימיים שבריה"מ החזיקה מחוץ לשטחה. פורקאלה בפינלנד ופורט-ארטור במזרח הרחוק, שסטאלין סחט מהסינים, שניהם בעליה-שיבות אסטרטגית ממדרגה ראשונה.

בשלב מסוים, באמצע שנות ה-50, היתה נטייה חזקה בהנהגה הצבאית, לבטל בכלל את חיליהם כוורע נפרדת. הסידי הטילים הבאליסטיים סברו, שאינם זקוקים לו יותר, אפילו להגנת-חופים, וכי הצבא יפתור בעצמו את בעיותיו הימיות, בנשק רבי-העוצמה החדש שברשותו. עובדות אלה מתגלות במאמר שפירסם גורשקוב עצמו, שנים לאחר-מכן.

האדמירל גורשקוב נאבק בכשרון-רוב נגד השקפות אלה והצליח לבסס מחדש את ה"אסכולה הצעירה" של שנות ה-20, דהיינו — "הגנת אקטיבית" הדרתעה, המבוססת על כמיות גדולות של צור ללות וכלי-שטח קטנים, אוויריה-יבשתית וסוללות-חופים. יש להניח, שגורשקוב השיג תמיכה והכחה במידה רבה, הודות להכרזותיו ותכניתיו להמיר את הצי כולו בטילים. במשך הזמן הצליח גורשקוב יותר, מאשר להציל את הצי מכלייה. אף כי הוא נזהר,

גם ביס-הצפוני, בו התנהלה האפופיה של שיירות האספקה הדרומיות, לא לקח הצי הסובייטי חלק פעיל במערכה על שיירות אלה, אלא התרכז בסיוע להגנת מורמנסק, בפני נסיונות ההתקפה של הגרמנים מצפון נורבגיה.

לקח אחד חשוב נלמד במלחמה זו, לעתים קרובות היה הצי הסובייטי חסר-אונים בהעדף כחות אוויר אורגאניים. אוויריית-שביסטיה ביבשה נפלו בידי האויב, גוייסה למערכה-היבשית

האסטרטגיה הימית של ברית-המועצות

שהכרזותיו ותאמתה לקו של ההנהגה, הוא השכיל לטשטש ולמתן את המדיניות המוצהרת, והציל אפילו את תכנית הסיירות, שהורשצו חרץ את דינו קודם-לכן.

מכאן ואילך נמשכו בהדרגה התפתחות והתקדמות מרשימה בצי הסובייטי, אמנם, נגנזו התכניות והשאיפות מתקופת סטאלין, להקים צי מאוזן אשר יערער את שליטת המערב בימים. יתרי על-כן, קשה להצביע על אסטרטגיה ברורה וארוכת-טווח, וניכרים חוסרי-עקביות ודיספרופורציה בהרכב הכוחות. אף-על-פי-כן, יש להתפתחות זו הגיון משלה, ולפחות הסבר מסויים. יש לזכור, שבמשטר של בריה"מ, ובמיוחד בתחום הימי, לא תמיד נקבעו העדיפויות לפיחות סוג זה או אחר של כלי-שייט ומערכות-נשק, בהתאם לדוקטרינה מוסכמת ומקובלת. במדה רבה השפיעו קונוני קטורות פנימיות ושקלוליות ותעמולה, כמוכן שתמיד הועדף מה שניתן לבנות מהר, בזול ובכמויות גדולות. מאידך, ניתן היה להבחין, בעיקר אצל הרושצ'וב, כיצד גלוייה-עוצמה הנבנית, פותח פתח לתפישות והזעות חדשות, מעין עגלה הנוסעת לפני הסוס, נראה שיושיו של הרושצ'וב לא טבעו מטבע חדש בתחום זה, וממשיכים בקו עקלתון אפור-טוניסטי ביסודו. התפתחות הצי בפיקודו של גורשקוב לא התנהלה לפי קו עצמאי ויזום, כי אם היתה קשורה בצורה בולטת לתמורות שהלו מדי-פעם במערך האסטרטגי הגרעיני, וניכרה בו היטב השאיפה למצוא מהלך, תשובה ואתה לפוטנציאל-ההתקפי שנתגלה בצי ארה"ב.

בתחילה, כטרם יתפשו הטילים הבאליסטיים הבין-יבשתיים את מעמדי-הכורה שלהם במערך ההרתעה הגרעיני, היתה בריה"מ חשופה להתקפות מנושאות-המטוסים האמריקאיות, המצוידות במפציצים ארוכי-טווח ומנמיכי-רסוס, המושים בפצצות גרעיניות. תפשישה הסובייטית המסורתית של הגנת-חופים סטאטית, פחות או יותר, לא היה בה כדי לענות על איום זה, וזה אשר נתן את הדיחפה לחמש את הצי — משחתות, טרפדות ואף צוללות — בטילי ים-ים. ביסודו של דבר, כפי שהגדיר זאת אחד המשקפים המערביים, לא היה בזה אלא "הגדלת טווח הארטילריה החופית". לא היתה בואת הריגה מתת-פשישה ההגנתית, כי אם התאמה טכנולוגית לבעייה טכנולוגית. צי טילים זה איננו מסוגל לצאת לים ולהתמודד עם כוחות המשימה המערביים מהוץ לתחומי ההגנה האווירית של מטוסי-הקרב היבשתיים שלו, כי הוא יושמד כטרם יגיע לטווח שיגור טיליו.

נושאות המטוסים האמריקאיות, נוסף על תפקידן המרכזי בשליטה-רבים, ממשיות לקחת חלק במערך-ההרתעה הגרעיני, אשר בניתיים נעשה מגוון יותר, ומחולק את אחד, "מכאבי-הראש" המסורתיים של בריה"מ.

בשלב האחר, כאשר הבכורה עברה לטילים הבאליסטיים הבין-יבשתיים מבסיס קרקע, חוללה ארה"ב מפנה-חדש, עם הופעת צוללות הפולאריס — כח "מכה-שניה", אשר אין מגוס ממנו. תגובת הסובייטים היתה בשני כיוונים. האחד — בגסיון לפתח צוללות דומות, בתחום זה, הישגיהם לפי-שעה נחזותם ביותר. צוללותיהם נושאות 3-2 טילים באליסטיים (לעומת 16 טילי פולאריס בכל צוללת), לטווחים של מאות קילומטרים (לעומת אלפים), והן חייבות לעלות על-פני המים לצרכי שיגור, וזאת בקרבה יחסית לחופי-האויב. יש לשער, שבעתיד יהול שיפור בתחום זה, אך הפער גדול מאד.

הכוון השני הוא, בגסיון להתחקות אחר צוללות הפולאריס. לשם זה פרסו הסובייטים על-פני הימים צייגדול של אניות-מחקר הדרוגרפי ודייג, ובנו מספר ניכר של צוללות קונבנציונאליות וגרעיניות, מיועדות לחימה בצוללות.

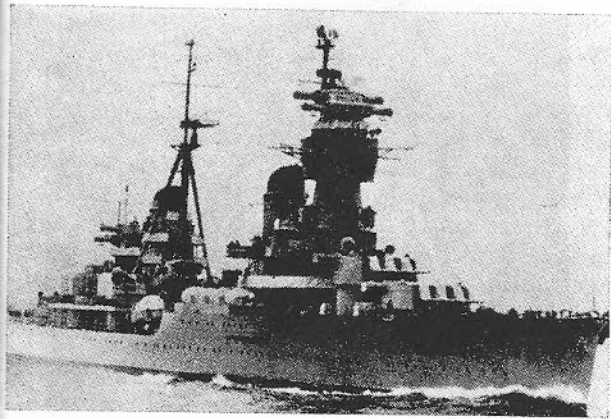
מאמצים אלה, אף כי הם מרשימים, ובעזרת תעמולה יעילה, יוצאים רושם של עוצמה-ימית וזריע ארוכה, אין בהם כדי לפגוע בצוללות הפולאריס ובוודאי לא למנוע מהן את שיגור טיליהן בשלב ראשון.

נושא זה איננו שייך, אמנם, לתחום אסטרטגיה ימית טהורה, כי אם לתחום ההרתעה הגרעינית, אך חייבים להבין אותה, כיון שהייתה לו השפעה גדולה על התפתחות הצי הסובייטי. לפנינו צי עצום בממדיו, אך חסר-אזון לחלוטין, בעליה-שיגים טכנולוגיים מרשימים, אך בנוי טלאי על גבי טלאי, שורשינו בתפשישה-הגנתית מובהקת והוא נתון בסד מבחינה גיאוגרפית. אך בעצם גדולה, הוא הפך בידי בעליו למכשיר פוליטי של תעמולה, יוקרה, והשתל אימה.

מרכיביו העיקריים הם צוללות, משחתות וכלי-שטח קטנים יותר להגנת-חופים ושייט חופי. דוגמה בולטת של חוסר-עקביות היא, מספר ניכר של סיירות כבדות, המושות בתותחים קונבנציונאליים בלבד, אשר ההגיון היחידי לקיומן הוא מטרות של יוקרה בלבד. נושא נוסף המאפיין את הצי הסובייטי הוא התעסקותו המרובה במיקוש. רוב יחידותיו ממותקן למטרות מיקוש — נושא מסורתי-הנתי, בעיקר במים הרדודים של הים-הבלטי. עוד התפתחות ראייה לצי, הם כוחות-נחיתה אשר גולת-הכותרת שלהם היא שתי נושאות-ההליקופטרים, שהתפרסמו לאחרונה. כוחות אלה, לפי אופיים והיקפם, ובהעדר שליטה-רבים וסיוע-אווירי אורגאני, אינם מסוגלים למבצעים אמפיביים מעבר-ליים, ברמה אסטרטגית. ייעודם הוא סיוע איפרטיבי וטקטי לצבא האדום בגזרות-החוף תצמודות לחזית-היבשתית.

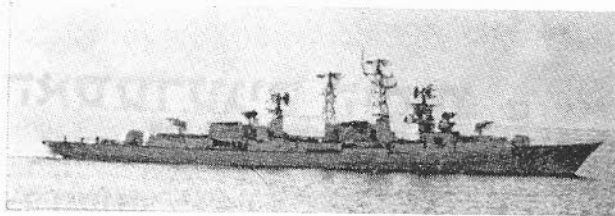
האסטרטגיה הימית של בריה"מ נשאה, איפוא, אסטרטגיה של מעצמה-יבשתית אופיינית, נעדרת היכולת והכוונה להתמודד על השליטה בים בתפישתה הקלאסית. הצי פותח ונבנה בצורה ספוראדית, ללא עמוד-שידה, ותוך חלוקי-דעות פנימיים ושינויי תפשישה תכופים. ייעודו מעורפל בתודעת ההגנת בריה"מ עצמה, ועטוף בשכבת צמר-גפן של "הלכה מרכסיסטית", שאינה אלא מסווה למגבלותיו. תפקידו, כפי שהם מתבטאים היום בדבורים ובמעשים, הם מיווג בין "האסכולה הצעירה" הקומוניסטית של שנות העשרים והאסכולה הסטאליניסטית, דהיינו: —

- הגנה על בריה"מ בפני התקפה מהים;
- מלחמת-גרילה נגד נתיביה-שייט המערביים;
- להוות מכשיר-הרתעה פסיכולוגי במלחמה הקרה, ולהעלות את יוקרתה של בריה"מ בעיני מדינות בלתי-מודעות.

יחסי כוחות ומוערכות נשק

השלמת הסקירה, מן הראוי לערוך השוואה קצרה בין חילות הים של ארה"ב ובריה"מ. אולם לפני-כן יש לסקור יתרונות ומגבלות טכנולוגיות בתחום מערכות-הנשק של שני הצידים. ההישג המרשים העיקרי הסובייטי הוא בטילי ים-ים, ש"כות מיחידותיו חמושות בהם. אולם הישג זה בטל כשישים לנוכח חולשותיו הרבות. הראשונה והמכרעת היא, בהעדר נושאות-מטוסים, אשר בלעדיתן אין להעלות על-הדעת פעילות בים הפתוח, או מבצעים בחופי אויב. חולשה נוספת היא, הגנה אנטי-אווירית ועומת של אניות השטח הסובייטיות. בעוד כל האניות העיקריות של ארה"ב חמושות

מימין: משחתת טילים אמריקאית
משמאל: משחתת טילים סובייטית

בנוסף זהו המשוגר מחתת למים (SUBROC). נוסף לכך, לארה"ב נושאות מטוסים והליקופטרים המצויידים במיוחד לגילוי ותקיפת צוללות. לאור זאת, אפילו בשטח לוחמת הצוללות, ספק אם המספרים מבטאים את יחסיהם האמיתיים.

יש להניח, שבריה"מ מסוגלת להדביק את הציור הטכנולוגי באמצעי לחימה ימיים, אם תתן לזה עדיפות גבוהה ותשקיע את האמצעים העצומים שהשקיעה ארה"ב במחקר ופיתוח. אולם הפער כאן הוא בין 10-15 שנים, ואין שום סיבה, שארה"ב, בעלת התודעה הימית המובהקת, והגסיון והידע העצומים שלה, לא תשמור על פער זה.

להשלמת התמונה האיכותית מובאת להלן השוואה-כמותית בין המרכיבים העיקריים של שני הציים, בהתאם לפרסומי השנתון הבריטי גיינס משנת 1967/68: —

במערכות טילי ים-אוויר משובלות, ואף בטילים נגד טילים — רק לחלק זעום מהמשחתות הסובייטיות טילי ים-אוויר בעלי בצעים נחותים. רובן, כולל הסיירות, המושות בסוללות נ.מ.

גם בתחום הלחימה בצוללות מפגר מאד הצי הסובייטי לעומת האמריקאי. הוא מושג בטורפדות ורקטות נגד-צוללתיות לטווח קצר בלבד, מן הסוג שהיה נהוג במערב בסוף שנות הארבעים. לעומתו, כל יחידות-השטח של הצי האמריקאי, המושות בטילים נושאי טורפדות נגד צוללות לטווח-רחוק (ASROC) ורוב הצוללות

סוג האניה	ארה"ב	בריה"מ	הערות
"סופר" נושאות מטוסים לחתפה	16	—	גודלן בין 60 ל-80 אלף טון ונושאות למעלה מ-100 מטוסים כ"א.
נושאות מטוסים ללווי וסיוע בנחיתה	12	—	
מובילות מטוסים	20	—	נושאות מטוסים לשעבר
נושאות הליקופטרים	9	2	
צוללות "פולאריס" עם הנעה גרעינית	41	13*	* הטילים נורים על פני השטח (ראה לעיל)
צוללות גרעיניות	39	37*	* חלקן נושאות טילי ים-ים
צוללות קונבנציונאליות	130	350	
סיירות טילים	12	1	
סיירות רגילות	25	19	
משחתות טילים	62	33	
משחתות	320	87	
אניות לוחי	260	100	האמריקאיות גדולות ל-אוקינוס הסובייטיות קטנות

ה ע ר ה: ארה"ב הכניסה לשירות נושאות-מטוסים, סיירות ומשחתות בעלות הנעה-גרעינית ובעתיד יעבור הצי בהדרגה לשיטת הנעה זו.

כוחות שלא נכללו בטבלה זו ואופייניים במיוחד: —

ל ב ר י ה " מ — ספינות-משמר, טרפדות וסיירות-טילים להגנת חופים במספרים גדולים. — כוחות-אוויר בבסיסים יבשתיים, המקנות לצי עצמאות נייחות. — כוחות אמפיביים ונושאות-גייסות בכמות גדולה. — אניות-אספקה וסיוע לוגיסטי בכמות גדולה, המקנות לצי עצמאות נייחות.

האסטרטגיה הימית של ברית-המועצות

צי הסוחר

קורות מערביים כותבים בדאגה, ומבליטים גם את התפתחות הגדולה של צייהסוחר הסובייטי. ואמנם ההתפתחות מאז שנות השלושים — עת כמעט שלא נראתה אניה רוסית בנמליהעולם — היא רבת-רושם. אולם גם בנושא זה הדאגה המשתררת מוגזמת מאד. לברייה"מ כיום צי-סוחר בן 10 מליון טון. לישראל, שאיש אינו הושב עליה כמושגים של מעצמה-ימית, צי בן 2 מליון טון. במדדים של טונות גולגולת או הכנסה-לאומית, גדול צייהסוחר הישראלי פי 20—15 מזה של ברייה"מ.

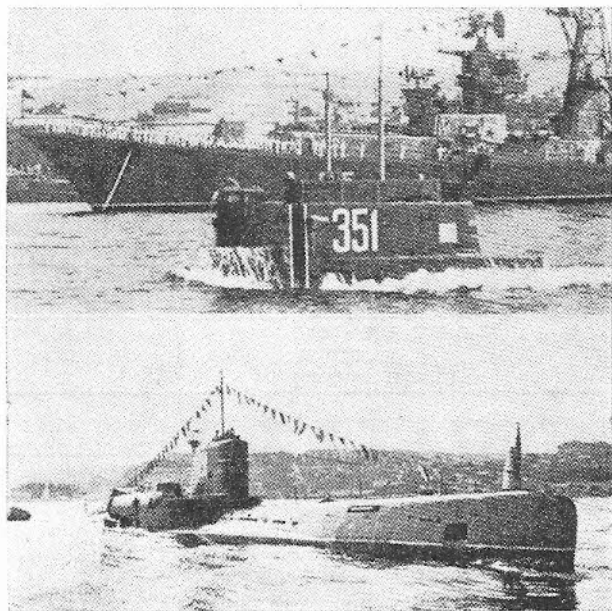
מדינת-ענק כבריה"מ, גם אם כלכלתה עצמאית במדה רבה, לא יתכן שלא תפתח סחר-חוץ וספנות, ולו רק עם ארצות הגוש הנתון להשפעתה. לא כל-שכן כשהיא מנסה להשיג שווקים בארצות מתפתחות. אפילו לכלכלתה הפנימית בלבד זקוקה ברייה"מ לתובלה ימית עניפה בין מחוזותיה הימיים ובתוכם. היתה זו אנומליה לולא פיתחה ברייה"מ צי-סוחר ראוי לשמו. כן הוא שמנהיגי ברייה"מ ערים לתועלת המדינית והתעמולתית שאפשר להפיק מצי-הסוחר, ולא חשוב מה קדם למה. עובדה היא, שהסיוע הכלכלי הצבאי שמזרימה ברייה"מ לארצות בלתי-מודעות, מובל באניות סובייטיות. ופרט לחסכון במטבע הדרוש לה מאוד, יש בנוכחות האניות בנמלי-ארצות אלה ערך תעמולתי כשלעצמו.

הים התיכון

נוכחות הרצועה של הצי הסובייטי ביסיהתיכון מאז 1963, התעמולה הרעשנית המלווה אותה, מהווים את המוקד להשערות ונחזים אודות כוונות הסובייטים, והיו שהזדרזו והסיקו, שהנה חל מפנה באסטרטגיה הימית שלהם, ועתה הם נכונים להתמודד עם המערב על השליטה ביסיהתיכון לפחות.

הבוזרן את תוכן התעמולה וההצהרות הסובייטיות בהקשר זה, יעמוד גם על סתירה מסוימת בהם, וגם על חולשת-הימית בעיני-עצמם, ומה באמת, "כואב" להם ביסיהתיכון.

מצד אחד הושמעה התביעה הזועמת לפינוי הצי-הששי מהים-התיכון, ומצד שני משמיעים השכסיהמערב, שהצי הסובייטי הוא "המודרני ביותר כיום, ומסוגל למלא כל משימה בים". האמת היא שהים-התיכון הדאיג ומוסיף להדאיג את מנהיגי ברייה"מ, ודומני

שהם יהודו בזה בפה מלא לאחרונה, בתכריום שהאיור היוני להגנת ברייה"מ.

הים התיכון מהווה שלושה עמוקה החודרת אל לבה של יבשת אוראסיה, ונושאות-מטוסים אמריקאיות חולשות ממנו על מרכזי ברייה"מ ועל דרום-אירופה והבלקנים, משאת-נפשה של מדינות ההתפשטות הסובייטית. בשנות החמישים, לפני שהטילים הביך-יבשתיים גבשו את "מאזן האימה", הווה הצי הששי איס-גרעיני ראשון-במעלה על ברייה"מ. ואז לא עסקו הסובייטים במפגני-ראווה ביסיהתיכון כי אם התאמצו לקיים בתוכו כה-צוללות, אשר בהתאם לתפישתם, קיוו, שיוכלו להוות איום לצי הששי ולהגביל את חופש פעולתו. צוללות אלה לא נשלחו בתרועות דרך הבוספור, אלא הסתננו בחשאי מהאוקיאנוס האטלנטי, והיו מבוססות בזמנו על בסיס סודי באלבניה. כיום, כשסכנת המלחמה-גרעינית פחותה הנוכחות הימית שינתה את אופיה ומטרותיה והפכה לראויות יותר מאשר מבצעית. כמעט למותר לציין, שהצי הסובייטי ביסיהתיכון איננו מהווה יריב רציני לצי הששי האמריקאי. האפשרות של התנגשות צבאית ביניהם, היא היפותטית לחלוטין, אולם במקרה היפותטי כזה, ימצא הצי הסובייטי את עצמו קודם-כל במלכודת, מנותק מכל מקורות-תגבורת ואספקה. משום-מה עורכים השוואות עם הצי הששי בלבד, ונכון שעדיפותו מברעה, אבל אין לראיה"ב כל קושי, אם תמצא לנחוץ לתגבר אותו כרצועה מהאוקיאנוס האטלנטי, מבלי לפגוע בהתחייבויותיה בימים אחרים. לזאת יש להוסיף את צי ארצות נאט"ו שביסיהתיכון, שאינם מביטלים לגמרי, ביחוד הצי האיטלקי שהוא מודרני ומוכשר במיוחד ללחימה בצוללות. מבחינת הסובייטים, הים-התיכון יכול להיות ניוון מצי היסיהשחור בלבד, וגם זאת כל עוד פתוחים בפניו המיצרים התורכיים.

כאשר לדיבורים על שנוייתפישת במדיניות-הימית הסובייטית ומעבר לאסטרטגיה התקפית, דאוי להזכיר מה קדם למה ביסיהתיכון, לא הצי הביא את החדירה, האחזות וההשפעה הסובייטית ליב-התיכון, אלא בא בעקבותיה. וזה הבדל מהותי כאשר מנסים לייחס לברייה"מ דוקטרינה ימית שאין לה.

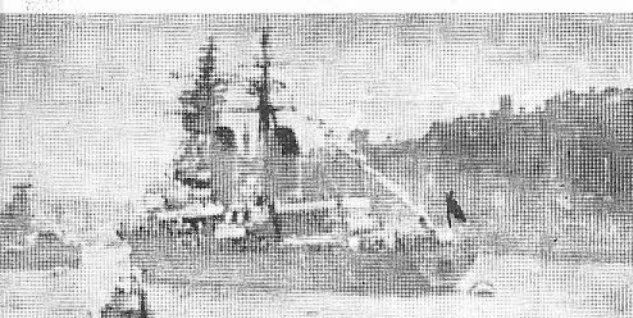
פה ושם משתמשים גם במטבע הידוע מהמאה שעברה, על "דיפלומטיה של ספינות תותחים" ומנסים לייחס דיפלומטיה כזאת לסובייטים ביסיהתיכון. אם דיפלומטיה כזאת עדיין אפשרית בכלל בתקופתנו, לא היה כל סימן לשימוש בה ע"י ברייה"מ.

דיפלומטיה כזאת התבטאה פשוט בניהול משא-ומתן, וכפיית הסכם בחסות תותחי הצי. ברייה"מ לא כתתה שום הסכם על אף מדינה ביסיהתיכון, והצי שלה איננו מופיע בנמלי ארצות-ערב כאורה בלתי קרוא, אלא להיפך, כידיד ומגן.

מטרותיו של הצי הסובייטי ביסיהתיכון הוגדרו לאחרונה במחקר של מומחה-צי-אמריקאי, ששלה ארוכות בברייה"מ והתמחה בלמוד הצי שלה.

מומחה זה הגדירן כדלקמן: —

- למנוע את אובדן-היוקרה המתמיד, הנובע מאי-יכולתה של ברייה"מ לערער את עליונותה של אלה"ב ביסיהתיכון.
- לתמוך במדיניות-החוץ ע"י עידוד מדינות ידידותיות ובלתי-מודעות, בדרך של "הצגת הדגל" והפגנת-כח.
- לתרום להרתעה הגרעינית הכוללת ע"י הטרדת הצי הששי.
- לאסוף ידיעות וללמוד את שיטת תפעולו של הצי הששי.
- לאמן את היחידות בשיגור-מבצעית ממושכת בים.

סיכום

אין בכוונתה של סקירה זו להעריך באופן קונקרטי את הסיכויים להתערבות הצי הסובייטי בסכסוך הנוכחי במזרח התיכון. זו תהיה פלישה לתחום של הערכה מדינית וצבאית שוטפת, הנעשית ע"י הגורמים המוסמכים לכך, המסתייעים במודיעין עדכני, רלבנטי לשאלה הקונקרטית. אולם כל הערכה מתבססת לא רק על ידיעות ושיקולים, אלא גם על הרקע הכללי, השורשים, ההיסטוריה, הדוקטרינה והדמות של הכת, אשר את יכולתו וכוונותיו מנסים להעריך. מבחינה זו הרקע מאלף ומוביל בהכרח למסקנות אשר יש בהן כדי לצנן את ההתרגשות שהתעוררה לאחרונה סביב הצי הסובייטי.

דוקטרינה צבאית ואסטרטגיה ימית אינם דברים המשתנים עם כל קונוקטורה מדינית. הם פרי מחשבה עקבית, תכנון, פיתוח פוטנציאל ובניית עוצמה, הנוך וגיבוש תודעה ומסורת, במשך עשרות שנים. אין מקום לזלזול, לא בכושר החשיבה של מנהיגי בריה"מ, ולא בכושרה הטכנולוגי והתעשייתי. אולם עובדה היא, שעקב מצבה הגיאוגרפי, איתנותה בנתיבי-שיט עולמיים, פיגורה התעשייתי הראשוני, הבסיס האידאולוגי ומבנה ההירארכיה הצבאית שלה, לא גבשה לעצמה בריה"מ אסטרטגיה ימית תוקפנית ולא ראתה בים גורם עיקרי, בקדום שאיפותיה הלאומיות. ולא חשוב לצורך סקירה זו, אם הדבר טוב או רע לברית-המועצות.

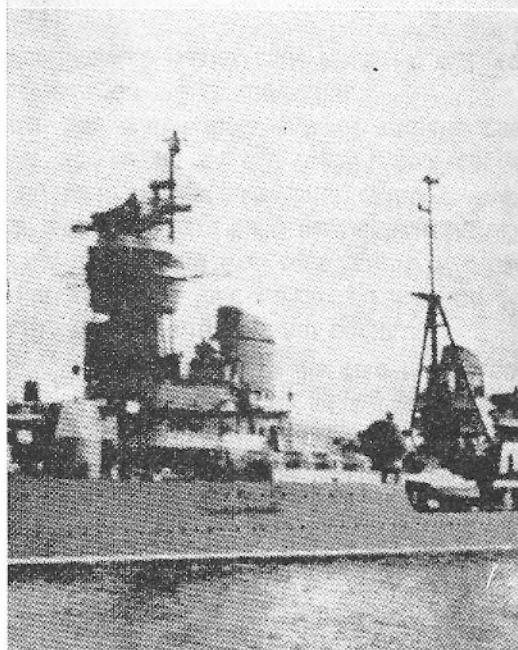
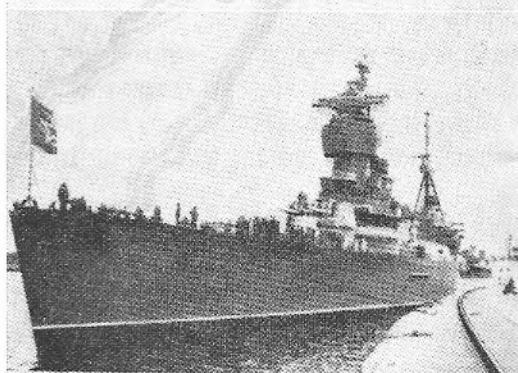
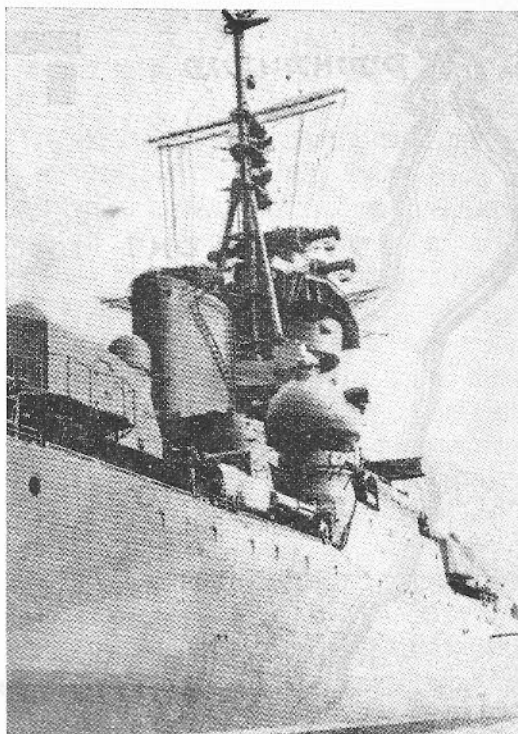
לפיכך, אם ננסה להשיב על שתי השאלות שהוצבו בראשית הסקירה, הרי שלגבי המישור הבינ-גושי, התשובה היא חד-משמעית. אין בריה"מ מסוגלת, ואין כל סימנים לכך, שהיא מתכוונת לקרוא תגר על השליטה של המערב בימים.

המישור השני הוא זה של התערבות ימית בסכסוך מקומי, באיזור שאיננו בעל רציפות טריטוריאלית עם בריה"מ. מאליו מובן, שבריה"מ לא תסתכן בעימותי-ימי עם ארה"ב, גם אם הוא מוגבל ומקומי. אולם, גם במקרה ההיפוטטי בו מעליכה בריה"מ שארה"ב תעמוד מהצד, אין זה סביר לאור כל הרקע הימי שלה, וזאת גם מבלי להכנס להערכה קונקרטית של יכולתה המעשית, ללא-סיוע אוירי אורגני של הצי ובכושרה האמפיבי המוגבל. ראוי לזכור, שבריה"מ, בניגוד לארה"ב, לא נקטה עד כה בשום פעולה-צבאית מחוץ לתחומי מסך-הברזל. אם תחליט אייפעם על צעד כזה, האם תטיל זאת על היליחים?

יש להניח, שאפילו מבחינה פסיכולוגית, לא יתנו מנהיגי בריה"מ, נטולי התודעה-הימית, אמון בחיליהם, שהיה כל הזמן נטע זר וגורם זוטל בהיררכיה הצבאית הקומוניסטית. גורם שאין לו מסורת מפוארת כמו לצבא האדום, אלא להיפך, מסורת של כשלונות וחוסר יוזמה, ושמעולם לא מלא תפקיד חשוב במלחמות עם רוסיה. בריה"מ לא גילתה מעולם גטיה להרפתקנות צבאית, וההלכה המרכסיסטית גורסת משנה-זהירות ו"הליכה על בטוח" במתקפה. עם רקע כזה, ובמצבה הגיאוגרפי האומלל מבחינה ימית, קשה להניח שתכנס דוקא להרפתקאה כזאת.

זאת ועוד. הים הוא נקודת-התורפה של בריה"מ, והיליחים היא הזרוע הנחותה ביותר במערך-הצבאי הסובייטי, מול ארה"ב. בחסות "מאזן-האימה" הגרעיני קיימים "כללי משחק" של פעולות צבאיות "מתרות" ו"אסורות". אין זה סביר, שהסובייטים יכנסו למשחק ויתנו לגליזציה דוקא לתחום בו הם הלשים ביותר, תחום שבו לארה"ב אפשרויות בלתי-מוגבלות על-פני כל כדור-הארץ. מבחינת האינטרס הגלובאלי לטווח ארוך, אין זה מעניינה של בריה"מ, להפוך את הים לזירת-התחרות במלחמות מוגבלות, כי לא תהיה תפארתה על-דרך זו.

אין בדברים אלה כדי לזלזל במשמעות הכוללת של ההתפשטות הסובייטית באיזור היס-התיכון, על בטיייה המדיניים, הכלכליים והצבאיים, ובסכנה הטמונה בה לסטאטוס-קוו באיזור. במסגרת זו, אין ספק, שנוכחות הצי הסובייטי השיגה אפקטים תעמולתיים ופסיכולוגיים ניכרים. אולם טעות תהיה לראות בצי זה את המכשיר העיקרי לפעולה צבאית תוקפנית.

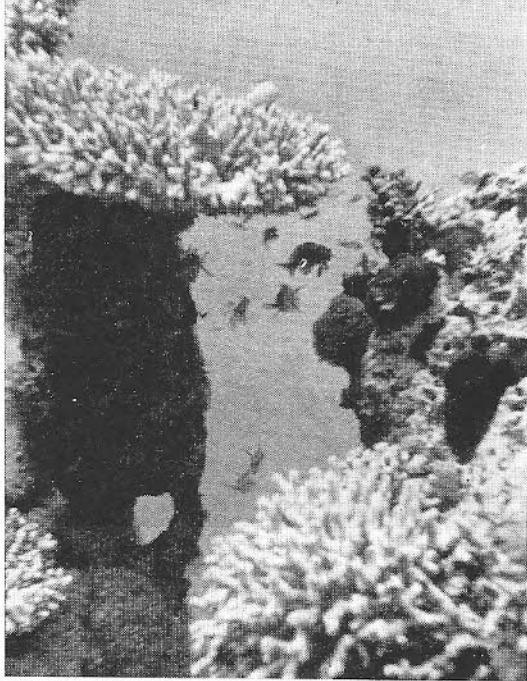
הזירה

מאת יעקב מרסו

הוא שארם אש-שייד. דרומה לחוף שארם אש-שייד נמצא קצהו של מדבר סיני — כף ראט-מוחמד. העננות מעל איזור ים-סוף היא מן הנמוכות בעולם, ועבודה זו מכשירה את כל ערי ים-סוף לשמש כערי-קייט ברוב ימות השנה. אולם בחודשי הקיץ קיימות בו תופעות של אובך, ולעתים מתחוללות סופות-חול המגבילות את הראות עד חצי מיל בלבד. המנווט ניווט שמימי באיזור עלול לסעות טעויות חמורות, וזאת — עקב רפרקציה חזקה של קרני-אור באיזור, בנוסף לסטיות בואריציה המגנטית. החום הכבד השורר באיזור ים סוף גורם אמנם להתאייזות גבוהה בו — גבוהה אף מזו שבים המלח — לעומת זאת לחות גבוהה היא תופעה נדירה בו. מימי ים-סוף מלוחים ממימי הים התיכון; ובעוד שהמליחות ביס התיכון מגיעה לכדי 3.5%, מגיעה מליחותו של ים-סוף לכ-4.5%, והיא גוברת והולכת בעומק ומכילה אחוז גבוה של יוד וזרחן. הטמפרטורה הגבוהה של המים מאפשרת את ריבוי דגי האוקינוס ההודי וכן אלמוגים; אולם ריבוי הדגה ביס-

לים האדום, הוא ים סוף, שתי זרועות: מפרץ אילת במזרח ומפרץ סואט במערב. אורך הים האדום מסואט למיצרי באב אל-מנדב, שבקצהו הדרומי, הוא כ-2,345 ק"מ. חופי שני המפרצים שונים זה מזה במבנם הגיאולוגי ובתכונותיהם. מפרץ אילת הוא קטע מן השבר הסורי-אפריקאי, וחופיו הם המשכם של שולי הערבה. היורדים בתלילות — ולפעמים אף בוקיפות — עד לחוף-הים, וגורמים להיווצרות עומקיים גדולים כבר בקרבת החוף. למפרץ סואט בכללו צורת אבוס מכוסה ביס-רדוד, ואילו שוליו יוצרים משני צידי הים מישרי-חוף נרחבים, המאפשרים דרכי-גישה. השוני במבנה הגיאולוגי מתבטא גם בשוני בין אוצרות הטבע שלאורך החופים; בעוד שלאורך מפרץ-סואט נמצאו אוצרות נפט ומרבצי-מנגן ופוספטים, לא נתגלו עד כה כל מרבצים ראויים לניצול לאורך מפרץ אילת; זוהי הסיבה לכך, שלאורך חופי מפרץ אילת מצויים ישובים רק בצפון, ואילו במפרץ סואט זרועים ישובים אחדים לאורך כל החוף. כיון שמפרץ אילת מבורך בחוף סלעי-הררי, שבקטעים ממנו מצויים שרטוני אלמוגים, מצוי בו מפרץ נוח לעגינה,

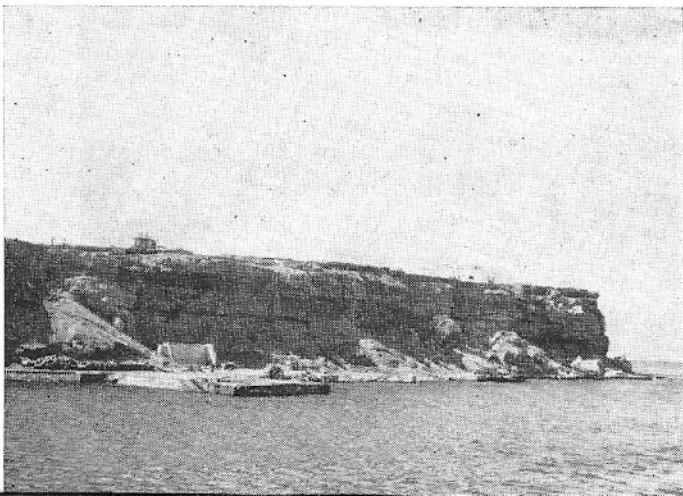
של חצי-האי סיני, והיא מרוחקת כ־225 ק"מ מתעלת סואץ. אִטוֹר מנתה כ־7000 תושבים, רובם מוטלמים. בנוסף למיקומה כעמדה צבאית ומסחרית בכניסה למפרץ־סואץ, שימשה עיירה זו כתחנה בדרכם של עולי-הרגל למכה.

יְשׁוּבֵי אוֹצְרוֹת־הַנֶּפֶט

עם גילוים של בארות־נפט בחצי-האי סיני, בשנת 1946 הוקמו בו ישובים אחדים שמטרתם ניצול הבארות, אשר סיפקו כדי שני-שלישים מתצרוכתה של מצרים בנפט. החשוב שבהם הוא הישוב ראס־אִסְוֹדֶר, השוכן כ־45 ק"מ ממפרץ סואץ; והוא עיירה מודרנית לכל דבר. נוסף למתקני הנפט, לבתי-מלאכה ולרשת-תחבורה תקינה נמצאים בעיירה בית-חוליים. בית-ספר, מגרשי משחקים ובית-קולנוע.

אֲבוּ זַנִּימָה

עיירה השוכנת במפרץ קטן בחוף סיני, במרחק כ־100 ק"מ מסואץ בדרך-הים. הוקם בה נמל לשם יצוא מנגן לברי-סניה, מן המכרות שבסביבתה, אשר הפיקו ב־1965 30,000 טון. הזכיונות על מכרות המנגן, הנמצאים כ־30 ק"מ לצד מזרח, באום בוגמה, ניתנו לחברה בריטית. מכרות המנגן במקום התגלו כבר במאה הקודמת, ולפני מלחמת-העולם הראשונה הוחל בניצולם. ליד המכרות כפר ערבי קטן, שתוֹ-שביו עסקו בכריית המנגן ובאספקת מזון ומים לכורים.

סוף ובפרט במפרץ שלמה מקורו בעובדה, שתחתית הים בנויה ברובה טלעים וכפ־אלמוגים המהווים כר נוח לצמחיית ים ולדגה.

הרוחות הצפוניות הנפוצות באיזור גורמות לזרם עילי, מנוגד לזרם התחתני הבא מן הדרום, בעומק 20 מטרים; בעקבות זאת נגרמות תנודות רבות במים, החשובות לדגה. את דגת ים־סוף ניתן לחלק לסוגים אחדים — אלמוגים, דג־קרקעית (מולית צהובת־הפס) וכרישים.

תופעה רבת-עניין במפרץ שלמה היא שלל האלמוגים, המתרבים באזורים טרופיים. האלמוגים נמנים על המטרות הנחותות ביותר בעולם החי שבימים המלוחים. יש מהם החיים ביחידות, אך רובם חיים במושבות.

פעולת הגיאולוגיה והשפלת מורגשת בים־סוף ביתר-שאת מאשר בים־התיכון. ההפרש המקסימלי נמדד ב־1883 על־ידי תייר גרמני — 4 רגל (120 ס"מ). הממוצע בהפרשי הגיאולוגיה וה־שפלה הוא 40 ס"מ.

למדידות הנעשות באמצעות מדי-עומק אקוסטיים, מאו־פסים על בסיס מהירות הקול של 4,600 רגל/שניה, יש להוֹ-סיף עליות של 5%, כתוצאה מן הטמפרטורה הגבוהה של המים. עומקו המקסימלי של מפרץ שלמה הוא 1,200 מטרים, בעוד שבמפרץ סואץ אין העומק עולה על 200 מטרים.

אֵילת

אילת שוכנת על חוף ים־סוף, ומהווה קדקוד דרומי למ־שולש הנגב, המגשר בין אזורי-נוף יבשתיים וימיים, מנוגדים אלה לאלה; והיא איפוא נקודת-מוקד בין היס־התיכון למדבר הערבי־טורי, נמל בעל חשיבות רבה וצומת נתיבות יבשה וים.

אילת, או בשמה לפניס אוס־ר־שֶׁרֶשׁ, נכבשה על־ידי צה"ל עם סיום מבצע „עובדה“ בפברואר 1949, ומאז פתחה לפנינו צוהר למימי הדרום, והפכה את ישראל לארץ בעלת מוצא לשני ימים.

שֶׁאֵרֶם אֶש־שֵׁיך

שֶׁאֵרֶם אֶש־שֵׁיך הוא שמו הערבי של מפרץ כפול בקצהו הדרומי של מפרץ שלמה. בחוף שארם, שפירושו מֶפֶשֶׁק, שני מפרצונים קטנים; האחד — שארם אלי־מוייה (מפשק המים), והאחר — שארם אֶש־שֵׁיך (מפשק הזקן).

השלב האחרון במערכת סיני 1956 היה כיבושה של שארם אֶש־שֵׁיך בדרך היבשה, על־ידי חטיבה 9 בפיקודו של אל"מ (אז) אברהם יפה, בדרך־לא־דרך. לאחר קרב קצר נכנעו המצרים במקום, ובכך הגיעה מערכת סיני לסיימה.

הַאֵי טִירָאן

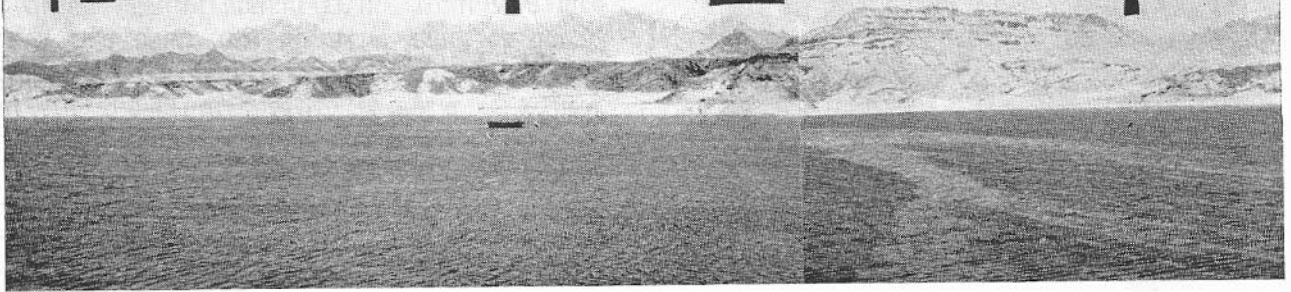
בקצהו הדרומי של מפרץ שלמה מתקרב חוף עקב לחוף סיני עד כדי 11 ק"מ בלבד, בהמשך מצויים איים אחדים — סנפיר, טיראן ועוד, הסוגרים על הכניסה למפרץ. האי טיראן, המתרומם לגובה של כ־575 מטרים, שומם מישוב. הוא הושאל ב־1951 על־ידי ערב הסעודית למצרים, לצורך סגירת המיצרים.

אִטוֹר

אִטוֹר היא העיירה החשובה ביותר בחלקו הדרומי־מערבי

בין גזרי ים-סוף

מאת א. שמשון

שקועים בכורסות או בספות, ועד מהרה נמצאה להם לשון משותפת; וככל שנתארך הלילה ונתמשכו שעותיו — נתדרכו השיחות והסיפורים, סיפורי הווי, מאורעות שאירעו תמול-ששום, תיאורים חיים, תוססים ואנושיים, מהולים ברוטב אהבה מלבבת.

מאשנביתא הפתוחים פורצת פנימה רוח שובבנית קריי רה. אימזה נשמעות החדשות ברדיו בקול צרוד. אל התא נקלע רס"ר אהוד עד אקי, שהיוך רב־משמעות מתמלט בין זוויות שפתיו; מראהו אומר: ותיק, בקי ומנוסה.

בהתודעו אלינו, הוא מספר:

— לאחר מלחמת ששת המים הוצבתי על האניה ומאו אני משרת עליה, מזה תשעה חודשים.

אהוד עושה אתנחתה, כאילו ביקש להפסיק דבריו, מהסס, בורר במליו:

— בתקופת ההיבנות ידענו חיים קשים מאוד. האניה הותאמה לצרכים המיוחדים של משימות האיזור, שהן קשות למדי, נוכח אורך החופים.

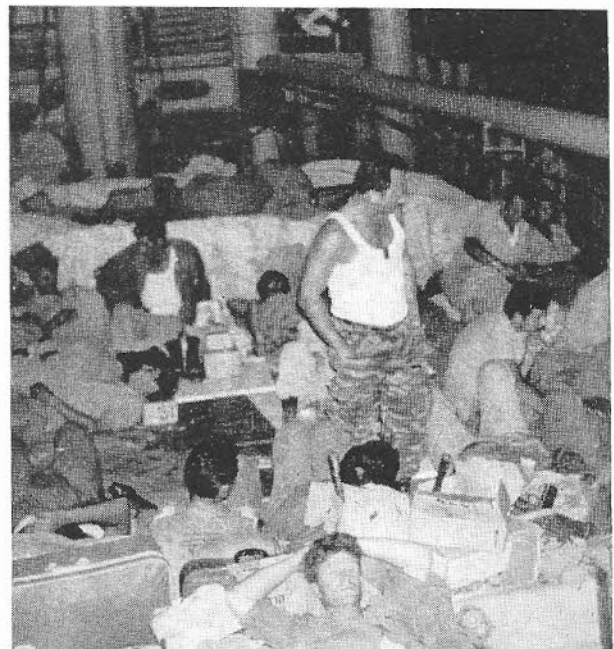
כך מתחיל המסע לשארם אש־שייך, באניית חיל הים, ומכאן ואילך אתה למד משמעותו המלאה של הפסוק בתהלים „לגזור ים־סוף לגזרים“, כשאנו חוזרים שוב ושוב להודות „כי לעולם חסדו“.

כאשר העלתה האניה את עוגנה בשעה 8 בערב והרחיקה מאורותיה של אילת, מפלסת דרכה בים־סוף, עלה בשמים ירח בהיר ואורו ריצד על פני הים, שהיה שטוח ורגוע, על אף סערת־חול שהעלתה ענני־אבק בשמי אילת, שעתיים לפני כן.

וככל שאנו מוסיפים ומפליגים דרומה בים־סוף, כן הולך וגובר חושך הלילה, המעלים מאתנו את מראות הנוף, ומור־תיר לנו שהות מספקת להתכנס בתאי האניה, להכיר מקרוב את אנשי הצוות ואת שאר המפליגים באניה.

קשה להירדם בלילה כזה. נסער ומטולטל אתה עלי־כורחך בסער של רגשות, נפעם מהוד־הקדומים שלפניך. אילו פה ניתן לים־סוף זה שלנו, שבו עברו אבותינו בחרבה ונגאלו מעבדות לחירות, לספר נסים ונפלאות הימים ההם והזמן הזה!

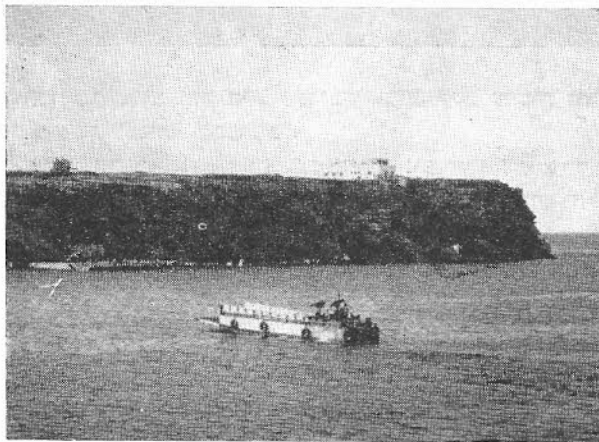
ב„סאלוף“ האניה ישבנו בניחותא, אורחים ואנשי צוות,

ובינתיים נעשות כל המלאכות. מעבירים מים אל מיכלי הבסיס, מפרקים ציוד או אספקה. מאמצים מפרכים — אך העוסקים בהם ממלאים אותם בהתלהבות.

הזמן הספיק לנו גם לבלות שעות רבות בין אנשי הצוות שעל האניה, וגם לרדת אל הבסיס בחוף, לחטוף מבט כלשהו וללמוד מן התנאים בהם שרויים החיילים בו. אתה מהרהר בינך לבינך, כי פינות כאלה משמשות כורהיתוך ליצירת טיפוס ישראלי חדש, בריא יותר, משוּוּף ומחוּשֵׁל. הדברים בולטים באלה שסיימו היום את תקופת שירותם במילואים,

העושים הכנותיהם לעלות עוד מעט על האניה כדי לחזור הביתה.

גם אנחנו שבים אל האניה בטרם ערב, עם החוזרים הביתה, המתרכזים על האניה ומצפים להפלגה. לאט לאט יורד הערב על סיני. ההרים לובשים שלל גוונים של סגול וחום. באופק השמים גדלקת אדמומית מהולה בוורוד. מהרה תרד חשכת הלילה. הרמקול מכריז, כי האניה מרימה עוגנה ומתחילה להפליג חזרה, לעבר נמל אילת. רעש מנועי האניה מתמזג עם שכשוך קל של גלים, שקט ורגוע. אנו יוצאים מ"גזרה" המיצרים אל הים הפתוח.

לפנינו לילה ארוך ושהות מספקת להאריך שיחות עם אנשי הצוות. הנה עמנו טוראי יעקב אלוש, איש מושב ינוב, אחד מניצולי אח"י אילת, המשרת בחיל למעלה משנתיים, לאחרי שירות קודם של שישה חודשים כגדנ"ע"י ים. שנה וחצי מתוך שירותו שימש מכונאי וכתותחן באח"י אילת, עד האסון. נימת עצב בקולו בספרו על אח"י אילת; הוא אהב אניה זו ונהנה מן השירות בה.

יעקב אלוש שהה שלושה ימים בבית-החולים "אסף הרופא", וכשעזב את בית-החולים שהה יחד עם חבריו הניצולים בנופש. לאחר מכן רוכזו כל הניצולים הכשירים והוצבו ליחידות בחיל-הים, חלקם הועברו לבסיס-החוף וחלקם לכלי-שיט. את אלוש העבירו לאניה זו, והוא שוהה מרבית הזמן בהפלגות. החופשות הן אחת לחודש, והעבודה — קשה למדי. תנאי האניה, הכלכלה והדיוור, טובים. אין אלוש מעלים, כי המשימות המוטלות על האניה, מחייבות את אנשי הצוות למאמץ גדול וניכר. אמת: לאחר אסון אילת מת-עוררים בו געגועים למנוחה, והוא מסיים דבריו ואומר:

דברים דומים שמענו כבר, בהודמנויות שונות, מפי אח"רים; אך מפי עד אקי מלמדים הם גם על צמיחתו וגידולו של איש צוות מחיל-הים, מתוך השורה. כבר ידענו, כי אופיה של אניה זו שעל סיפונה אנו נמצאים, הוא בבחינת גורם חדש בחיל-הים, ההתעסקות במקצועות המוכרים למלחי אניות-סוחר, כלומר — טעינת ציוד ופריקתו, עבודת מטענים הסבלות, האנשים — הצוות והעובדים כאן — פעילים כמעט 24 שעות ביממה. לא קל להתרגל לחיים כאלה.

עד אקי, הוא איש תל-אביב, בן לעדה התימנית ודור שני בארץ, משרת בצה"ל מאז מלחמת השחרור, מקצועו הקודם — מכונאות.

— לאחר שהוצבתי לתפקידי באניה זו אמרתי, כי אני שבע-רצון, בגלל אופי הפעולות באניות בזירה זו וביחוד כיוון שהיו לי סנטימנטים לחזור לזירה, משום שלפני כן שירתתי בה כשנתיים באילת, וכחייל חיל-הים הייתי האחרון שעזב את שארם אש-שייך בזמן הפינוי, לאחר מבצע קדש. כשהאניה עוברת למול האיים טיראן וסנפיר, ואנו מת-קרבים למחוז-הפצנו, שארם אש-שייך, החלה השמש זורחת, שולחת קרני חום מלטף. הנה עוד מעט נכנסת האניה לבין סבאות שארם אש-שייך, או אמור — לבין גזרי ים-סוף. (מעניין שהערבים קוראים לאי ולחצי-אי בשם "ג'זירה", ובריבוי ג'זאיר — מלה המקבילה למלה העברית "גזרים"). כבר נשמעות באניה הפקודות להיכון להשליך עוגן. שארם אש-שייך משקיף אלינו. מקרוב, כמעט כמרחק פיסת-יד — שלחנה ואחוז בגושי צוקיו. כאן, בשארם אש-שייך, תעגון האניה משך היום כולו.

מונד, המשרת בחיל קרוב לשלוש שנים, אף הוא לאחר שירות בגדנ"ע-ים. באח"י אילת עלה לשרת בעודו גדנ"ע, כתותחן, שירות בה 26 חודשים, עד האסון. הוא מספר: "התחלתי כספק תחמושת לתותח 4.5 ועברתי את מסלול התפקידים בתותח עד היותי למפקדו. אחר-כך שימשתי נגד תחמושת באח"י אילת".

לאחר האסון הועבר שאל חביב לאניה זו בתפקיד נגד סיפון. בתפקידו אחראי הוא על ירכתי האניה. גם לדבריו העבודה קשה והסיפוק רב, אך — מעיר שאל — נראה לפעמים שתנאי-השירות שלנו אינם טובים דיים. אין כוונתו ליחס מצד המפקדים; אדרבה, היחס טוב, וגם הפיקוד עצמו סובל באותה מידה מתנאי-השירות הקשים של היחידה. כוונתו לחוסר חופשות, לחוסר כוח-אדם, שבעקבותיו מוטלות משימות רבות על מספר קטן-יחסית של אנשים; כוונתו לכל אותן שבתות שאין להן סוף, בהן נמצאים הימאים בים או בחוף, בסיני, ועובדים כבימי חול, והשוני היחידי המורגש בין השבת לימים האחרים — היא המפה הלבנה הפרושה על השולחן.

גם שאל חביב קובל, כחבריו, על חוסר זמן מספיק לבידור ולספורט, על הצורך ביתר משחקים, ספרים ופעולות תרבות.

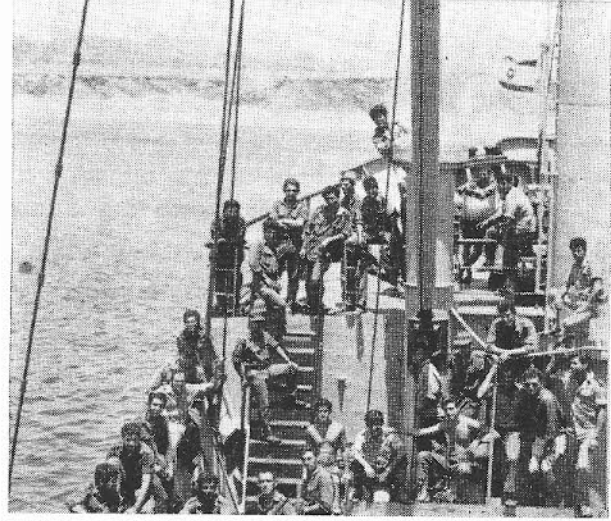
מעגל השיחות והמשוחחים גדל והולך. המחיצות בשיחור תינו עם אנשי הצוות — נפלו. ככל שאתה למד להכיר אותם ואת הווי הוירה המיוחדת במינה, על קשת קסמיה, נכבש אתה כמעט לאהוב את כולם.

בכך יכולנו לסיים, אילולי הטוראית החיננית מרי שייך, בת קרית טבעון, שנחלזותה גם היא להפלגה, שביקש להספר אף היא את חויותיה, שלא לקפח את חלקן של הבנות בחיל. מרי קשורה לשניים: לחיל — ולאילת; בשירותה המירה את קרירות הצפון בחומו של הדרום, ובו שירתה עד שחרורה בימים אלה.

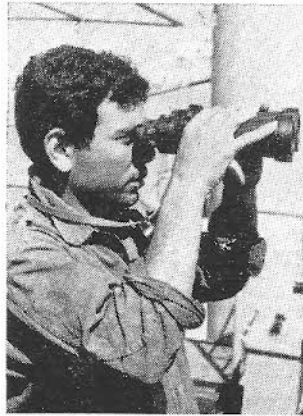
והנה מעט מדבריה של מרי שייך:

— אחרי מלחמת ששת הימים עברנו לגור בצריף בבסיס אילת, צריף נחמד מאוד, שאדם העובר את הסף מרגיש מהרה, כי מתגוררות בו בנות; הן משמשות בתפקידים שורבים, כפקידות וטלפוניסטיות, ועבודתן מתמשכת לאורך כל שעות היום. הווי החיים באילת הוא מיוחד במינו. חיל-הים בכללו הוא כמשפחה אחת, ביחוד בבסיס קטן כאילת — משפחה מאוחדת ומלוכדת המקיימת יחסי חברות גם בין מפקדים לפקודיהם. אני עצמי רק עכשיו השתחררתי, וטרם הספקתי לטעום טעמם של חיים אזרחיים, ואף את חופשת השחרור שלי החלטתי לעשות באילת עצמה; לעיר זו קסם מיוחד — ויש משהו הקושר אותך אליה. עברה עלי תקופה נפלאה באילת, ואני בטוחה שכמוני חושבות כל שאר הבנות. יתרה מזו: אין ספק, כי שירותן של הבנות תורם תרומה נכבדה להעלאת מוראל החיילים, במיוחד בבסיס מרוחק כזה.

מסענו כולו, כולל טיסה לאילת והפלגה לשארם אש-שייך, נמשך שתי יממות בלבד. ונרגשים והלומים מקסם האזור, מיהרגו גם עתה, עם שחר, אל הסיפונים — משקיפים על נוף ההרים העוברים על פנינו כתמונות מסרט-קולנוע, תוך שהאניה חותרת במים וקרבה לאילת, הנראית באופק. בקר-בנו התרוגן משום-מה, בשינוי מה, השיר "הי צפונה לאילת".

"ייתכן שהרגשתי זאת היא אינדיבידואלית, עקב עייפות וחוסר חופשה ומנוחה מספיקים".
עוד אחד מאנשי הצוות הנמנה על ניצולי אח"י אילת הוא סמל שאל חביב, איש הכפר עין-שריד בגוש תל-

דגורם המאפיין את זירת ים-סוף הוא אורך החופים" — מסביר לנו המפקד בפתח דבריו, "100 קילומטר לערך לפני מלחמת ששת הימים — לעומת 500 קילומטרים לערך כיום. לפני המלחמה היו משימותיה של היחידה, בעיקר, הבטחת העיר אילת וחופיה מצד הים, תוך כוונות לפריצת המיצרים, אם ייחסמו על-ידי האויב. לצורך ביצוע המשימות הללו עמדו לרשות היחידה כלי-שיט אחדים, מותאמים בגודלם ובכושרם לצורכי הזירה דאז.

כנים חדשות בראי הימים

ראיון עם נופקד הזירה

"היחידה מנתה בשיאה, לפני המלחמה, עשרות אחדות של חיילים" — מוסיף המפקד. — "כיום משימותינו הן רבות ומגוונות יותר, ובמרכזן עומד הצורך בקיום נוכחור תנו הימית במפרץ אילת, במיצרי טיראן, בים סוף, במיצרי יובל, ובמפרץ סואץ — ודבר זה הצריך, כמובן, הגדלת כוח-האדם. כלי-שיט של חיל-הים מפליגים במימי הזירה צפונה עד למבואות תעלת סואץ. משימות נוספות המורטלות עלינו הן הבטחת חופי חצי-האי סיני מפני חדירת כוחות עוינים, וכן מניעת הברחות והסתננויות.

"לגבי איש חיל-הים המשרת בזירה הדרומית, השינוי העיקרי לעומת העבר, הוא במרחק הגדול בין הבסיס לביתו. עובדה זו דורשת, בראש וראשונה, הפעלת יתר תושיה ויוזמה מצד החייל עצמו. מלבד הבעיות האישיות, על הפרק גם נושאים מקצועיים חדשים שהשתרשו והפכו לנחר לת כל ימאי בזירה — כגון, לדוגמה, הפעלת ציוד-הרמה באניות.

"המרחקים הגדולים והצורך בקשר מתמיד, מחייבים כל קצין בזירה לבקיאות-יתר בנושאי הקשר. מזג-האוויר הקשה והסרה-היציבות מעמיד כל קצין וחייל בדריכות שאליה לא היה רגיל לפני כן. לנגד עיניו של המפקד ניצבים כל מרחבי הזירה שגדלו ועצמו, ועמם — הצרכים והמשימות."

והוא מסכם ואומר: "עם כל הקשיים האישיים הנובעים מריחוקו של החייל מביתו, תנאי-המגורים שאינם תמיד על הגובה ותנאי-עבודה קשים מן הרגיל — התפתחה דמות חדשה של ימאי, מבוגר יותר, זהיר ובקי יותר. חיילי הזירה חדורים בתודעה של חיוניות שירותם ותפקידם, ואני סמוך ובטוח, כי יידעו למלא את כל משימותיהם גם בעתיד."

לאילת בחזרה לאהבה ראשונה

יודע ואינני מאמין שיש מישהו שיודע מדוע הודבק לספינה השם המוזר הזה (יתכן, אולי, שבגלל שנקנתה מדייגים ארמיים ביפו). מכל מקום, מכונאי הספינה היה ארמני. יחד אתנו ירדו גם אנשי מחלקת הדייג של משרד החקלאות, כדי להתחיל לבדוק את אפשרויות הדיג באיזור, הידוע כיום כמצטיין בדגה עשירה ומגוונת.

פגשנו את כריש במשרדו בנמל חיפה. שיער מדובלבל, שפם אכולי-סבך, אצבעות ידיים שחבקו כבר הרבה-הרבה סיגריות, "רק וירג'יניה". קשה לו במקצת לזכור מה שעבר עליו באילת לפני 18 שנה. לפניו "ערימה" של תמונות — הארמנית, הפולשת, בריג'יורא וצילומים אחרים של כלים, שהדמיון ביניהם לכלי-מלחמה מודרניים — מקרי בהחלט. "אך זו עובדה. תתפלא! כלים אלה שירתו באמונה רבה את חיליהם בימיו הראשונים באיזור ים-סוף, כאשר לא ידענו עדיין בדיוק כיצד אוכלים את המפרץ הארוך הזה. הדומה בצורתו לנקניק, והמתמשך מאילת בצפון ועד למיצרי טיראן וסנפיר בדרום".

קשה לומר שהתנאים בבסיס אילת דאז היו אידיאליים. מים מתוקים כמעט שלא היו, כאמור, עד שהובאה מכונת קירור שהיתה מייצרת בלוקים של קרח — "קרננו עלתה אז בצורה לא רגילה. הרשינו לעצמנו להיות נדיבים, ולחלק מדי פעם חתיכות-קרח לאנשי חיל ההנדסה".

ה התחלה היתה על אחי מעוז (בן-הכט). רב-טוראי קרושינסקי סיים את המשמרת, וירד לחדר המלחים, הממוקם אישם בסביבות חרטום האניה. "רב"ט קרושינסקי מתבקש לחדר המפקד... קרושינסקי קם לאטו, ובצעד מאושש טיפס במדרגות המובילות לתא המפקד. מפקד האניה, סרן אולי וצלר קיבל אותו בהיוך: "אנחנו יורדים לאילת".

כך הוקם המגע הראשון בין המפרץ הדרומי לרב"ט קרושינסקי, המוכר יותר בכינויו — כריש... כ-20 איש הוצבו אז מאח"י מעוז אל הבסיס הדרומי של חיליהם. השנה היתה 1950. רק חודשים אחדים לפני-כן הוקם שם לראשונה בסיס חיליהם. עדיין לא היו במקום כלי-שיט, ואף המתקנים לא היו במצב משביע-רצון. מים היו במשורה, על פי הקצבה של חיל-ההנדסה, שהפעיל שם מזקק-מים.

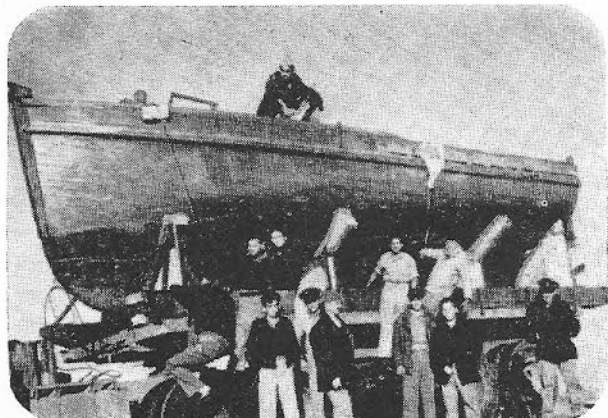
"לא ירדנו בגפנו. הבאנו עמנו לאילת את הכלי הראשון של חיליהם", מספר כריש. "היתה זו הספינה שנקראה "הארמנית", למה ארמנית? — "אל תשאל אותי, אינני

ה שלג הגדול של תחילת שנות ה-50 מצא אותי אישם בבין באר-שבע ואילת, יושב ומתחמם לאורה של מדור רה. המשאית בה נסענו מחיפה לאילת התקלקלה בלב המדבר, כאשר היה השלג בעיצומו. ניסינו לתקן — אך ללא הצלחה. במשאית הבאנו עמנו ארונות, ספסלים וכיסאות, לחדר האוכל החדש שהקימונו בבסיס. הארונות בערו מצוינים... גם הספסלים..."

תנועת אניות-הסוחר לאילת בתחילת שנות ה-50 היתה מצומצמת. הנמל לא היה מצוייד במתקני פריקה וטעינה יעילים. "זכורות לי רק 2 או 3 אניות-סוחר שפקדו אז את הנמל. האניה הראשונה שהגיעה לאילת היתה ספינה קטנה עם ציוד תשמישי-קדושה מתומן (היא הפליגה תחת דגל איטלקי). לבעל הספינה היתה עוד יאכטה פרטית קטנה בשם פ'ל, אשר הגיעה אף היא לאילת בפיקוד אשתו של בעל הספינה. הספינה נקנתה מתוך כוונה לתת אותה כשני לראש הממשלה דאז, אך עוד לפני שהועברה, מצאה את קבורתה במפרץ אילת. לאחר סערה דרומית חזקה".

ה"ארמנית" בדרך לנמל הדרומי

מסדר ראשון באילת

רב"ט קרושינסקי הוא עתה סמ"ר. לאילת מגיע זימונו לקורס-חובלים — והוא הוסמך לקצין. אך הקשר עם בסיס אילת לא נותק גם בשנים הבאות. מבצע קדש מתקרב באופק. „כשבועיים לפני המבצע, הורדתי לאילת להכנת הממשה, שהיה מיועד לקלוט את הנחתות והטרפדות החדשות אשר נקנו באיטליה — במיוחד לשימוש באיזור ים-סוף. הנחתות הגיעו למקום כבר בערב היום הראשון של המבצע, בשלהי אוקטובר 1956, והספיקו לסייע באש מקלעים בכיבוש טאבה.

„עוד לפני מבצע קדש גויסה ספינת-הדיג עובדה, ששימשה כספינת-הפיקוד לכוח הנחתות. המשימה העיקרית שהוטלה אז על הנחתות היתה אספקת דלק, תחמושת, מזון ומים, לחטיבה 9, שהתקדמה בדרך-היבשה לשארם אש-שייך.

ביום כיבוש שארם אש-שייך, בסביבות השעה 0800, עברו הנחתות לראשונה את מיצרי טיראן. באופק נראו פטריות-עשן ונשמעו רעמי התפוצצויות. מאחר יותר התברר, כי הלחימה על כיבוש שארם אש-שייך עדיין נמשכת. נזכר כריש: „מכונאי אחי עובדה, שהיה איש קיבוץ, העלה מתרמילו בקבוק יין אותו שמר במיוחד למאורע זה.

באותה עת היו במקום אחי עובדה וכן הנחתות אשר נשאו עמם טנקים A.M.X. בהתאם להוראות הונחתו הטנקים במפרץ לפני ראס נצראני, ומייד עם הירידה לחוף — יצאו לכיוון שארם אש-שייך ונטלו חלק פעיל בכיבוש המקום.

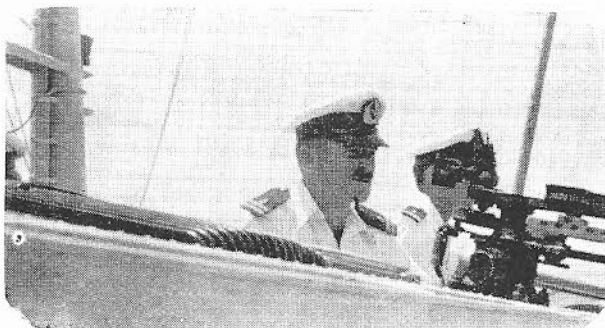

כריש, שהיה אז בדרגת סרן, מונה למפקד בסיס שארם אש-שייך. המשימות העיקריות שהוטלו על הבסיס היו אספקת מזון (בעזרת הנחתות) לכוח שהוצב באי טיראן, קיום קשר עם אניות-הסוחר העוברות בים סוף, סיוע לכוחות חי"ר בפניו ציוד ובהבאת אספקה מאילת.

ספרי הניווט מלמדים על אפשרות של מעבר כל-ישיט בין האי טיראן והאי סנפיר, וכן — בין האי טיראן והחוף הסעודי, במקום המעבר המקובל שבין האי טיראן לראס נצראני שעל חוף סיני. הוחלט לבדוק אם תעלת-מים זו עבירה באמת לכל-ישיט. „בצענו סיור מוקדם בנחתות ובסירת-גומי, וסימננו את המעבר, על-ידי תקיעת יתדות. ביום בו נקבע המעבר יצאנו בטרפדת לים, כשבכוונתנו היה לעבור בדיוק בתוואי שסומן על-ידי הסיור המוקדם; אך משום מה נעלמו היתדות שתקענו. הטרפדת הפליגה במהירות איטית, על מנת שלא תעלה על השרטונות המרובים שבאיזור. לקראת סוף המעבר, בין 2 שורות של סלעים רדודים ואלמוגים, בטווח של כ-500—600 מטרים מן החוף הסעודי, הוחלט להניע את המנועים הראשיים, להגביר את המהירות — ולעבור.

„אני מניח כי הרעש העצום שנגרם עקב הדלקת מנועי הספינה הבהיל את החיילים הסעודיים המוצבים על החוף — והם פתחו באש על הטרפדת. התקרית המקומית הקטנה התלקחה במהירות, ותוך זמן קצר נכנסו לפעולה גם תותחי 17 ו-25 ליטראות, שהיו ממוקמים על החוף הסעודי. „הספינה הצליחה לצאת מתוך התעלה מבלי שנגרם לה כל נזק, השיבה אש מתותחי ה-20 מ"מ וה-40 מ"מ, והצליחה לפגוע בעמדות סעודיות אחדות ולהשתיקן.

בהגיע הטרפדת השנייה לאילת, עזב כריש את בסיס שארם אש-שייך ומונה למפקדה. „באותו זמן סירנו הרבה לאורך החוף בין אילת ושארם אש-שייך. כן עסקנו בסיוורים מקומיים בקרבת אילת עצמה, ובעיקר בתקופה שלאחר הפיגועים. באחד הסיורים הללו תפסנו סירת-מנוע ששימשה לגרירת סירות, ולה קרקעית-זכוכית לתצפיות תיירים. סירה זו נשרדה ואוישה על ידי 3 בחורים, אשר ניסו להגיע אתה לגיבוי, בוטי, בהסתייעם במפה שנגזרה מתוך אחד מעיתוני-הערב. הם כעסו מאד עלינו על שהפרענו להם להגשים את תכניתם, אך נדמה לי שהודות לעובדה שנתפסו הם נשארנו בחיים, כי המזון, המים, והדלק שברשותם היו מועטים מכדי שיוכלו להגיע לנמל ידיותי כלשהו.

עקרונות הפיקוד על יחידת קומנדו ימי

מאת יוסף דרור

אם יגיע המטען של „לינו“ לידי הערבים — נשלם על-כך בדם חברינו.

התקרבונו בשחייה עד לטווח של 20 מטר מן המטרה, ולפתע נדלקה סיגריה ונשמעה שיחה באיטלקית. לאור הגפרור הבחנתי בשני איטלקים בסירה קטנה הצמודה אל חרטום המטרה. פניתי אל בני ולחשתי: „אנחנו חוזרים“, הוא סירב. וסירובו היה מובן לי: כה קרוב למטרה ולחזור בלא לבצע? — קשה לעמוד בכך. לא היתה ברירה. אחותי בידו ופנינו בחזרה לסירת הגומי. לפנות בוקר הגענו עם הסירה לנקודת הנחיתה שבחוף. שם נאספנו ע"י מכונית משא ויצאנו את העיר לילה עזובה אשר שימשה לנו כבסיס. כאן, לאחר שינה חטופה, החילוננו להכין את המר קש מחדש. את הפצצה המקורית הטלתי לים, אך השארתי בידי את מנגנוני ההשהייה המורכבים. מהם ייקל לי להפטר במקרה של פגישה עם כוחות הבטחון.

למחרת בלילה, כאשר אנו עדיין סחוטים ורצוצים מן היגיעה של הלילה הקודם, יצאנו שנית. הלילה היה קר מאוד ובמרחק של 10 מטר מן המטרה ישבו אנשי המש"טרה והתחממו מסביב למדורת-עצים. לרשותנו לא עמד כל ציוד-צלילה ואף לא סנפירים, כך שנאלצנו לעבוד מעל לפני המים. שהינו כרבע שעה ליד החרטום עד שהצלחנו להצמיד את מלחצי הנגרים המאולתרות ואליהן לקשור את המוקש הסורר. לחצתי על האמפולות, בתפילה שלא יכזיבו ובתקווה שלא יתפוצצו יחד אתי.

חזרנו לסירת הגומי. המכונית אספה אותנו כפי המוסכם והתחלנו בדרך נסיגה ארוכה בת 400 ק"מ לכל רוחב איטליה, עד הבסיס בקרבת ניאפולי.

למחרת התבשרנו: המוקש פעל, לינו טבעה ואנו לא הותרנו כל עקבות. האיטלקים לא העלו על דעתם, שזה מעשה ידינו.

עד כאן תיאור קטע של פעולה קלסית, שבוצעה באמ"צעים דלים, בחינת יש מאין.

...באחד הלילות הקרים של אפריל 1948 בנמל האיטלקי בארי, חותרים היינו בחשאי בין גזרות הצללים שעל חלקת מימי-הנמל.

שלושה בחורים בסירה: בני ופאליק ו"ל חותרים במשור טים, ואני יושב בירכתים, ועל ברכי — המוקש הפרימיטיבי אותו עשינו במר"דינו. אבוב של אופנוע ממולא בט.נ.ט. כתוש ושזור בפתיל רועם. מנגנוני ההשהייה אף הם, „תוצרת בית“: אמפולות-זכוכית שמלאתי בתמיסת חומצה גופריתנית וסגרתי על להבת-נר פשוט. עם שבירת האמפולה הנתונה בתוך צנורית-גומי, תחל החומצה לאכל מחיצה של גייר, עד שתגיע לתערובת של מלח-ברטולתי וסוכר, ואז תצית אותו. בלב המלח נתון הנפץ והוא יפעיל את המוקש. את המלח הברטולתי התקשיתי מאוד להשיג, ורק לאחר התרוצצות על פני רומא כולה, הגעתי לרוקח יהודי, שהסכים למכור לי את המלח המשמש גם לגרגור נגד מיחוש-גרון. מוקש זה היה מסורבל ומסוכן, אך טוב ממנו לא היה בידינו.

הגענו עם סירת-הגומי לתחנה שלפני האחרונה, ליר-כתייה של אנית-רפאים מוזנחת, שהיתה קשורה בקרבת המטרה, ושמה קשרנו אותה. בני ואני ירדנו למים הקרים ולגופנו בגדיים בלבד. אני שוחה ראשון ובני גורר את המוקש המסורבל מאחרי. אנו נצמדים אל הקיר, מסנוורים מהזרזיר הענק של משחתת בריטית העוגנת בקרבת-מקום ומאירה את המטרה ללא-הרף.

המטרה „לינו“, ספינת-משא קטנה, אך בה מטען יקר של 8000 רובים ו-13.000.000 כדורים, המיועד לארצות ערב. בארץ, ערב יציאת הבריטים, נלחמים אנשינו במעט הנשק שבידם. הנשק האישי הוא תת-מקלע „סטן“ קצר-הטווח, בעוד שבידי האויב רובים. באותה עת טרם הגיע ארצה המשלוח הראשון של 4000 הרובים הצ'כיים.

לימים, כאשר חזרתי ארצה, פגשתי באחד המפקדים בפלמ"ח וזה אמר לי: פעולה זו שביצעתם בתקופה כה קריטית, שקולה לפחות, לפעולה של גדוד שלם במלחמת השחרור.

הוא התכוון, בוודאי, לפירות הפעולה, אך בהיסח הדעת קלע למטרה.

מפקד החוליה, לפקודתו עומדים בחור אחד או שנים בלבד, אך השיקולים הנדרשים ממנו הנם שיקולים של מפקד גדוד או חטיבה.

* הקוראים מוזמנים לשלוח למערכת את השגותיהם לגבי הרעיונות שהובאו ברשימה זו.

המעין בתולדות יחידות מחותרת פשיסטיות, או יחידות קומנדו של מעצמות פשיסטיות, יבחין בעובדא מעניינת: בתכנון הפעולה, כמעט ולא מוקד דשת מחשבה לשלב הנסיגה. הם שילמו באבידות רבות ומיותרות.

דבר זה נובע מעצם מהותם המזלזלת באדם ובחייו. אנו לא יכולים להרשות זאת לעצמנו, ולא רק מטעמים הומניים, אלא מטעם פשוט זה, שהלוחמים שלנו מעטים והמשימות מרובות.

לוחמים יקרים אבדו לנו במלחמת השחרור עקב אומץ-לב עקש של מפקד, אשר בחר לא לסגת. לו היו נסוגים, היתה היחידה שומרת על כוחה וחוזרת לפעול בנסיבות מבטיחות הצלחה. המליצה, לבצע בכל מחיר" לא יכירנה מקומה.

המפקד חייב לשקול מהו המחיר שאנו עומדים לשלם ומה הם הסיכויים להצליח בביצוע המשימה. רק, "מיליונרים" קונים, "בכל מחיר". ואילו אנו דלים באמצעים ובכח-אדם. כל קליעה חייבת להיות, "בול". ההכרזה היומרתית ש, "צה"ל אינו נסוג", אוילית ואף מסוכנת.

נסיגה איננה מנוסה. נסיגה, זהו מהלך טקטי, על-מנת לשוב ולתקוף ביתר-שאת, עם סיכויים טובים יותר. אין זה מהלך שמור להססנים המגלים מורך-לב. זהו מהלך לגיטימי ומפקד רשאי, ולעתים אף חייב, לעשותו. ההכרעה בדבר מהלך זה נתונה בידי מפקד החוליה, כיון שבלעדיו אין איש שיוכל להחליט בדבר. וזו אחריות כבדה, באשר הוא יודע, כי ייתכן והזדמנות נוספת טובה יותר לא תהיה, וב-נסיגתו הוא סותם את הגולל על ביצוע המשימה.

אכן, נדרש אומץ-לב להחליט ולבחור לעתים בדרך הקשה: לא לבצע, ולסגת.

אסור שבשיקולי מפקד החוליה יהיה משקל כלשהו לחשש של, "מה יאמרו", מה יאמרו חבריו ומה יאמרו מפקדיו. שיקוליו חייבים להיות לגופו של עניין, והעניין הוא לבצע את המשימה בכל מאודו, ולחזור בשלום.

אין הדבר דומה להסתערות של מחלקה על יעד אויב, אין מקום להסחפות בסערות-הקרב ולשכחת-החושים. כאן, בעקבות תכנון והכנה מדוקדקים, התקדמות אטית ושקטה לקראת היעד. עצי-בים דרוכים כמיתרים, אך ראש שקול ושיקול-דעת קר, קר אף יותר מן המים הקרים והמחלחלים ומקפאים את שרירי הגוף. אותו לילה ראשון בנמל בארי שבאיטליה, חשתי את יסורי ההתלבטות הפנימית. אם ניסוג ולא נבצע, אין כל בטחון שהמטרה תשאר במקומה גם בלילה הבא, ואף אם תשאר, יתכן ותנאי הגישה יהיו קשים יותר.

ואילו אם ננסה לפעול בכל מחיר, הסיכויים להצליח קלושים ביותר, אנו עלולים ליפול בידי השלטונות ולסבך את ישראל, ותישמט מידינו האפשרות לפעול בהזדמנות שניה.

ההחלטה שלי, שלא לפעול באותו לילה, הוכחה לאחר-מכן כהחלטה נכונה, לכאורה, רק משום שהמסיבות אפשרו פעולה בלילה שלאחריו.

אך לולא היתה הפעולה מתבצעת בהצלחה בלילה המחרת?... האם היתה החלטה זו נכונה גם אז? אין לך חכמה קלה מחכמה שלאחר מעשה. בשעת מעשה, בלחץ התנאים, חייב המפקד לשקול, ובשקיולו ינחו אותו עקרונות, שכוחם יפה בכל עת. אני רואה שני עקרונות חשובים הקשורים ומשור-לבים זה בזה, ואלו הם:

א. הצמדות למטרה וביצועה בכל מאודו (לא "בכל מחיר").

ב. יחס של קדושה לחיי-אדם.

הקטל אינו מטרה בפני עצמה. במלחמה זהו הכרח לא יגונה. אך קטל של אזרחים, נשים וטף, ואף קטל של שבויים — מיותר ומשחית את נפש הלוחם. הוא הדין לגבי קטל עצמי. אין אנו מתאבדים ביום בנוסח קאמיקאזי. רק מי שמזלזל בחיי-אדם מתכנן פעולות התאבדות אשר אין דרך חזרה מהן. חולית החבלה של הפל"ים ביצעה פעולות נועזות רבות נגד הצי הבריטי, בהצלחה וללא אף קרבן אחד.

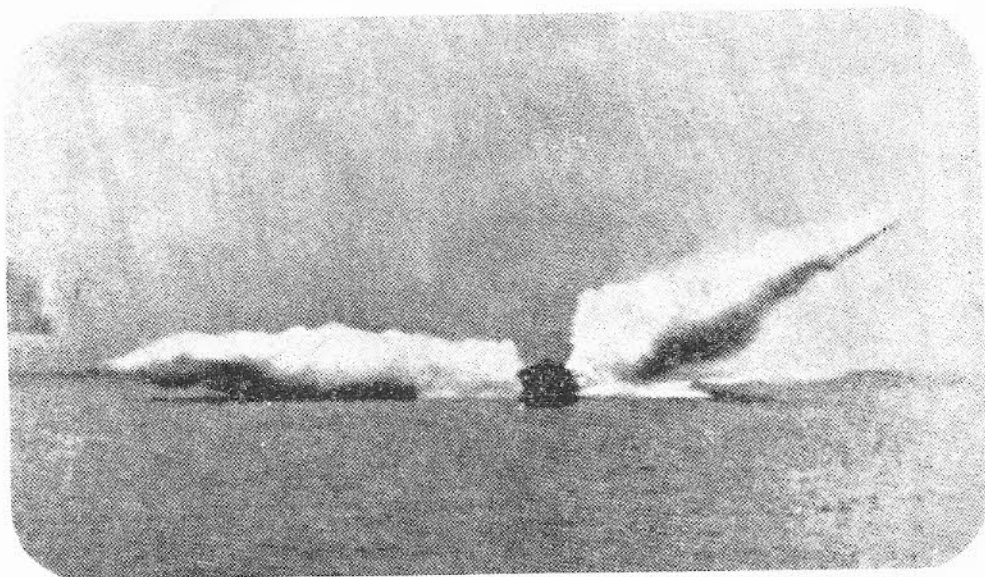

מפקד שלנו, שעבר את כל שלבי כור-ההיתוך והגיע לדרגת אחריות כה גבוהה, שמפקידים בידי גורל פעולת קומנדו, זכאי ליחס של אמון מלא, ויש לתת את כל הגבוי לשיקוליו בשעת הפעולה. אין זה שולל ניתוח והפקת-לקחים. אך יש להשמר מכל-משמר מאותה „חכמה שלאחר מעשה“, מצד אלה שנותרו לשבת „בין המשפתיים“.

אנחנו מחנכים לוחם מעולה ויודעים שדווחיו אמת ולא תעתועי-דמיון לבנטיני. עצם העובדה, שמפקד החוליה יודע, שאנחנו סומכים עליו, שיעשה כל שבכוחו על-מנת לבצע את המשימה, נותנת בידי תעצומות כוח-נפשי להתגבר על המכשולים שבדרך. הכרחי הדבר, שמצד הלוחם השוחה במים אל היעד, יהיה ירוס של אמון מלא במפקד שבעורף. הוא יודע, שבמקרה של תקלה, יעשה הכל על-מנת לחלץ אותו. הוא יודע, שהמפקד לא יזנח אותו ולא יפנה לו עורף, גם במקרה של כשלון בביצוע המשימה. וכאן אגע בעיקרון חשוב:

מפקד שלנו צריך, שיהיה לו אומץ-הלב לקבל על עצמו את האחריות המלאה לגבי אנשיו, גם כאשר המשימה לא בוצעה.

המלחמה ארוכה, והמשימות עודן לפנינו. שומה עלינו לחנך לוחמים ומפקדים בעלי אורך-רוח ושאר-רוח, על בסיס של יחסי-אמת ואמון-הדדי, בכל תמורות העתים — בעתות שלום ובעתות מלחמה.

המסע הארוך

את המסירות הרבה שגילו כל אנשי הצוות, אורחים כחיילים, במילוי המשימה הקשה, בתנאי עבודה מיוחדים ובלתי רגילים. זו היתה הפעם הראשונה בה התנסה נמל אשדוד בהעמסת ציוד כבד כליכך. אך למרות זאת, ואף שחסרו אמצעים נחוצים, נמשכה הרמת הספינה האחרונה, בדיוק 15 דקות. באילת כבדה המלאכה במיוחד; אך האנשים עמדו במבחן, ולמרות שהגיעו כמעט עד לאפסית-כוחות, לא ראיתי ולוא מקרה אחד של השתמטות או התחמקות מהעבודה. בנייהם בלטו הנהגים, שהמשיכו את מסורת מלחמת השחרור. הודות לידע הרב שלהם, היוזמה וכושר האלתור שגילו, הצלחנו לבצע את ההעברה במהירות וכמעט ללא תקלות. כן סייע לנו חובבי-ציליה אילתי בהוצאת הכבלים מן הים."

בעליות, רכב מינהלי שכלל משאיות נושאות ציוד, מזון, תחמושת, צמיגים, ציוד לתיקור נים ברכב הכבד ודלק, וכן סנדלים לליווי בסך-הכל 19 כלי רכב, למעט מכונות משטר רה, דואר וחברת-השמל. עזבנו את אשדוד ב-18 במאי בשעות הבוקר, ונסענו לכיוון באר-שבע, שם הגינו למשך הלילה. הנסיעה עברה כמעט ללא תקלות, כשהרכב הקל נע קדימה כחלוץ וממתין לנו בתחנות. פעמים אחדות נאלצנו להרים או לנתק כבלי-השמל, כדי לאפשר מעבר לכלי-השיט. עיקרן של התקלות נגרם עקב תקרים בצמיגים, שגולו מאיתנו יממה תמימה. לאילת הגענו בשעות הערב של 21 במאי, לאחר שבילינו לילה קודם בסדום. ייזכרו לטוב עובדי מפעלי ים המלה במקום, שסייעו בדינו."

העברת הנחתות במהירות וביעילות בדרך-היבשה היתה המשך נאה למבצע דומה שנערך לפני כ-10 שנים, ובו הועברו טרפדות בדרך היבשה מהיפה לאילת. המבצע הנוכחי הוכיח, כי חיל-הים נכון לבצע פעולות חיוניות ומסובכות — גם ביבשה.

אך העברת הנחתות דרך היבשה היתה השלב הקליביחס בכל המבצע. החלק המסובך היה שלב השקתם של הכלים במים. לבסוף הורדה הנחתת הראשונה. הלקה נלמד היש וההשקות הבאות נערכו תוך זמן קצר יותר. "ברצוני לציין", ממשיך סא"ל ש מ ש ון,

יירה ארוכה של משאיות אימתניות הסמה בימי הכוננות שלפני מלחמת ששת הימים, את רחובה הראשי של באר-שבע. העומדים על כלי-הרכב הראשון עסקו בהרמת כבלים חשמליים; המשאיות האחרות עברו בהירות מתחת לכבלים; כך עברו ספינות-היחה ודוברות עמוסות על-גבי משאיות את בירת הנגב, בדרך מאשדוד לאילת.

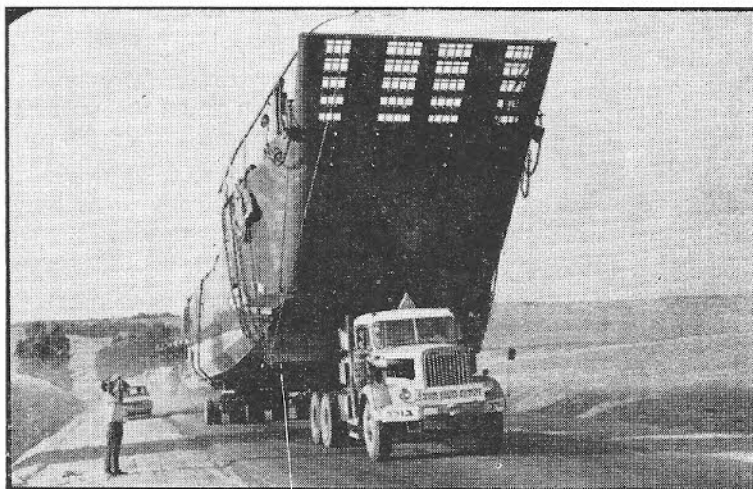
פגשנו את סא"ל ש מ ש ון במשרדו בביקשגוהו, לספר את אירועי המסע מאשדוד לאורך דרכי-הנגב בואכה אילת. המבצע היה מתוכנן ומתואם היטב. כלי-השיט הושטו מהיפה לאשדוד, ומשם הועברו לאילת, בשלושה שלבים."

* פירוק חלקים ומשייתם מהמים;
* העברתם ביבשה על גבי רכב שהותקן לכך;
* השקת הכלים באילת.

בהעברת הנחתות נטלו חלק צוותי-הספינות, חיילי בסיס נמל אשדוד, צוות עובדי מספנת חיל-הים, אנשי דואר ישראל, עובדי חברת השמל ואנשי משטרת ישראל.

לשלב ההעמסה קדמה פעולת פירוק והכנה, שהייתה שמירה מעולה וקפדנית על כל חלקי הספינות, כולל חיווק החלקים וריתוכם לפלט-פורמות המשאיות, כדי למנוע תזוזות. משקל נחתת הוא עשרות טונות ותרניה מתנשאים לגובה של למעלה מ-8 מטר מפני הכביש — דבר זה עורר כמובן בעיות מבעיות שונות. לאחר שהעמסנו את הספינות, בסיוע עובדי נמל אשדוד, החל המסע שמסלולו המתוכנן היה: אשדוד — צומת גדרה — צומת אחים — באר-שבע — ערד — סדום (דרך כביש הערבה) — מעלה גרופית — אילת. השיירה כללה את הרכב הענק שהועמס בכלי-השיט, גוררים רורביים שסייעו בדחיפה

* ערב המלחמה הועברו לנמל אילת, בדרך היבשה, כלי-שיט ישנים, במבצע שנישמר בסודיות רבה. עתה הותרה פרשת ההעברה לפרסום.

מפגש עם

קומנדו מצרי

תוך כדי שהייה בזירת ים-סוף וסיור קצר בה, פוגש אתה באנשיה, אלה שבידם הופקדה אבטחת החופים והבסיסים המרוחקים; ושיחה קצרה עם מלמדת אותך בעיות שהן בהינתן עולם חדש, בלתי-נודע. את חיים, מפקד אחת האוניות, פגשנו בהפלגתנו מאילת לשארם אישיך.

מספר חיים:

"לפני המלחמה היינו מתוכננים להחזקת הים הקטן, אותו כנינו בשם, האמבטיה של מדינת ישראל בימ-סוף; אך לפתע, לאחר המלחמה, גדל הים לגבינו פי חמישה ביחס לגודלו הקודם. לדוגמה, הפלגה מאילת לאיזור מפרץ סואץ שזה למרחק מחיפה לקפריסין הלך ושוב.

"ים זה מתאפיין בהיותו צר: הן מפרץ אילת והן מפרץ סואץ נראים כעין שני שרוולים ארוכים, מוקפים הרים קרחים. רבים סבורים כי ים זה שקט ונוח, אך ההיפך הוא הנכון; בדרך כלל זהו ים סוער, בגלל הרוחות הצפוניות החזקות המנשבות בו, והוא קשה למדי למעבר, בעיקר לכלי-שיט קטנים. למרות שלכאורה נראים מפרץ-אילת ומפרץ-סואץ דומים זה לזה, שונים הם לחלוטין כאשר המדובר בעומקי המים בשניהם. בחופי-הים מצויים מפרצונים קטנים אחדים, מרהיבי-עין, כגון אל-קורה, שארם אישיך, מרסה בריגה ועוד. כן עשירים הם בדגה מגוונת, ובשלה צדפים, קונכיות, אלמוגים וכיוצא באלה. מיצרי טיראן שבקצה הדרומי של מפרץ אילת, הם מעבר-מים המשתרע בין הצי-האי סיני לבין האי טיראן, רוחבו המכסימלי הבטוח למעבר כלי-שיט, איננו עולה על 800 מטרים, ולכן גם קל מאוד לחסמו מצד החוף על ידי תותחים, כפי שניסו המצרים לעשות.

"משימותיה המוגדרות של אניות מסוג זו שעליה מפקד אני, הן תובלת אספקה ומים לסיני, וכן משימות סיור ואבטחה.

"העבודה באניה קשה מאוד. כל העבודות נעשות על ידי הצוות, כולל טעינה ופריקה של ציוד, שלא בדומה לאניות-סוחר, בהן עושים עבודות אלה צוותי סווארים מן הנמל.

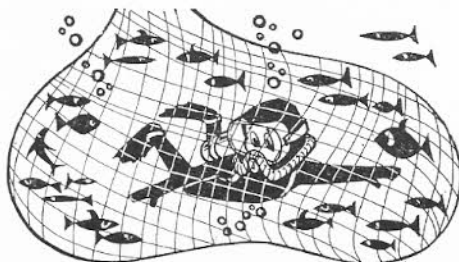
"לדעתי, יש לי צוות מצויין, אשר למרות העבודה הקשה והמפרכת, מבצע את תפקידיו במסירות ובנאמנות."

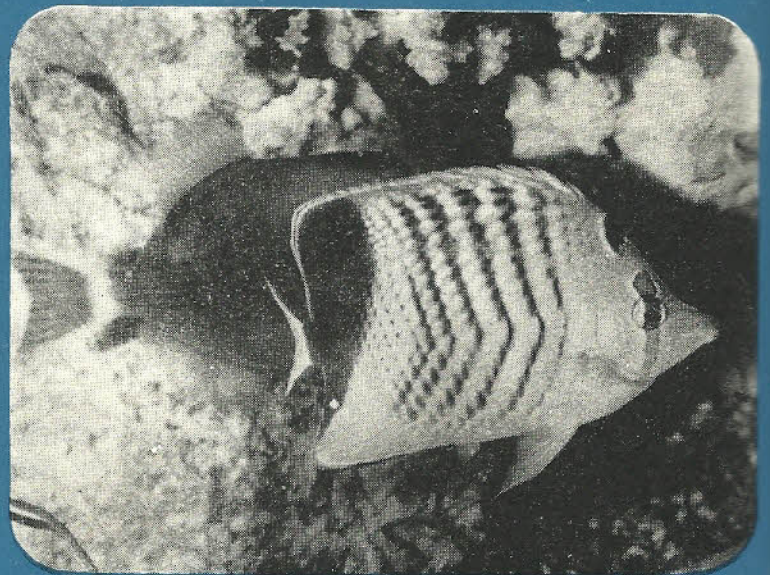
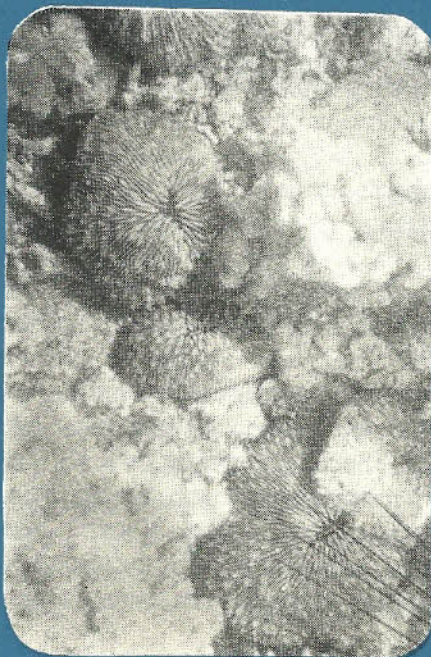
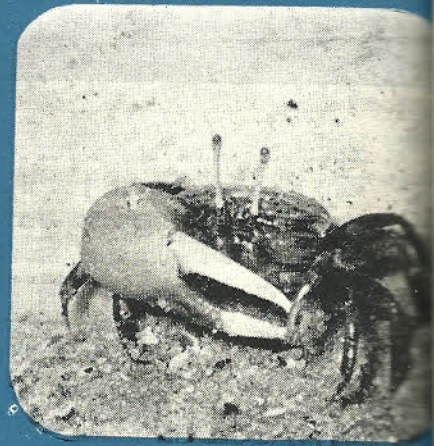
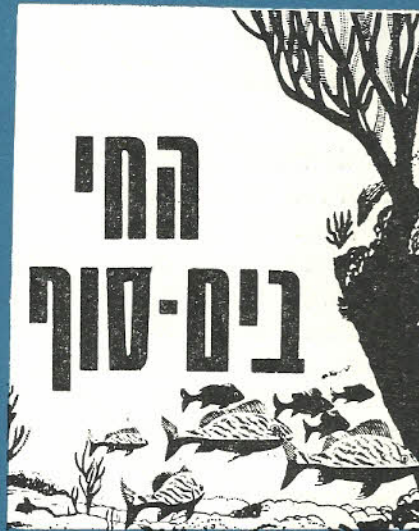
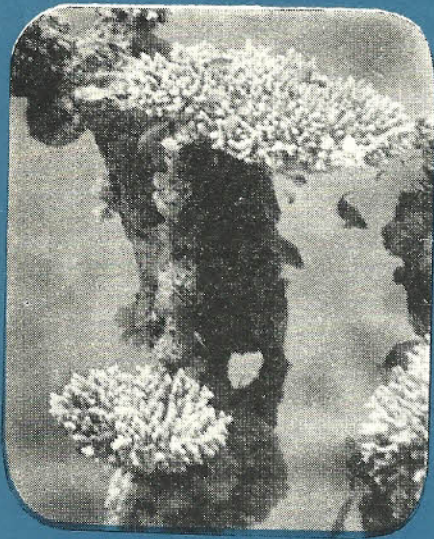
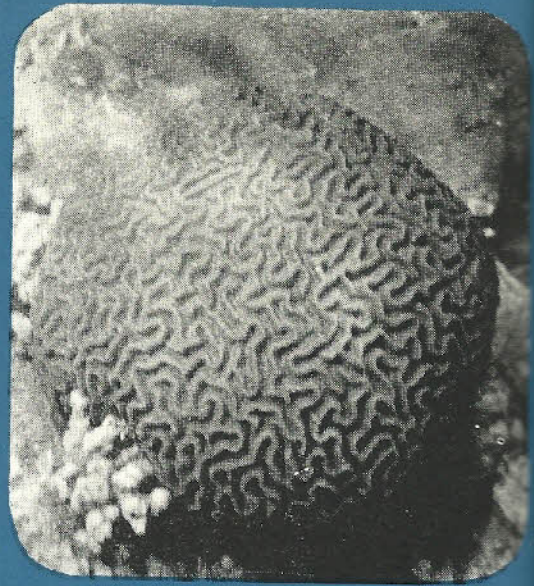
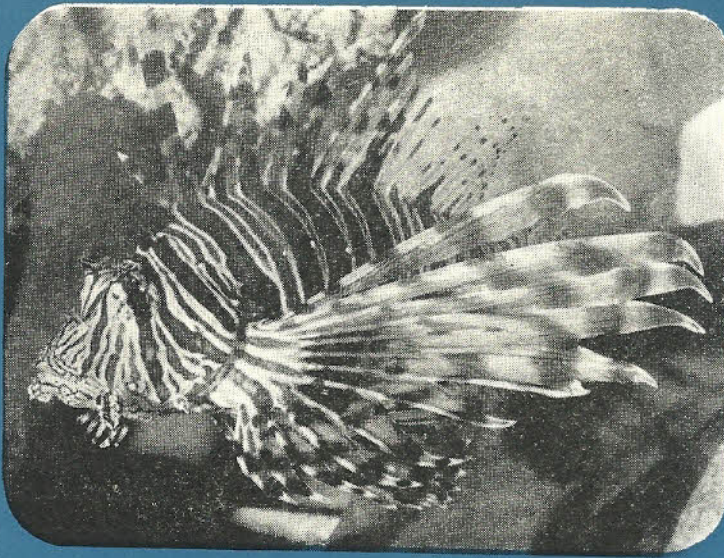
מעט פרטים אישיים על חיים עצמו: "אני משרת בחיל הים מאז 1948. עברתי קורס חובלים והוסמכתי כקצין, ומאז שירתתי בכלים שונים של חיל-הים, חלק מהם אינם

קיימים יותר, קורבטות, פריגטות, משחתות, טרפדות, וכן תפקידי מטה והדרכה. לפני המלחמה, עד לתפקידי הנוכחי, שימשתי כמפקד הטרפדות באילת, ונתגלגלה לידי הזכות להוביל את הכוח במלחמת ששת הימים לשארם אישיך, שם הגפנו ראשונים את דגל ישראל."

מה הן הפעולות הקרביות בהן נטל חיים חלק? בוודאי שישנן עמו היות גם ממלחמת ששת הימים. אחת מהן היתה לכידת שתי ספינות-הדיג הקרויות כיום סנפיר וטי-ראן, אשר ניסו להברית קבוצה של אנשי

קומנדו מצרי, שהיו מוצבים באי טיראן. לאחר גילוי ורדיפה עצרו את הספינות. במהלך הפעולה אף ירו צרורות אש לעבר הספינה המובילה, כיוון שלא נענתה לדרישה להיעצר. כאשר לכדו את הספינה, גילו בה ובחברתה מחלקה של חיילי קומנדו מצרי, חמושים במיטב הנשק, אותם הסתירו לפני כן מתחת לרשתות וארגוני-דגים בבטן הספינה. הם פשטו את מדיהם והסתירו, כשר הכסות לגופם היו גופיות ותחתונים... זהו חלק מחוויתיו של חיים במלחמת ששת הימים.

מאת פרופ' ל. פישלזון

המחלקה לזואולוגיה - אוניברסיטת ת"א

רוב ל-80% מפני כדור-הארץ מכוסים מים, אם בצורת מאגרי-מים פנים-יבשתיים, כגון ימות ונחלים, ואם בצורת ימים ואוקיינוסים, שהם — מבחינה פיזית — המשכו של גוש-מים גלובלי. למרות רציפות זו, שונה טיב המים באזורים גיאוגרפיים שונים.

אוקיינוסים וימים מצטיינים בהרכב טיפוסי ומיוחד של החי המצוי בהם והאופייני להם; וברור, כי עולם החי הנגלה לעינינו כיום בים זה או אחר — התפתח במשך תקופת-אבולוציה ארוכה מאוד, וזאת — בהשפעת הגורמים והתנאים ששררו במקום.

מבחינת אופי החי שבו ומבחינת השתייכותו האקלימית, משתייך ים-סוף לגוש גדול של ימים המשתרע משני צדי קו-המשוה, בין מעלות-הרוחב 40 בצפון ו-40 בדרום לערך. במרביתה בנויה הגורה זו מגושי מים חמים, שרק זעיר-פה זעיר-שם חוצים אותה זרמים קרים.

מפוצי אילת וסואץ הם המשכו הצפוני-מזרחי והצפוני של גוש-מים זה, שאליו הם מתחברים על-ידי ים-סוף. חוליית-החיבור היא מיצר „שער-הדמעות“ (באב אל-מנדב), שעל-יד סומליה הצרפתית ועדן, בקצהו הדרומי של ים-סוף. מפרץ אילת מתחבר לים-סוף בשער נוסף — מיצרי טיראן. שני מיצרים אלה מאפשרים קשר חופשי בין ים-סוף ואוקיאנה, אך בהיותם רדודים וצרים, שונים התנאים הנוצרים לאורך החוף המזרחי-אפריקאי, מאריתריאה עד מפרץ סואץ. ייחוד זה בולט במיוחד במפרץ אילת, העשיר במינים שונים של בעלי-חיים, בשטח קטן-יחסית. שני המפרצים, סואץ ואילת, נבדלים זה מזה באורח ניכר: מפרץ סואץ רחב ורדוד, עומקו המקסימלי אינו עולה לרוב על 100 מטרים, ואילו מפרץ אילת, שהוא המשכו של הבקע האפרו-אסיאני, הוא בעל דפנות תלולים — ובמקומות רבים מגיע עומקו עד 1,500 מטרים ויותר.

מכאן נובע גם השוני הרב במימיהם. במפרץ סואץ, הפתוח והרדוד, מניעות הרוחות ותנועות-הגלים את שכבות המים עד לקרקע, ולפיכך עשיר הים, פרט למפרצים המורגנים, בחומר צף. ים אילת לעומתו, עמוק ומוגן במיצרים, ומימיו עמוקי-השכבות רגועים. זוהי אחת הסיבות לכך שמימיו צלולים לרוב, בעלי-חיים האופייניים ביותר לשני המפרצים הללו הם אלמוגי האבן, ובייחוד אלה הנוטים ליצור שוניות-אלמוגים לא הרחק מן החוף, ואלה מלוות אותו בכל פיתוליו.

ריחוקם מן החוף תלוי בתלילותו: ככל שקרוב שיפוע קרקע הים לקו האופק, כן משתרעת שונית-האלמוגים למרחק רב יותר — וכן להיפך. חוף תלול מקטין את רוחב השוניות עד לאפס, כשהזווית עולה על 35°—40°.

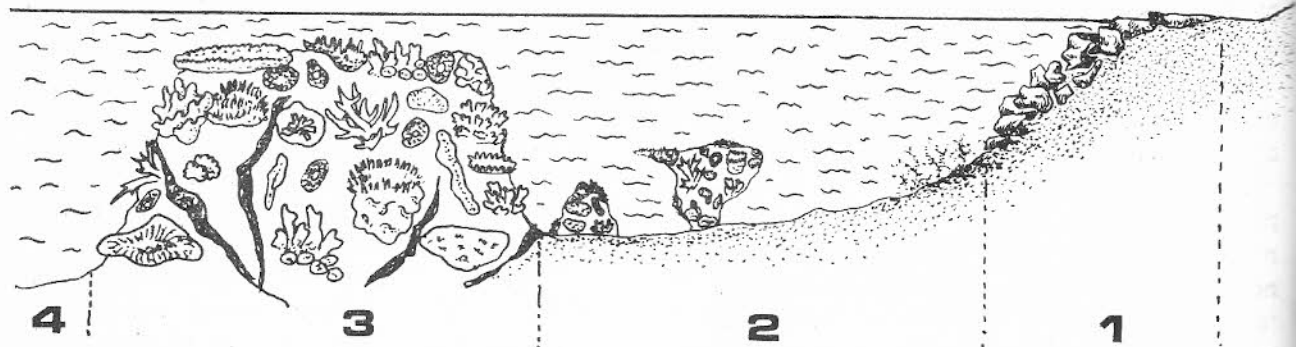
הטמפרטורה הגבוהה ושקיפות המים הם הגורמים החשובים ביותר בתפוצתם של אלמוגים ויצרי-שוניות. כידוע, קיימות בתוך הרקמה החיה של האלמוגים אצות שיתופיות חדר-תאיות מקבוצת השוטוניות, המסייעות לקליטת סידן מן המים שבסביבה, ולהשקעתו, בצורת סידן פחמתי, בשלד האלמוג. הטמפרטורה הגבוהה והאור דרושים לחילוף-חומרים תקין של האצות, ובדרך זו משפיעים הם על האלמוג הפונדקאי. שוניות האלמוגים, לצורותיהן השונות, יוצרות סביבת-חיים מיוחדת, הואיל ומתלוות אליהן קבוצות שונות של

בעלי-חיים, שהאלמוגים משמשים להם מסתור ומקור-חיות. על אלה נמנים דגים רבים מבין התוכנים, השפתניים והאלמוגיים, וכן קיפודיים רבים, סרטנים ורכיכות; רבים מהם ניזונים בכרסמם את השכבה החיה החיצונית של האלמוג, או בקדחם בתוכו תעלות ומעברים. עקב הנגיסות והכרסום הולך ונהרס בניין השונית — מתד גיסא, אך מאידך גיסא יוצר שיקומה העצמי הבלתי-פוסק שיוי-משקל, השומר על שלמות השונית ועל יציבות תפוצתה.

כאמור לעיל, יוצרות השוניות את התגורה החיצונית של החוף; בינה לחוף ממש נוצרת לאגונה — מקוה-מים מוגבל, שצורתו כתעלה ארוכה; מקוה-מים כזה, בהיחסמו מכל עבריו, הריחו מהוה לאגונה סגורה. בלאגונה, המוגנת על-ידי אלמוגים מצד האחד, ועל ידי החוף מהצד האחר — חלשה תנועת המים לרוב, דבר המאפשר שקיעתם של חומרים אורגניים ולא-אורגניים שבמים. בהדרגה נוצרת במקום תשתית חולית-טינית, בעלת ריכוז-סיד גדול, הנוצרת עקב התפרדותם והתפוררותם של שלדי-אלמוגים ובעלי-חיים אחרים וכן אצות סידניות. תהליכי ההתפוררות במקומות אלה מחזירים בהדרגה למחזור הימי את הסידן הדרוש; עוביה של התשתית החולית-טינית עשוי להגיע לעשרות סנטימטר — וכך נוצרת מחדש סביבה נוחה לה לחיים, לרכיכות, קווצי עור, סרטנים ותולעים הנוברים בתשתית. שברי-אלמוג הנופלים לתוך הלאגונה מוסיפים גוונים חדשים לנוף, ויוצרים תנאים אקולוגיים נוספים לחי המצוי במקום.

ברצועת החוף, קו המגע בין היבשה לים, גרועים התנאים לקיומם של חיים, כיוון שלחות ויובש עלולים לש-לוט כאן בערבוביה ולסירוגין; בשעת גאות גוברים תנאי-הים, בשעת שפל — תנאי-היבשה. מכאן המניע הסלקטיבי שהשפיע על עיצוב האורגניזמים בנוף זה (ראה שרטוט).

המים והקרקע מחוץ לשונית

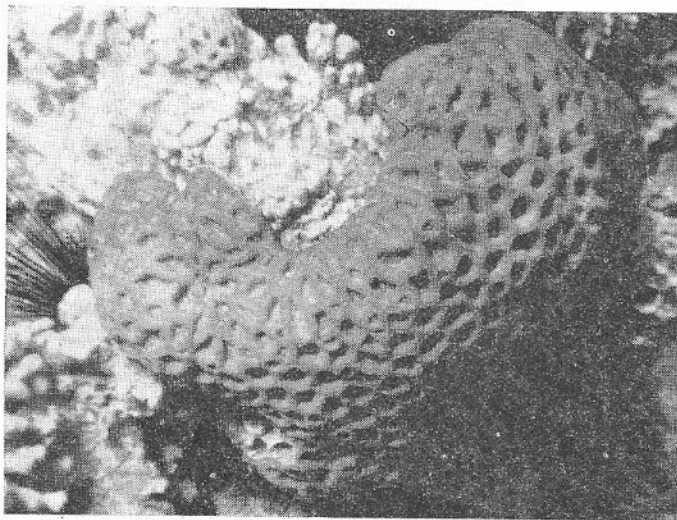
השונית של האלמוגים

הלאגונה עם גושי אלמוגים

איזור סלעי החוף

הרכב השונית

קבוצת האורגניזמים החשובה ביותר מבחינת בניין השור-נית הם הנבובים, ובוגי-השוניות העיקריים בין אלה הם אל-מוגי האבן, שהם מאלמוגי השש, שמרביתם חיים חיי-מושבה, מינים רבים של אלמוגי-אבן ידועים בכל האיזור האינדו-פציפי, וההבחנה ביניהם מבוססת על מבנה השלד. ביניהם מצויים מינים דמויי-שיח, דמויי-פטריה, או דמויי-מת עגול.

על הצורות המוצקות של האלמוגים נמנים גם אלמוגים "רכים" הנראים לרוב ככרוביות ירוקות, הצומחות על-גבי סלעי-השונית, ונעות אנה ואנה עם תנועת הגלים.

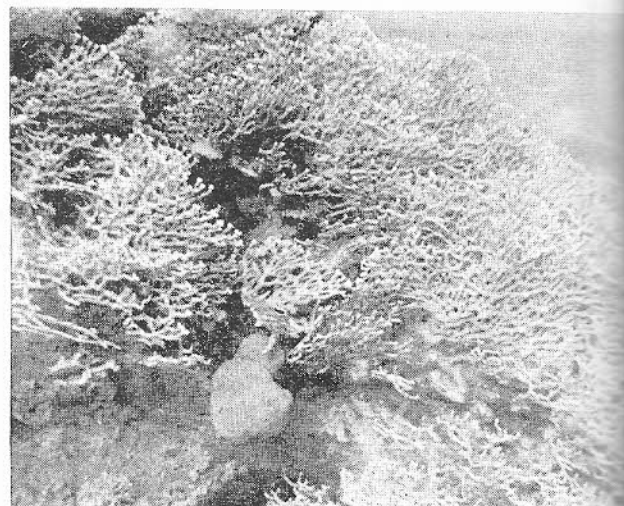
לתשומת-לב מיוחדת ראוי "אלמוג האש", הבנוי בצורת לוחות שטוחים; לרוב נפוצים אלמוגי מין זה לאורך שפתה החיצונית של השונית.

אף שכל מיני האלמוגים מצטיינים בכושר צריבה, מיוחד מקום לעצמו "אלמוג האש" (שאינו משתייך, בעצם, לאל-מוגי האבן); אלמוג זה צורב מאוד, ומכאן שמו.

בתוך סבך הכוכים והסדקים שבין האלמוגים, מתקיים עולם בעלי-חיים שונים, שהבולטים ביניהם הם הדגים, שרבי-צב-עונותם ורבי-צורתיותם רבה מזו של כל סביבת-חיים אחרת. במיוחד בולטים ביופיים הפרפרונים, שהם דגים פחוסים

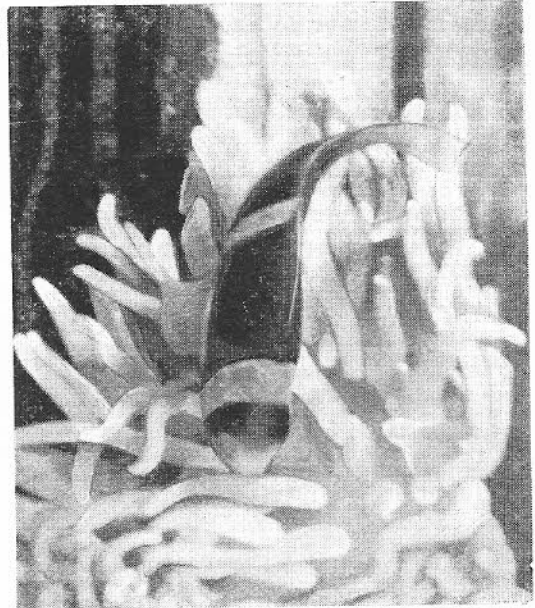
המיקום

הגורת שוניות האלמוגים מושתתת על שפה סלעית ומור-צקת, המתמשכת לאורך קירובה אחיד, במרחק לא-גדול מן הקו היבשתי. תשתית סלעית זו מורכבת, בבסיסה, מסלעי-סוד קרובים למים; באזורים הרדודים כוסו סלעים אלה על-די משקע וקרומי-סידן, שנקלטו והופרשו על-ידי בעלי-חיים ימיים ואצות במשך כל תקופת קיומו של ים-סוף. על אותו בסיס מוצק התפתחה השונית, וניתן להניח כי הודות לסטח המישורי כמעט, היתה התפתחותה שווה ואחידה לכל הרוחב. בראשונה נוצרה, כנראה, מעין פלטפורמה בנויה מאלמוגים. נבית כי חלקה החיצוני של השונית, הפונה לים הפתוח, נמצא בתנאים אופטימליים מן החלק הפנימי הפונה לחוף; עדיפות החגורה החיצונית וקרבתה למקור מזון וחמר-בן, מביאים לצמיחתה הטובה יותר. מתוך כך יתהיל חלקה הפנימי של השונית, על-פי אותה הנחה, לפגור בהתפתחותו. סונו יהיה דל יותר, החמצן שיקבל יפחת, ועקב רוגע המים יהיו המשקעים רבים יותר. כך תשתנה תמונת הים; שונית ספותחת, צרה-יחסית, מול הים הפתוח; ואילו פנימה, בכיוון הלאגונה, יימצאו חלקי-שוניות או גושים מבודדים של אל-מוגים, בגבהים שונים, וביניהם מעברים.

כעלה בעל גוף גבוה וקצר, לרוב מפוספסים באדום-צהובי תפוח.

בין ענפי האלמוגים נראות קבוצות של אלמוגיות, שהם דגים קטנים שחורים-לבנים החיים דרך-קבע בין ענפי אלמוג אחד, מתרבים בתוכם ומוצאים ביניהם את מחייתם. בין האלמוגים עוברות קבוצות של דגים אחרים: נתחנים, אימפרטורים, יוליות ועוד; לא נפקד אף מקום הטורפים, ביניהם הכרישים, בודדים או בלהקות קטנות. מדי פעם נפגוש, בשקעים שבין האלמוגים, שושנתים ענקיות, ועמה תמיד זוג דגי-שושנית, החיים עמה חיי-שיתוף: הודות לזרעותיה הצוררות היא מגינה עליהם, בעוד שהם מספקים את מזונה.

קבוצת-דגים מיוחדת, הם הזהרונים, הבולטים ביופיים, ואשר אינם נמלטים מפני האדם, כאחרים, בסמכם על רעל חריף המצוי בקוצי סנפיריהם; משום כך יש להיזהר בהם, שכן רעלם פוגע מאוד.

קרובים לזהרונים, וארסיים כמותם, הם דגי-העקרב, השוכנים לרוב על-גבי הסלעים ומתמזגים עמם בצבעם. מדי-פעם זוחלים כאן גם מורנות-דגים דמויי-צלופח, הקרויים בפי הבריות, בטעות, בשם נחשיים.

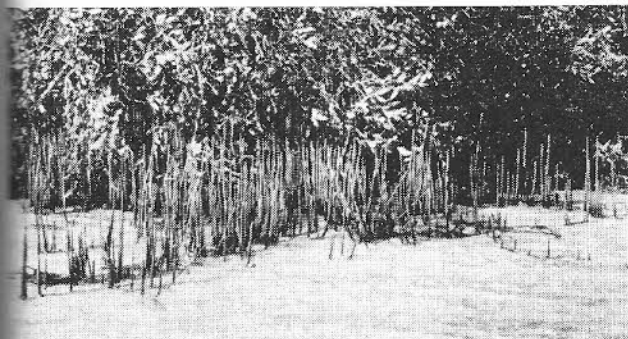
בין האלמוגים נפגוש לעתים גם בבעלי-חיים מקבוצות רבות אחרות, ובמיוחד בולטים קוציהם הארוכים של קיפודי-הים השחורים הנקראים בשם דיאדמות, המשויים לאבנים האפורות מעין מסגרות שחורות, הנראות היטב במים הצלורי-לים. במרבית שעות היום נראים הקוצים הארוכים, המזדקרים בשולי האבנים, ואילו הקיפוד "תקוע" בשקע שבאבן, בהיחבאו מעודף אור. עם שקיעת החמה מתחילות הדיאדמות לשוטט בסביבה ולאגור מזון, עד בוקר. קיפוד זה רגיש ביותר לכל תנועה וצל בסביבתו, ומפנה את קוציו התחים כלפי הגוף המתקרב (דקירתם מכאיבה — אך אינה מסוכנת).

נפוץ גם קיפוד העפרונות, חום-אדום, השוכן עמוק בתוך כוכים קטנים, שגודלם כגודל הסלעים. על כל נגיעה קלה מגיב קיפוד זה בהיצמדות למקום ובתקיעת העפרונות הקור

צניים לתוך קירות הכוך, כדי למנוע את הוצאתו משם. רק בלילה עוזב הקיפוד את הכוך, ואז נראהו זוחל על פני הסלע, בקרבת מקום מושבו.

בשעות הלילה משתנים פני השונית. רבים מבעלי-החיים הפוחדים מן האור מתגלים בשטח. חלזונות ערומים ממינים שונים; כוכביים וטרטני-נזיר; תולעים צבעוניות; מלפפוני-ים ארוכים וצבעוניים — כל אלה יוצאים מחוריהם רק בשעות החושך. מרשימה ביותר הופעת חבצלות-הים, היוצאות עם שקיעת השמש מתוך סדקים וכוכים, מסתרות על שפת השונית, פורשות את זרועותיהן ומלקטות מזונן המיקרוסקופי מתוך המים. בין השוניות מצויות רכיכות רבות, וביניהן צורות נאות של פירכוי, הטרוכוסים וצדפות-ענק.

נוף אחר הבולט ביופיו לאורך חוף ים-סוף, הם יערות המאנגרובים — חורשות עצים הגדלים במים רדודים לאורך המפרצים המוגנים. בסיני מצויות החורשות הללו בסביבת נאבק ובראס-מוחמד. על העצים דוגרות ציפורים שונות.

ולמטה — בין השורשים והגזעים — שוחים דגים, גדלים אלמוגים ומתרוצצים סרטנים.

עולם חי מעניין אחר מצוי במפרצים הרדודים לאורך החוף, שקרקעיתם מתגלה בשעות השפל. בין חסרי-החוליות הרבים המצויים כאן, בולטים הסרטנים קצרי-הבטן הקרויים בשם "המתאגרפים", בשל הצבת הגדולה של הזכרים שבהם, שבאמצעותה לוחמים הם ביניהם, בשמרם על מקומותיהם הקבועים בשטח.

על החוף החולי, בסמוך לקרהמים, מתרוצצים אלפי סרטני-נזיר, כשכל אחד מהם סוחב עמו בית-קונכיה ריק של חילזון; אלה רבים במיוחד בחלקו הדרומי של חצי-האי סיני.

באיזור זה נראות גם הפירות עמוקות ועגולות של סרטני-חולות, ובסמוך לרבות מהן — תלוליות חדות של חול, אותו הוציא הסרטן החוצה בעת הפירת המחילה.

אם מתגלים בקרהמים סלעי החוף, נראים לעינינו נחשי-שוניים רבים, הדומים לכוכביים וקרובים להם. תוך נענוע זרועות, הם מלקטים את מזונם מן המים. על הסלעים חי ונע עולם-חי עשיר, הכולל חלזונות ודגים. עולם החי המלוה את שוניות האלמוגים הוא נכס טבעי רב-ערך, ויש לשמור על קיומו, לא רק לצורכי המחקר, כי אם גם לשם ההנאה האסתטית — הנאתו של כל מבקר ותייר.

סיני סביב סביב

מאת

דן פופר

רשמים מהפלגת סקר באוגוסט 1967

סנפיר היא אחת משתי הספינות המצריות שנלכדו על-ידי חיל הים במלחמת ששת הימים, כשעל סיפונן קבוצת אנשי-קומנדו מצרים; עתה משמשת היא את חיל-הים בתפקידי סיור ושמירה בחופי סיני. מלכתחילה נועדה ספינה זו לשמש צוות של שלושה עד חמישה דייגים, להפלגות בנות ימים אחדים; עתה, משהועמדה באדיבות חיל-הים לרשות משלחת סקר ביולוגי בחופי סיני, הפליגו על סיפונה

פני שעלה השחר הותרו הכבלים שקשרונו אל מזח נמל אילת; הספינה העמוסה לעייפה החלה מתנהלת בכבדות בדרכה דרומה, מותרה אתריה שובל-קצף רחב. קרוב לוודאי, שגם בימי הדיג היותר מוצלחים בשירות צי-הדיג של מצרים, לא זכתה ספינת-הדיג סנפיר להשקיע את קרחהים שלה עמוק כליכך ביימי ים-סוף.

לא פחות מ-25 אנשי-צוות, חוקרים וטכנאים, כולל יחידת-ליווי של צנחנים, על ציודם וחימושם.

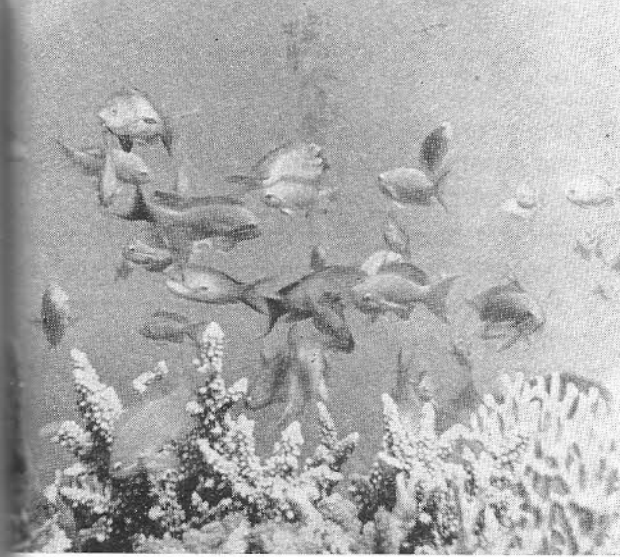
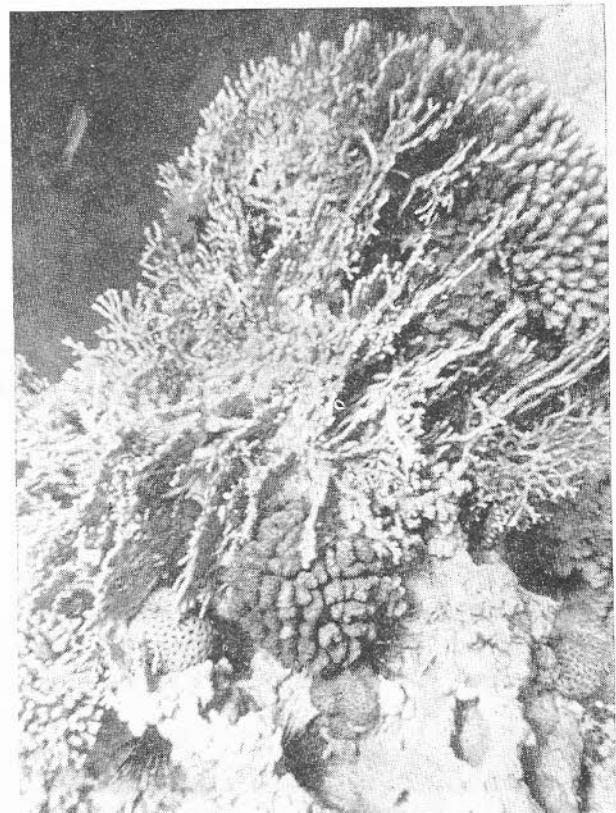
כולנו היינו יגעים וסחוטים לאחר יום ממושך של הכנות וטעינה. לאחר רדת החשכה הצלחנו סוף-סוף, לדהוס לתוך מקרר הספינה והמחסנים כמות מופלגת של ציוד ומזון, ובי עיקר — מזרונים וכלי-מיטה, לשימושם של כל משתתפי המסע. למעשה לא האמין איש, משהגיעה השכם בבוקר מתל-אביב המשאית נושאת הציוד, כי נצליח להעמיס את תוכנה על הספינה — אך משנספסה עליה בשעה מאוחרת יותר מכונית „גונחת“ ועמוסה לעיפה מירושלים, היה ברור לכל, כי אנו „תקועים“ עוד בטרם החל המסע... בסיועם של אנשי הצוות — ובראשם מפקדם, סגן הר-אבן ז"ל (שנספה באסון הצוללת דקר), — הצלחנו לסיים את המשימה עם חשכה.

בשעות לפני הצהריים המוקדמות נראתה הספינה, צבועה באפור צבאי, כאניית-רפאים לכל דבר, נדחפת ומיטלטלת ע"י גל רוח גבית קלה, שקועה הרבה מעבר לקר-המים, וכל סיפונה מכוסים מזרונים, שעליהם שרועים ללא-תנועה אנשי שים לרוב; על הסיפון אין ניד ואין זיע, רק זמרימאים מחוספס-צלילים נישא מתא ההגאי...

אלמוגים

בשעות לפני-הצהריים הגענו לדהב, חוף-חולות רחב ומתמשך לאורך מפרץ עמוק וכחול, על החוף פזורים שברי קונכיית-ענק מבהיקות בשמש היוקדת; תוכן נאכל זה מכבר על-ידי הבדוים שבסביבה. באופק — כפר-דייגים, ספק נטוש, ודקלים אחדים מסמלים מציאותו. דממה מושלמת, כמו נצח מתמשך.

במרכז המפרץ עוגנת ספינת-שתי סירות-גומי שמולאו אויר והורדו זה עתה למים, משייטות במלוא כוח המנוע — לחוף וחזרה. ציוד נפרק ומועבר לחוף, וכבר נשמעת הלמות מקבות ויריעות-אהלים נמתחות, למחסה משמש קופחת.

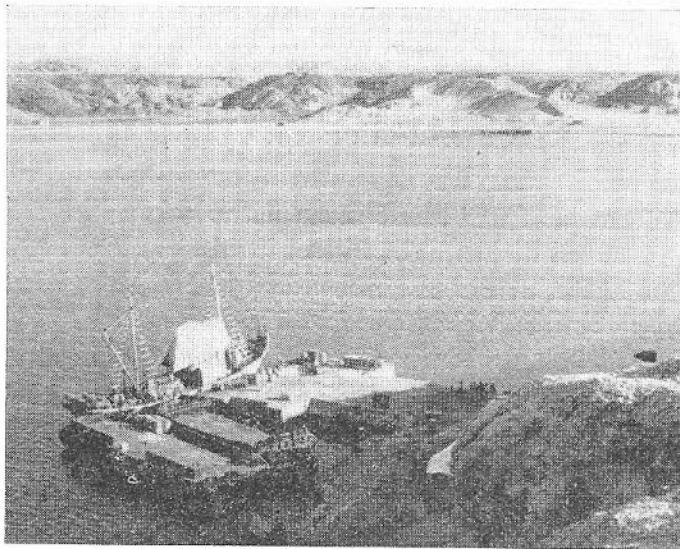

עוד „נגלה“ או שתיים של סירות-הנחיתה, ואלה מובאות לחוף, על-פני שונית האלמוגים. יחידת הצנחנים כבר הציבה את נשקה — והמחנה עומד על תילו. הדממה והשלוח חודרת למפרץ, אלא שהיריעות הצבעוניות אינן מתמוגגות יפה בנוף. קריאה מן הספינה, וסירה נשלחת להביא את ארוחת הצהריים המשובחת שבישל טבח ספינת-הדיג. לזכותו יוספר שבכל מזג-אוויר ולמרות התנאים שאינם מתקבלים על הדעת הצליח לבשל ארוחת מגוונות ומעוררות-תיאבון, והפתיע בעושר המנות שהצליח להכין ממלאי הפריטים הסטנדרטי (מלבה, כמובן, שפע דגיהים מן הסביבה). הטבחות אינה מקצועה, כך מסתבר מדבריו, אלא „הובי“, ומכאן המסירות והאהבה שהוא משקיע במלאכה.

פרפרוניים

לאחר הארוחה בערכות המשלחות השונות לאיסוף החרמר הביולוגי, וריחותיהם „נעימים“ של פורמלין ושאר חומרי-שימור התפשטו על-פני המפרץ. לעיני הצוללים נתגלה נוף תת-ימי מרהיב ועוצר-נשימה. ככל שמתקדמים צפונה-מזרחה כלפי חוד המפרץ, הולך החוף החולי הרדוד ומשתפע. ליד המחנה — שונית אלמוגים צרה ומקוטעת, או ראשי-אלמוגים פזורים, ואילו מול ה„ראס“ — שולחן רחב ועתיר-מינים היורד בצורת קיר אלמוגים תלול עד הקרקע החולית, בעומק של מטרים לא-מעטים. עושר המינים הצבעים והצורות, איננו ניתן כלל לתיאור: שפע דגי האלמוגים וחסרי-החוליות הקשורים לכף הריף, האלמוגיות השוררות על הקותיהן המגוונות, מיני פרפרוניים בצבעים מרהיבים, נעים בדרך-כלל בזוגות, זהרונים אדומים וזקורי-קוצים מתבודדים במערות ובנקרות. הצבעים „זועקים“ אל עיניך — והצורות מפתיעות במקוריותן, מדי-פעם חולפת ביעף להקה בת-מאות של דגים פלגיים, דגי הים הפתוח; הגוון הבולט כאן הוא כספי או כחול זוהר, וניכרת היטב האחדות בצורה, בגודל ובקצב התנועה. דגי הים המהירים הם על-פי-הרוב דגים טורפים, והתקרבותם גורמת לקבוצות הדגים האטיים, הקשורים לאלמוג, להתכווץ באחת ולהתכנס למסתור בין ענפי האלמוגים.

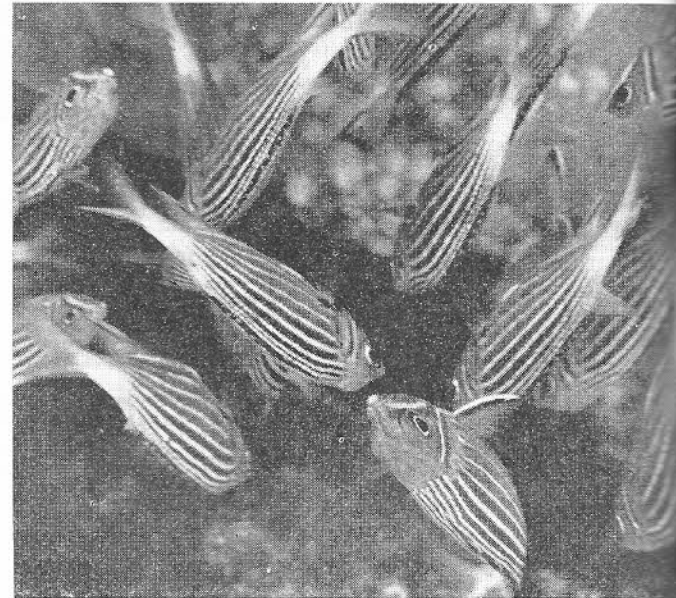

הבעיה העומדת בפני האוספים איננה כיצד למצוא חומר לאיסוף, כי אם להיפך, היאך להימנע מאיסוף עודפים מיותרים (מטרתה העיקרית של המשלחת — סקר ראשוני, כלומר איסוף והגדרה של חומר ביולוגי, מנקודות שונות לאורך החוף, לשם הכרת המצוי בהן).

אינך מספיק לפנות כה וכה. קיוות שתספיק עוד היום לסור ולסייר בכפר הערבי, וכבר שוקעת שמש ענקית ואדומה כברזל מלובן ליד צלליתה המשחירה של סנפיר.

ברקנים

לילה שחור ללא ירח. מתחת לפני-המים מורגשת האפלה עוד יותר. לפנינו חשיכה סמיכה, משיבה קרירות, כמעט ניתנת למישוש. הקרניים הבוקעות מן הפנסים התת-מימיים פוגעות בקיר-האלמוגים התלול של ראס-מוחמד. כאן, בפניה הדרומית ביותר של הצי האי, נתקלנו בריף המרשים והסס-גוני ביותר של מסענו בן-השבע. שולחן-אלמוגים רדוד, הנופל באחת, כקיר תלול, של למעלה מ-40 מטרים. שוב רבי-גוניות מדהימה, הן באלמוגים והן בדגה ושאר בעלי-החיים.

כמניפה עשר זרועות עדינות ומסועפות. המניפה משמשת כעין רשת, הלוכדת את המוני היצורים הזעירים המרחפים בחלל המים. בקטעים מסויימים מצויות החבצלות בצפיפות מדהימה ומרהיבת-עיניים. גנים רבים בשלל-צבעים, מלבן ואפור עד אדום-סגול; עולם נפלא, נע בהן, בריתמוס מיוחד ואופייני.

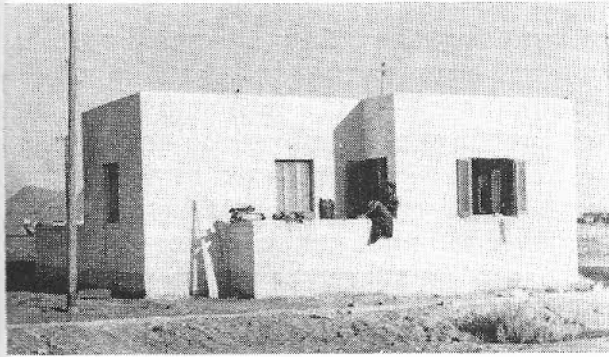
כריש

קרן-האור של הפנס שבידי חולפת על-פני בועות-האוויר העולות ממכשיר-הצלילה של הלל, חברי לצלילה. הלל מסמן באצבעו סימן מוסכם המרמז ירידה לעומק. אני פונה מטה ומכה בסניפירים לירידה, כאשר לפתע חולפת ביעף צלילית גדולה ושחורה. משהו לופת את קרסולי, בעזרת הפנס אני מבחין בהלל המסמן אות לעליה. על פני המים מספר הלל, כי לידנו הלך כריש באורך מטרים אחדים. למעשה כבר נראה הדג הגדול קודם-לכן, כשהוא מסחובב בסקרנות סביב קבוצה אחרת, אשר אספה ובדקה את ממצאי שולחן הריף לאור פנסים. החלטנו כי מוטב לוותר — ואור תתנו לסירה לבוא ולאספנו.

לקראת חצות היום העוגן, ויצאנו לדרכנו לתוך מפרץ-סואץ. מסיפורי צוותה של סנפיר ידענו, שכאן נכון לנו מזג-אוויר עליו ומרנן יותר מזה של מפרץ אילת. הכל נערכו לשינה, ושוב חזרה התמונה הנודעת מזה שבוע ימים — של סיפונים מרופדים במזרונים. התנומה הלכה והשתלטה על האנשים, רק בירכתיים נותרה חבורה מצומצמת שהאזינה לסיפורי מסעותיו של אבר'ם הנספח הימי להפלגה. "הבקד בוק האדום" עבר מיד ליד, ונקניק הסלמי הלך והתקצר, ככל שהלכו הצייבטים ונתארכו. משנתפזרה "חבורת מאחרי בנשף" זו איש למזרונה, כבר אפשר היה לחוש במשבני הרוח הנגדית, ואילו החרטום היה מתרומם כלשהו בהחליקו על-פני אדוות קלות. לא עברה שעה ארוכה, והרטט הקל שנתלוה לגלישות הללו, הפך לנתזים כבדים — והספינה כולה החלה מיטלטלת טלטלה של ממש; הדופן קלטה מדי-פעם כמיות הגונות של מים, ששטפו את הסיפון ונשפכו חזרה מן העבר האחר. הסיפונים התחתונים פונו כמובן זה מכבר, והאנשים נדחכו ונדחקו אל בינות לחבריהם המנמנים על הסיפונים העליונים ובתאים המחניקים. עד מהרה היה הכרח להקטין את מהירות

כל עולם החי שבכאן מצוי בקשר הדוק עם קיר האלמור-גים המחורר והפרוץ, המשמש הן למקלט ומחבוא והן למזון. להקות בנות אלפי פזיות בצבע אדום מבהיק, מרחפות ותלר-יות כעננות כבדות על-פני מרפסות אלמוגים, הבולטות כחצאי פטריות גדולות מתוך קיר האלמוגים. ואלו, כל השפע הזה איננו נראה בלילה — והנוף שונה לחלוטין. הדגים היומיים מצאו מסתור בחגוי האלמוגים. פה-ושם מופיעה נקודת אור זוהרת-עיניים ענקיות של דגים, בעיקר טורפים ליליים שיצאו לשחר לטרף. הברקנים מסתגורים לרגע — ובמלטים בחיפזון, משפוגעת קרן הפנס בגופם האדום והבוהק.

פסי-האור המגששים את הקיר האימתני חולפים על-פני גנים נהדרים של חבצלות-ים, חושפים את היצורים האלגנטיים ביותר של שוניות האלמוגים. ביום מכווצות הן ומוסי-תרות תחת ענפי האלמוגים המסועפים ואינן נראות כלל בנוף. עם רדת החשכה יוצאות "היפהפיות" לשחר לטרף, פורשות

ומשוטט לאורך הרחוב העזוב, דלתות פעורות והלונות תלויים על ציר-חלוד, חורקים ברוח. בכל רחבי העיירה אין נפש חיה מלבד חמור מיותם הנובר בגליה-נייר בחדר-משרדים פרוץ.

חזרה אל בסיסה של המשלחת. זו התמקמה עוד אתמול בחוילה עזובה, שמרפסחה נשקפת אל חוף המפרץ המקסים. החדרים, שנוקו ופוננו, יוחדו למעבדות-שדה ולאולמות-שינה. כאן עסקו עתה שתי קבוצות נפרדות, מן האוניברסיטה העברית בירושלים ואוניברסיטת תל-אביב, בעבודות-שגרה של שימור החומר שנאסף ואריותו. החומר שהוצא היום כלל בעיקר אוסף מגוון ועשיר של דגים, חלקם נאספו בשעות הבוקר על-ידי כל צוות המשלחת, שהתפרש לרחוב משטח חולי רדוד, אשר הורעל בעזרת חומר ספציפי לנושמי-זימים. החלק הצבעוני של השלל נאסף מאוחר יותר על-ידי הצר ללים בינות לאלמוגים שליד המזח. מלאכת האיסוף לא נשלמה בלא פציעות לאנשי הצוות, ודווקא מקוציהם החדים והרעילים של דגים מפוספסים, מקרוביהם של השפמנונים שבחוף.

מא-טור לאברזנימה, תחנתנו האחרונה, — הגיעה המשלחת על סיפונה היבש של משאית-צבאית, ואילו הציד והכבודה הועברו בספינה. המשאית דהרה במהירות לאורך רצועת-הכביש הצר המשחיר, בינות לדיונות הקסומות, לאורו של ירח מלא.

לאחר סיום העבודה באברזנימה חל חילוף משמרות. הצוות שסיים את מסעו חזר בדרך-האוויר צפונה, ובמקומו בא צוות חדש ורענן מאנשי האוניברסיטה העברית והתחנה לחקר הדיג בחיפה, שבאו לעסוק בחקר אספקטים אחרים של החופים.

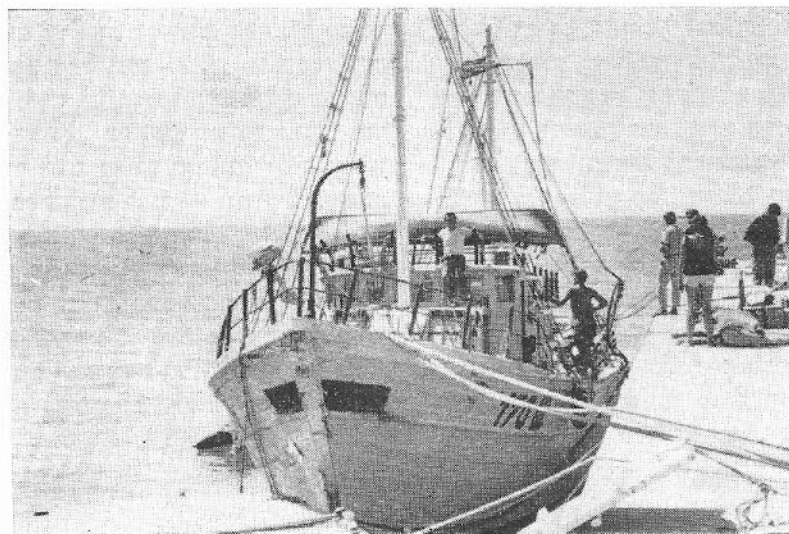
השיט; חבטות הגלים הקצרים החלו מסכנות את ביטחון הספינה העמוסה לעיפה. עם האטת הקצב צומצמה עוצמת החבטות — אך גברה במידה ניכרת הטלטלה, וספק, באיזו מידה שיפר הדבר את הרגשתם של „עכברי היבשה“ שביינינו, כיוון שריחות המצמצים החלו נישאים עם משבי-הרוח הרעננה — ודי לחכימא...

לפנות-בוקר כבר היתה התמונה מושלמת. הספינה הכבדה התנהלה באטיות ראויה לציון אל מול ים גועש ומאפיר; החרטום הרחב נישא אל-על, על צמרתו של גל אימתני המת-רומם באויר, וכלי-האוכל משמיעים צלילים עליונים של שוד ושרב. עקב המשקל המוגזם וקוצר-הגלים אין החרטום מת-רומם כמצופה על הגל הבא, כי אם נתקע היישר לתוכו — וזה משתבר בקולה-המולה אל הסיפונים העליונים והתחתונים, ומכסה את הספינה כולה בהמון מים ירוקים וצוננים. המים רוחצים היטב את הסיפונים, את המזרונים ואת השרועים עליהם, ונשפכים בסילונים רחבים דרך הפתחים המיועדים לכך בדופן הספינה — אך איש אינו עוצר כוח לנוע ממקומו. אפילו האכלת הדגים מתבצעת היישר אל בין המזרונים הצפופים, במקום אל מעבר לדופן כמקובל.

בשעות לפני-הצהריים מתגברים משבי-הרוח המגיעים לדרגה של סער — ולפתע נקרעו מיתריו של ה„אונינג“, יריעת הברונט שנפרשה על הסיפון העליון למגן מפני השמש; זו נזרקה בחבטה אל מיהים הגועשים וממשיכה להיגרר אחרי הספינה, קשורה בחבל מיותם אחד. איש אינו מש לעצור את הספינה ולמחות את העוגן-הצף המשוכלל מן המים, וזה ממשיך להשתרך אחרינו עד א-טור, כשהרוח שורקת בעוצמה ו„מנגנת“ על כבלי המיתרים החשופים.

שפמונים

א-טור. צהרי יום לוחט. השמש ברדמו של רקיע כחול-בהיר. שורות ארוכות של בתים בני-קומה משני עברי דרך-עפר שוממה, המתמשכת עד לחופו הנטוש של מפרץ כחול ורחב. גלי-החוף המקציפים שמנשאת הרוח הצפונית העירנית, מתנפצים אל ספינות ודוגיות הזרועות לאורך החוף, כאבן שאין לה הופכין. כלי-השיט הצירוריים, הבנויים בסגנון ערבי טיפוסי, מושחזי-חרטום וקצו-צירוריים, נראים מרחוק כנכונים להפלגה. אך המראה מתעה: חריצים רחבים נבעו בין לוחות-הציפוי, שנתבקעו משך חודשים ארוכים שבהם היו חשופים לשמש העזה ולרוח המייבשת. אתה ממשיך

רוח

באה

מצפון

מאת סא"ל דוד

קומנדו ימי מצריים. אכן, כמו שכתוב — „ומדבר מתנה“... מייד נתקלנו בקושי: כיצד להעביר את הציוד הרב והכבד שעמנו מן השדה המאובק אל המפרץ? חייל הציע לנו את „פרדתו“ המיכנית, שתסיע לפחות חלק מאתנו אל המפרץ — בדרך-התחתים זרועה חפרות מיותמות, שניטשו רק 24 שעות לפני-כן, וכן רכב מכל הסוגים, פגוע בורעו האדירה של חיל-האוויר, מפוזר ללא סדר, נטוש לאנחות. במפרץ נתקבלנו בחמימות רבה על-ידי הצנחנים, שכבר התמקמו במקום. היתה תכונה רבה.

אנו התארגנו באורח ארעי ללילה הראשון, וכבר למחרת בבוקר התחלנו מאלתרים מקום למפקדה, לבסיס ולהדר-אור כל, וכן פתחנו מייד בפעולה לתיקון מתקני-זיקוקיהמים שנחבלו, שכן היתה זו בעיית הבעיות במקום. החום היה קשה מנשוא ו„אורחינו“ הבלתי-רצויים, הזבובים, הטרידו והציקו. בו בערב טעמנו כבר טעמו של מזון מבושל — דבר שסימל את העליה על מסלול תקין.

הפעילות בה פתחנו היתה רבה ומגוונת; הטרפדות יצאו לסורים צפונה אל עבר ים-סוף, והנחתות סיירו לעבר מיצרי טיראן. אחד הדיווחים סיפר על אניה רוסית אשר עברה את המיצרים צפונה ופניה לעבר נמל עקבה; ולעומתה הויה בלתי-נשכחת לכולנו היתה בואה של אניית-סוחר ישראלית, שיעדה נמל אילת, והפלגתה אמורה היתה לסמל את חופש-השייט לאניות ישראליות. במיצרים הוצב המגדלור הנייד, שזהותו פורסמה בהודעות לימאים — וכך הפכו המיצרים למעבר שיט בטוח וחופשי, בימים ככלילות.

שהותנו בת חמשת השבועות בשארם אש-שייך, עד היום בו עברנו צפונה לעבר אברונימה, היתה גדושה רשמים אי-יָקֵץ. מדי יום פקדו אותנו „מלאכי המוראל“ — אמנים, נגנים ולהקות, ואכן — יישר כוחם! ובין המבקרים הרבים לא נעדרו מנהיגי המדינה ומצביאי צה"ל, אשר באו לתת ביטוי להתמזגותם בלוחמי ישראל.

אחת החוויות המרכזיות היתה הופעתו של אמן-כינור בהור

פור החזרה לשארם אש-שייך לא יעסוק בכיבושה, שנערך בצורה מקורית על-ידי טרפדות חיל-הים, פירוט התכונה, המתה, הדרך והנפת דגל ישראל בשנית בשארם אש-שייך — אלה הם נחלתם הבלעדית של הטרפדות הקטנד טנות וצוותיהן, שעשו דרכם אל היעד, שהויה סיבת-הסיבות להתפרצות המלחמה — פריצת המיצרים והבטחת חופש השיט בימים.

הסיפור שיוספר בזה יעסוק בהתארגנות הראשונה, בלב-טים ובחוויות, בחיים היומיומיים — לאדם למים ולאדמה, שחברו יחדיו ונשבעו שלא להיפרד עד בוא היום בו ישררו שלום, אחוה וריעות, בכל מרחבי מדבריות החולות והמשט-הים הימיים.

ביום 7 ביוני 1967, בשעות הערב המוקדמות התבשרתי על מינויי לתפקיד מפקד בסיס חיל-הים בשארם אש-שייך. בו בערב בוצעה ההתארגנות הלוגיסטית, והוקם הצוות הבסי-סי, עליו הוטל לצאת בבוקר יום המחרת בטיסה לעבר שארם אש-שייך.

לאחר התארגנות הטופה באחד מבסיסי החיל נסענו לשדה-תעופה אי-שם, העמסנו את הציוד והאנשים — ויצאנו לדרכנו. לקראת שעות הצהריים נחתנו באילת, שבה צויידנו במזון ובמשקה וב...טבח, וכן נטלנו עמנו מגדלור נייד שהויה מיועד להצבה באחד משרטוני האי טיראן, כדי לאפשר שיוט לילי בטוח בנתיבי המיצר. לקראת אור אחרון, בו ביום, הגענו לשארם אש-שייך.

מדבר שממה, דממת-נצח והוד-קדומים — אלה קידמו את פנינו.

במקום התוודענו עם אנשי צה"ל שהקדימונו ובאו זמן קצר לאחר טרפדות חיל-הים — צוות-יקרקע של חיל-האוויר, וכן צנחנים מיוזעים ומאובקים שהתכוננו לעשות דרכם צפונה, יתרה מזו: בהגיענו, נגלתה לעינינו במפתיע תגבורת של שני כלי-שיט — שתי ספינות-דיג מצריות שנשבו עם כיבוש המקום על-ידי כוחות חיל הים, ובהן כ-35 אנשי

פּעֶת־יְחִידָה, שְׂרִיתֵק אֶת הַחַיִּילִים בְּאִמְפִּיתֶאֶטְרוֹן הַטְּבָעִי אֲשֶׁר
אוֹלְתֵר לַעֲרַב־הַחוּי; לֹא חֶסְרָה אֶף תְּאוּרָה שֶׁל מִמֶּשׁ, שֶׁהוֹכְנָה
מִן הַשֶּׁלֶל הַמְצָרִי הַמְגוּוֹן שֶׁבִּמְקוֹם, אֲשֶׁר כֻּלָּל כְּמַעַט הַכֹּל:
מְכוֹנִיּוֹת, גִּנְרָטוֹרִים, דֶּלֶק, מִזוֹן, תַּחֲמוּשֵׁת לְרֹב, צִיּוֹד רְפוּאֵי
וְהַנְדְּסִי, בְּרִיכוֹת־מַיִם מִתְקַפְלוֹת שֶׁהָיוּ לָנוּ לַעֲזָר רַב לַאֲגִירַת
הַמַּיִם שׁוֹקֵקוּ, וְעוֹד.

עֲמוּקִים בְּמִיּוֹחַד רִשְׁמֵי מִן הַסִּיּוּרִים שֶׁעֲרַכְנוּ. הוֹדֵה־קֶדוּמִים
שֶׁל שְׂאֵרִם אֲשֶׁר־שִׁיךְ, הַאִיזוֹר אֲשֶׁר הָיָה עֲרֵשׁ וְכוּר־הִיתוֹךְ
לְהַתְּהוּוֹת עִם יִשְׂרָאֵל, כִּאִילוֹ קָם לְתַחִיהָ וְקָבַל בְּחַיְבָה דוּמַמַּת
אֶת צֶאֱצָאֵי הָעָם אֲשֶׁר שִׁירַךְ דְּרֹכוֹ בַּעֲבֵר הַרְחֹק בְּנִתְיָבִיו
וּבּוֹאֲדִיּוֹתָיו. לֹא יִישַׁכַּח מִמֶּנִּי הַסִּיּוֹר אֲשֶׁר עֲרַכְנוּ סְמוּךְ לַחַג
הַשְּׁבוּעוֹת דֶּרֶךְ וָאֲדִי פִירָאן, אֶל הַר סִינֵי. אוֹלֵי יָד הַגּוֹרֵל הָיָא,
שֶׁבְּנִי־הָעָם אֲשֶׁר עָמַד לְרֵאשׁוֹנָה בְּמַעֲמַד מִתְּנ־תּוֹרָה, בְּאוֹתוֹ
מְקוֹם, אֶל מוֹל הַהָר הַנִּשְׁגָּב וְהַמְקוֹדֵשׁ, נִתְּנוּ תוֹקֵף מַחוּדֵשׁ
לְמַעֲמַד וּלְשְׁבוּעָה „נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע“.

הַפְּסֻקָת־הָאֵשׁ נִכְנְסָה לְתוֹקֵפָה וְלֹא עֲבְרוּ יָמִים רַבִּים וְהָתֵר
בְּסוֹתָנוּ בְּמְקוֹם הַפְּכָה כְּמַעַט לְקַבֵּעַ — עַד אוֹתוֹ יוֹם שִׁישִׁי,
בְּשָׁבוֹעַ הַחֲמִישִׁי לְשָׁהוֹתָנוּ בְּמְקוֹם, שֶׁבּוּ קִיבְּלָנוּ הוֹרָאָה לְהִקְיָם
בְּסִיס צְפוּנָה מִשָּׁם, בְּאִבּוֹר־זִנִּימָה, עוֹבְנֵנו אֶת שְׂאֵרִם אֲשֶׁר־שִׁיךְ
בְּהַרְגֵּשָׁה כְּבֹדָה, כִּאִילוֹ עוֹזְבִים הֵינּוּ בִּתְיָקְבַע, בּוֹ הַשְּׁקַעַת
חֶלֶק מִנְשַׁמַּתְךָ; קֶשֶׁה הָיָה לְהִינְתֵק מִן הַמַּעֲגָן, שֶׁכִּבְרַת הַפֶּךְ
לְהִיּוֹת תְּקִין וּמְסוּדָר. יֵשׁ אֲשֶׁר זָכְרוּ אֶת עֲשָׂרוֹת הַקּוֹמִיזִיצִים
שֶׁנִּעְרְכוּ בְּמְקוֹם, כְּשֶׁבֶאֱפֵם עוֹלָה רִיחָם שֶׁל בָּשָׂר צְלוּי וְדָגִים

סא"ל דוד

בתמונה מימין: דני קיי בביקור ביחידה
בתמונה למטה: עיר-רפאים מוזנחת ומופקרת

חרת בבוקר נוכחנו, כי הקדים אותנו צוות-מפקדה בכיר, שבא למקום אתמול בשעות אחר-צהריים, וציפה לבואנו. מייד התקיים מפגש-דיון ושיחת-חולין בבעיות ההתארגנות וההתבססות.

לרגע שקעתי בפקוקים לגבי השם אבו-זנימה, כמפקדה ובסיס ישראלי-ימי. הבזיק במוחי הרעיון, שהשם ההולם בסיס זה יהיה מעגן דוד, כמשקל-נגד למפרץ שלמה, הוא שארם אש-שייך. אמת נכון הדבר, בתהום הכרתי נת-קשר שם זה בשמי שלי, דוד אף הוא, אולם ודאי, שהכוונה האמיתית קשורה היתה במקורה בשם דוד מלך ישראל, אביו של שלמה המלך.

נשוב לשיירה הימית שאת סיפורה לא סיימנו; זו עשתה חנייה של יום אחד בא-טור, ולמחרת בבוקר יצאה לדרכה צפונה לאבו-זנימה, ובשעות הלילה הגיעה למחנה-ההתקשרות במקום. בינתיים, באותו יום, נעשו ההכנות לבחירת מקומות העגינה וההתקשרות לכלי השיט, והמוזח נהנך לראשונה כמעגן ישראלי.

כעבור יום כיבד אותנו מפקד החיל בביקור; רעיון השם החדש הובא בפני מפקד החיל, והוא אישרו במברק למפקדה, בו נאמר, כי מאותו יום ואילך ייקרא בסיס חיל-הים באבו-זנימה "בסיס דוד".

שעות גדולות וימים גדולים, אשרי הדור שזכה להם.

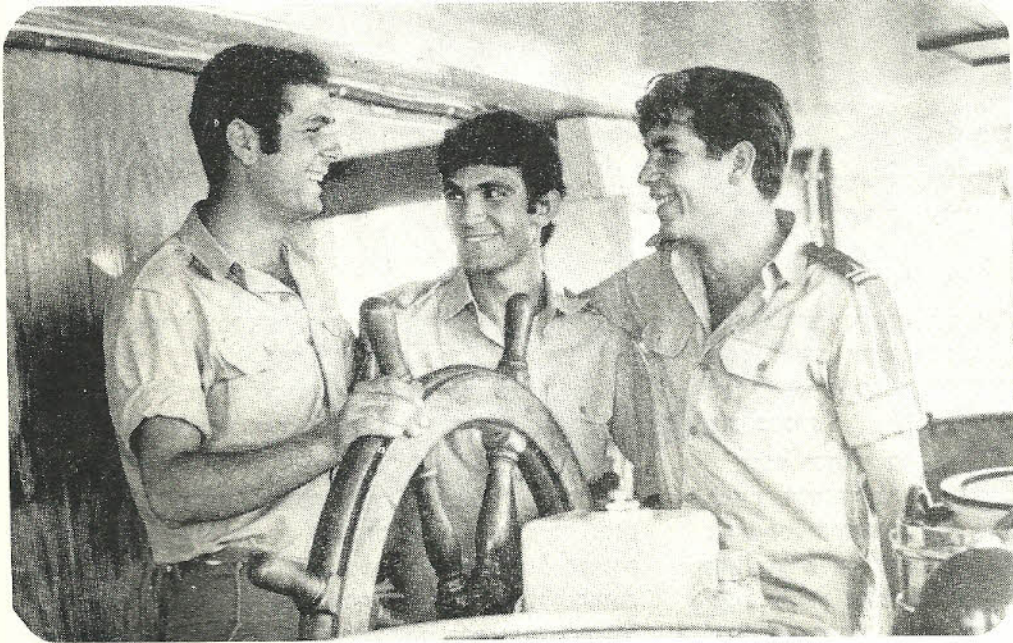
מטוגנים; אחרים זכרו את הסיורים; ויותר קשתה הפרידה מבית-הכנסת שבמקום, מהשק"ם, שלא חסך עמל ויוע לתת שירות נאמן לחיילים. אך ביותר נצבט הלב מצער, כיוון... שכבר החל להתארגן תור ליציאה לחופשת סוף-שבוע, עם כרטיסי-טיסה של ממש...

בלב כבד הותרנו מאחורינו את כל אלה — והתחלנו במסע צפונה. נסיעתה של השיירה הימית לא היתה סוגה בשושנים, ועל כך עוד נשוב לספר. וגם דרכה של השיירה היבשתית לא עברה בנחת — אחד מכלי-רכבה, משלל האויב, התעקש כפרד, ועמד מלכת — וכאילו חשקה נפשו להילוות אל כל "אחיו בני מינו", העוזבים והנטושים לצדי הדרך, אבלים על מר גורלם. כפי הנראה לא ידע הרכב הדומם את גודל עקשנותם של בני-העם אשר לא נואש במשך ארבעים שנה בהן נדד במדבר זה בדרכו לארצו היעודה. ואכן, העקשנות באה לידי ביטוי גם הפעם: אף אנו גברנו על "המצרי העיקש" וגררנוהו בעל-כורחו, עד הגיענו לאבו-זנימה בשעת-לילה מאוחרת.

ל"אבו-זניחה" ולא לאבו-זנימה נקלענו — היתה זו עיר-רפאים, מוזנחת ומופקרת, זרועה פגרים, נביחות כלבים נשר מעות בה, עזים צנומות מהלכות בתוכה, חריקת דלתות ועל-טה מסביב. צמרמורת? אולי, מי יודע רחשי לב-אנוש, למנוחת-הלילה הוצבה שמירה, והודלק פנס-נפט עמום. למי

מאתי אילת לאילת

שיחה עם סגן אריה

שלושה מניצולי
אח"י אילת
סגן אריה (מימין)
טוראי יעקב (במרכז)
סמל שאול (משמאל)

כיון שהיו צפונות בו אפשרויות חדשות ללימוד ולקידום, אך אפילו כיום קשה לי מאוד להינתק מאותו שובר שקשר אותי לספינה ולצוות. הסתגלתי מהר גם לתפקיד החדש. בעצם לא היתה ברירה אחרת, כיוון שאם אינך עושה כן את המוטל עליך, אין מי שיוכל לכסות את הפער. עומס העבודה הגדול, שעות-הפעילות הארוכות המתמשכות לפעמים כמו עד אינסוף, הועילו במשהו לשכך ולהשכיח את הגעגועים לספינה הישנה ולאשה שבבית. פשוט, ממשרת למשרת, ומעבודה דחופה אחת להברחה, לא בשאר אלא פרק-זמן קצר למחשבות. אני מנצל את הזמן החופשי לשינה ולמנוחה, ולמעט בידור.

הישגן גם בעיות אחרות, על פני השטח או מתחת לשטה, משאלות או הצעות כלשהן? בוודאי שישנן, אין אריה מתכוון להתעלם מהן — ובמתכוון הניחן לסיום השיחה. "מצבו של הצוות הוא קשה יחסית, כיוון שזוכים הם לפחות חופשות ובידור מאשר עמיתיהם שבחוף. סגל-הפיקוד ער לבעיה, ונעשים מאמצים לשפר את אשר ניתן לשפר בתנאים הקיימים. כלומר, שבכל הזדמנות משתדלים אנו לאפשר לצוות יציאות לחר פש, טיולים בסניג, בסביבות הגמלים, הפלגות באניה עם חברותיהם, ובידור".

שליטה פיזית על הירכתיים, מינה אותי כאהראי על ארגון פעולות ההצלה בירכתיים והדיווח לגשר. לאחר נטישת האניה נאספנו עליידי הליקופטרים בחוף רומני, שם נשארתי עד אור-הבוקר כדי לסייע לחוליית ההצלה בארגון ההצלה ובזיהוי הניצולים. על פעולותי בשעת האסון מצא מפקד חיל-הים לנכון להעניק לי צל"ש.

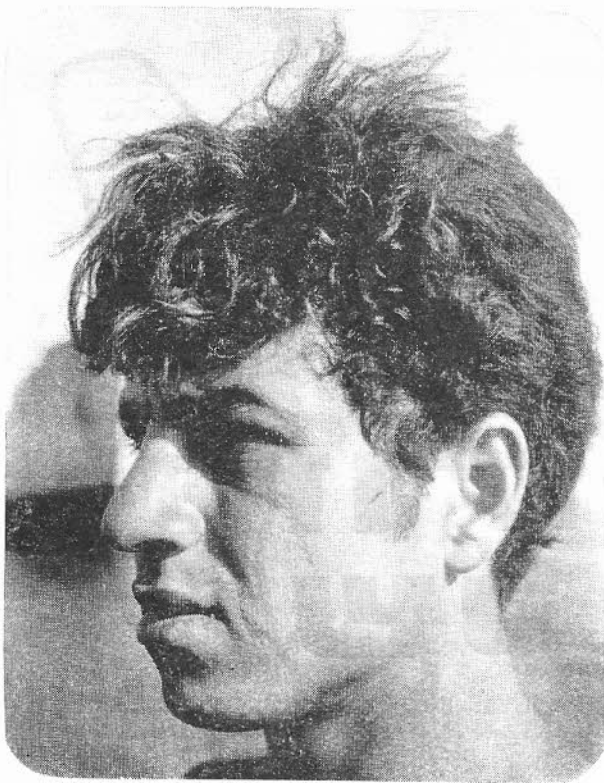
לאחר החופשה והנופש שקיבלנו, הוצבתי בוירת ירסוף בדצמבר 1967. כאן נתמנית למפקד ספינה. רב המלחים שלי בספינה היה סמל נסים אטיאס, גם הוא מניצולי אח"י אילת שהוענק לו צל"ש. מלבדו היו גם הסיפונאי והציף מניצולי הצוות. לאחר חודשים של עבודה באילת עברנו לאיזור מפרץ שלמה, שם בילינו חודשים ימים, שהיו התקופה המלבבת ביותר בחיינו. עשינו מהספינה שלנו "יאכטה" בועיר אנפני, וכל אחד מאתנו השקיע בה מן הניסטרלגיה לאניה אילת שטבעה. בשונו לאילת נתבשרתי בכאבילב עליידי מפקד הזירה על הצבתי לאתרו על אניה אחרת כקצין סיפון.

והשרשרת נמשכת, טבעת חובקת טבעת, ועדיין ארוכה הדרך, זרועה פעילות ופעלת-נות, ואף אם משתנה הנוף או הקצב, עדיין תוססים הנעורים. "התפקיד החדש כשלעצמו היה קוסם,

סגן אריה הוא אחד משלושת ניצולי אח"י אילת המשרתים כיום על אניה באיזור מפרץ סיאץ. הוא בעל-לשון ובעל-סגנון, "זאביים" בכל רמ"ה איבריו ושס"ה גידיו. הפקדנו בידינו את הגה השיחה: אני גוייסתי לצה"ל בסיום בית-הספר, באוגוסט 1964, והתנדבתי לקורס החובלים של חיל-הים. עמדה לפניו או דרך ארוכה של שנתיים וחצי, עד לקבלת ההסמכה כקצין ימי בחיל-הים.

"ב-26 בינואר 1967 הסתיימה דרך ההכשרה, היתה זו רק ההתחלה, תחילת השירות המעשי. במשך התקופה שחלפה הספקנו לעשות שלוש הפלגות לחו"ל, הראשונה עם אח"י חיפה למסינה — כסירונים, השניה עם המשחתות אח"י יפו ואח"י אילת לטולון, ברסט וגוברלטר — כחניכי קורס חובלים, והשלישית — הפלגת הסיום — למרסיל, מסינה, מלטה ופיראוס".

מהול ביגון לאיר-שיעור: "לאחר סיום קורס החובלים הוצבתי באח"י אילת כסגן קצין תותחנות וקצין מכון. בשעת אסון אילת שימשתי כסגן קצין גילוי, ניווט וקשר. כאשר פגעו הטילים נמצאתי בירכתיים, אשר המעבר ביניהם לחרטום נותק, כיוון שלמפקד לא היתה

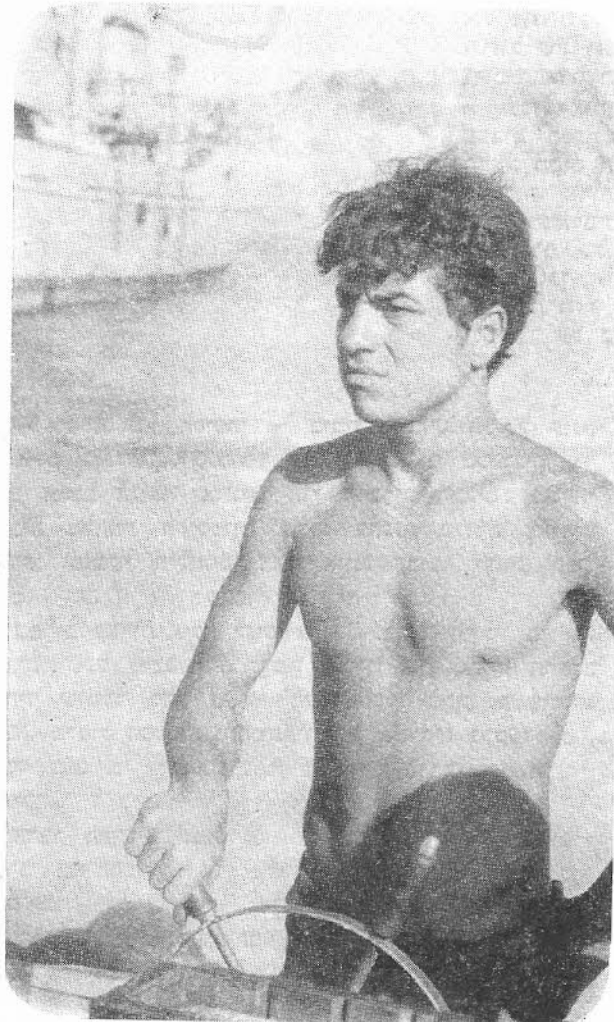
מבט ראשון כובש אותך החיוך שאינו נמחה בעל פניו, המביעים רוח וטוב-לב. מהרה אתה למד לדעת, כי לפניך בחור צעיר שהתבגר עם החיל, דיוקן שיגדל ויניב ברכתו בתוך החיל, שבו טמון עתידו.

אנו מבקשים את מוריס לספר לנו מעט על שירותו בחיל. לכאורה מכונס הוא בתוך עצמו. הוא גם "קפץ" אלינו ממש תוך כדי עבודה וטרדות, שעה של פירוק ציוד מאנייתנו, שעגנה במפרץ שארם אישייך, והעמסתו על הנהרות. כולו מיוזע, לבו נחון לעבודת הפירוק.

מספר מוריס: "התגייסתי באפריל 1966 והוצבתי ביהודה שבה שירתתי שנה וחצי. לאחר מלחמת ששת הימים נשלחתי לשירות במפרץ שלמה. ההרגשה פה טובה ולא חסר לנו מאומה, חוץ מחופשות.

מוריס מוסיף ומספר, כי בכל ערב הוזים הוא וחבריו בסרט-קולנוע; "אם אין סרט יש לנו משחקים, ספרים טובים לקריאה, עיתונות יומיים, וכן גם פטיפון ותקליטים. כמעט בכל יום מבקרים אותנו מטיילים, ואם הם לגנים כאן — נערך ערב הווי וריקודים. בשבתות נחים; בבסיס ישנו בית-כנסת, ומתפללים בציבור. כן יוצאים לדוג, ולחפש צדפים וצדפות. מזג-האוויר הנוח גם בחורף מאפשר לנו זאת."

סמל מוריס עובדיה הוא מפקד נחת. בין פקודיו גם מבוגרים וקשישים, בעוד מוריס עצמו אינו אלא בן 19 שנים. ומה באשר לעתיד? מוריס מהסס עדיין. בעוד שבעה חודשים יסיים את שירותו בזירת ים סוף, ועד אז יחליט אם להמשיך בשירות-קבע. מדוע לא החליט עדיין ומדוע הוא מהסס? אין הוא מסתיר: אפשרויות-הקידום שלו אינן נראות לו. אולם בשיחתנו עמו השנו, כי אף-על-פי-כן הזקה עליו שיוסיף לשרת בחיל — ואת עתידו יראה בו ויבין.

הוא נחת הישר לשארם

קוד טוב של מלח

מאת

אברהם מרון

הצעה חד-פעמית

אם הינך צעיר בעל יוזמה, או קשיש המחונן ברוח ספורטיבית, הצטרף אלינו לטיול מעניין בן ימים אחדים. מגמת פניך לא תהיה אל הדרה הקדום של ירושלים, אל גבהי רמת-הגולן, או אל דיונות החול של חצי-האי סיני. תחת זאת, תגיע לארץ שוממה, צרובת חום ויובש, גדושה נוף פראי ומשרה בדידות מזהירה.

נסיע אותך בדרך-לא-דרך שתפרק את עצמותיך; נשיטך באטיות מורטת-עצבים בספינה מיושנת, וריח מלוח ימלא את ריאותיך; ימים תמימים לא תראה מקום תרבות, ואת זמנך תבלה בחברת קומץ אנשים שאורח-חיהם מזור בתכלית. ארוחותיך תהיינה על טהרת השימורים, וידך לא תמוש מן הנשק מחשש מארבים. זכור, הזהרנוך.

חרף כל זאת, תקנן בך תחושת-סיפוק נדירה. לאחר שתשוב עייף, אך שזוף ומרוצה, תוכל להכריז בגאווה: זה עתה ביקרתי ביחידת-הצי השוכנת במקום הנמוך ביותר בעולם. בטוחים אנו שלא תצטער על כך...

לוד, ובמקום לסטות לעבר שדה-התעופה, פנו דרומה. הוסר הלוח מעל מסתרי השליחות. לימאים התמימים, אשר באפס כבר עלה ניחוחם של סיגרים מתוצרת הבאנה, התברר, למרבה הצער, כי במקום להתבשם באכזוטיקה לטינית, עתידים הם להריח את מלחי התריפים של... ים המלח.

משנקלט באוזניהם השם סדום, דומה היה כאילו נאמר להם... סוף העולם. אף שהמרחק מעיר קדומה זו ועד להררי חושך רב למדי, הרי לידם של מלחים אלה עבר הנתיב אליה דרך הגיהנום. באר-שבע—נבטים — תחילתם של מיחוש-יגב. ערוער — כתוב — דקירות עזות בצלעות, מעלה העקרבים — חצבת, כתמים שחורים מרצדים לפני העיניים. ואדי קוציב—סדום, גוף רצוף-איברים.

15 שעות תמימות נתמשכה דרכם של המלחים, אשר מעולם לא שיוועו כל-כך להימצא על גבי ספינה מהלכת בימים. ספק רב אם כחלוף הקילומטרים, שנתמשכו עד אין קץ, הירהרו הנוסעים בתולדות התקופה הקדומה בה היה חבל סדום איזור מיושב ופורה. כל אשר ידעו, היה שונה

ר אשיתו של הסיפור — בימיה האחרונים של עונת החורף 1949. סימוכין לכך לא מצאנו בכתובים, אך מפה ומשם הגיעו לאוזנינו הדי הדברים הבאים: בשלהי קרבות מלחמת הקוממיות כונסו בחפזה מלחים צעירים אחדים, מאנשי חיל-הים, בפני אותה קבוצה הופיע קצין בשם שלמה אראל, לשעבר מפקד חיל-הים.

במלים קצרות גילה לנוכחים, כי נבחרו למילוי משימה סודית, שעל טיבה אין לרמוז עדיין דבר. הפרט החשוב היחיד שנמסר להם באותו מעמד, היה מקום המשימה... קובה. מלמול הפליאה וההשתאות של המלחים נקטע בחטף. נמסר להם, כי לרשותם עומדים יומיים בלבד לשם הכנות, והציקר... יד לפח.

הדבר הפך תעלומה. השערות מהשערות שונות הועלו בקרב בני-החבורה, אך כל הניסיונות לגלות ולוא את אפס-קצהו של הסוד — עלו בתוהו. ביום הנקוב נפרדו המלחים מבני משפחותיהם, טיפסו על גבי קומנדקארים עמוסי-צורות, ופתחו בניסיעה. רק לאחר שחלפו על פני

כך או אחרת, בסופו של המסע הקימה אותה קבוצה קטנה את הבסיס הימי הנמוך ביותר בעולם, כ־392 מטרים מתחת לפני הים התיכון. ואולם, למען לא תהא ההיסטוריה לוקה, הכרח להזכיר, כי עוד זמַן־מה לפני הקמת הבסיס בסדום, פעלה באיזור זה יחידת חיל־הים, וכותבי דברי־הימים של מלחמת הקוממיות הקדישו לפעולותיה פרק קצר. רשות הדיבור, לכותב ההיסטוריה:

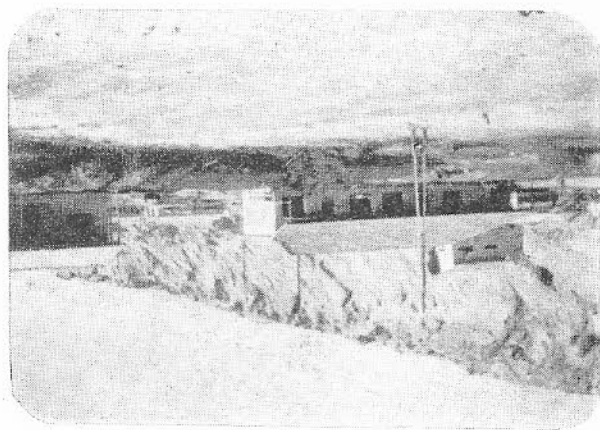
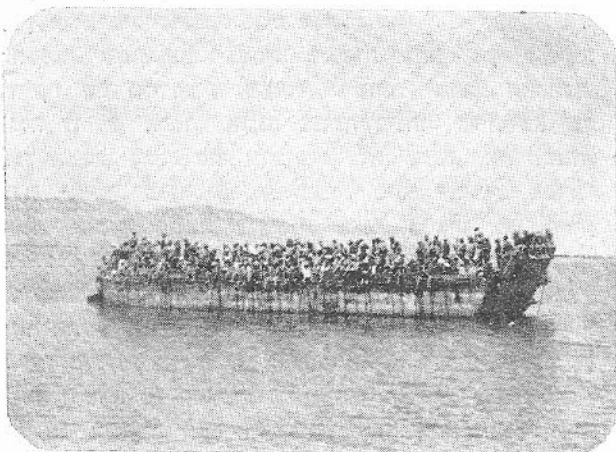
בתכלית. אפילו העדות הכתובה של ספר בראשית: „וישא לוט את עיניו וירא את כל כנר הירדן, כי כלה משקה לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה...“ — לא הביאה ניהומים כלשהם. מן הסתם דבקו יותר בתיאור המקדאי של מהפכת סדום ועמורה, המשמש, כנראה, הד נאמן לאסון־טבע, שפקד את חלקו הדרומי של יס־המלח, באלף השלישי לפני הספירה ואשר בעקבותיו נתכסתה הכיכר במים.

במרס 1949 חתמו שני מבצעים, **עובדה ויצוב**, את פרשת מבצעי מלחמת הקוממיות. במבצע **עובדה** נכללה השתלטות צה"ל על כל דרום הנגב והערבה וכן על אילת, ואילו מגמת מבצע **יצוב** היתה, כשמו, לייצב את הקו הצפוני־מזרחי של חזית הדרום. בפעולה זו רצה צה"ל לקבוע את הגבול הישראלי־ירדני באיזור זה — מצפון לעין־גדי, במסגרת זו נכבשה עין־גדי עלידי כוחות רגלים, אשר נחתו מים המלח.

בסיס ההכנות ליציאה היה במפעל האשלג שבסדום, בלילה הסגרירי של ה־7 במרס הובאו אל המזח שבמקום ספינות־מנוע אחדות ועמן אסדת־נחיתה בת 120 טונות. כלי־שיט אלה היו חלק מצי המפעל, אשר פעולתו הושבתה עם פרוץ הקרבות. לאחר שהועמט הציווד על הסירות, הוחזרו הללו למעגן עוד בטרם עלה השחר, לבל יצליחו הירדנים להבחין בתכונה. למחרת, עם רדת הערב, יצאה השיירה מסדום, כשסירת־מנוע גדולה, בה נמצאה מחלקת־הזולץ, גוררת אחריה סירת־מנוע קטנה וכן סירת־חחירה. בעקבותיהן של אלו נעה סירת־מנוע גדולה נוספת, שהטיעה

את מטה הפעולה. סירה זו גררה את אסדת־הנחיתה עצומת־המימדים, אשר בתוכה נבלעו שתי מחלקות־רגלים נוספות, מחלקת־הנדסה וציווד להקמת ביצורים. סירות אלו הופעלו עלידי קבוצת ימאים ומכונאים מחיל הים, שעבדו לפני המלחמה בכלי השיט של מפעל האשלג תחת פיקוחו של שלמה אראל.

אנשי הסירה הראשונה הגיעו לחוף עין־גדי בשעה 22.30, בגשם שוטף. חיילי הרגלים, אשר נמנו על חטיבת **אלכסנדרוני**, נחתו בחוף בעזרת הסירות הקטנות — ותפשו עמדות בעומק השטח. סריקה חטופה הבהירה להם, כי במקום לא נמצאו כוחות **הלגיון**. אחת הכיתות, שנותרה בחוף, סימ־נה את מקום הנחיתה ליתר אנשי הכוח, שהגיעו לאחר שעה ומחצה, ונחתו מן האסדה. אלה האחרונים התקדמו בוריוות לעבר המשלטים שליד המעיין והצוקים, והשתלטו עליהם בלא שייתקלו בהתנגדות כלשהי. הציווד פורק מן הסירות על ידי מחלקת הנדסה, כלי־שיט חזרו במהירות למעגן שבמפעל האשלג, ועם בוקר הסתבר, כי תושבי האיזור הער־ביים לא ידעו כלל כי כוחות צה"ל הגיעו למקום בדרך הים.

קורטוב של מלח

זה היה הרקע שקדם להקמת בסיס חיל־הים בסדום.

פרדות במושעולי הצוקים

צ עיר גבה־קומה ומתולת־שיער דילג מעל הקומנדקאר, וחילץ את עצמותיו בשקיקה, חטף מבט סביב־סביב. סגן־החובל דב, ניסה להקיף בעיניו בחטף את תחום האיזור הנתון לפיקודו. החיוך שהעלה לשמע השאלה שנורקה: „היכן אשת לוט שהפכה נציב־מלח?” הוא החל לערוך סדר במחשבות שהתרוצצו במוחו. ראשית־חכמה ערך רשימה מדוייקת של כלי־השיט שעמדו לרשותו. למרבה ההפתעה, נתגלה לו, כי הכמות איננה צנועה ביותר. צי־הנוטא של מפעל האשלג כלל: סירות־מנוע אחדות, שנשאו את השמות מצדה, יתומה, מכור, הור־נו ועוד; 30 דוברות, אסדת־נחיתה, שיכלה לשאת בנדיבות מאות אנשים, וכן סירת נוסעים, קפטן לינוטש, אשר נקראה על שמו של קצין־צי אמריקאי, שעמד בראש משלחת־מחקר לים המלח באמצע המאה התשע־עשרה.

עיון מדוקדק במפה הזכיר לסגן־החובל דב, כי אורכו של ים המלח הוא 80 קילומטרים, ורוחבו הממוצע הוא 14 קילומטרים. בחישוב הפוז מצא, כי שטח הימה הוא למעלה

מ־1000 קילומטרים מרובעים. ואולם, שטח פעולתה של יחידת חיל־הים בה אנו מספרים, אשר נקראה משום־מה בשם יחידת־הנחתה, היה פחות מזה, הואיל והגבול עם ירדן חצה את הימה מצפון לדרום, משימתם של תריסר המלחים היתה, בעיקר, להוביל חיילים מסדום לעין־גדי, אספקה, ציוד ו...פרדות, שהיו אמצעי־התעבורה היחיד שיכול היה להעפיל בין משעולי־הצוקים. במקום נישא התמקמה פלוגת רגלים, אשר עמדותיה חלשו על הסביבה ומנעו הדירת כוחות ירדניים לאיזור. נקל לומר, כי הדרך היבשתית מסדום לעין־גדי היתה בלתי עבירה לכלי רכב. היא היתה גרועה מזאת, הוסיפו לכך את המוקשים שהונחו על־ידי צה"ל בימי מלחמת הקוממיות, במטרה למנוע מן הלגיון הירדני מלפרוץ לאיזור — והרי לכם הסיבה לגאותם של המלחים, אשר בידם הופקד הנתבי היחיד לעין־גדי. חדורים הכרת־סיפוק זו החלו האנשים להכשיר את כלי־השיט שנוקקו להם, ובסימן טוב פתחו את הקו סדום—עין־גדי.

נקווה פרטית ברגלים

ב זכר בקורות הימים ההם מפקדה הראשון של היחידה סגן־חובל דב, אשר הדרגות שעיתרו את כתפיו מקבילות כיום לדרגת סגן־משנה: „נהגנו לצאת מסדום בשעה ארבע לפנות בוקר, כדי להימנע מהפלגה ממושכת בשעות הלילה הטות. את הציוד והאספקה העמסנו על הדוברות, שנגררו כקרונו־רכבת אחרי ספינות־המנוע. הדרך חלפה תמיד באיטיות משוועת, שהיתה מעלה בוודאי גיחוך־של־ביטול על פני כל ימאי מנוסה. סמוך לשעת־הצהריים היינו משליכים עוגן ליד מזח קטן שבחוף עין־גדי, ומזמינים בשמחה את חיל־הרגלים מן המוצב לפרוק את הציוד. ה„נקמה” הפרטית שלנו היתה לחוות בחיילים המתנשמים בכבודות בהתנהלם אחר הפרדות, שטיפסו עם המטען למרומי ההר. מובן שלא החמצנו שום הזדמנות להתרחץ ולכבס את בגדינו במימי הקרירים של מעייני־דוד. ההפלגה חזרה, שהתנהלה אף היא בעצלתיים, הותירה לנו זמן למכביר, אותו ניצלנו לבישול מנות־קרב על־גבי פרימוס עשן. כעבור 8 שעות־הפלגה היינו מגיעים הביתה.”

„דיג“ ביס־הנוות

אנשי המדע מציינים, כי מזג־האוויר הלוהט השורר בחבל סדום משך כל עונות השנה — הוא אחת ממעלותיו הברוכות של האיזור, שכן חום זה גורם להתאדות המהירה של המים, ואילו המלחים הנותרים הופכים אוצרות־טבע שלא יסולאו בפז. אך מסתבר שאנשי יחידת היל־הים, לא השׁי לימו עם תופעה ברוכת־שמש זו והחל מן הרגע הראשון לשהותם באיזור החל מרדף עקשני בינם לבין מעלות החום. סגן־חובל דב, המשרת כיום כסגן־אלוף בחיל־הים, חדל מהיפוש אחר שיטות בדוקות במאבק נגד החום המטרף: „נהגנו לשפוך מים במיטות, לרבוץ בהן כתניני־אור מנומ־נמים, ולאחר 15 דקות, כשכבר היה המזרון יבש כקש לאחר הקציר, היינו מרוקנים דלי נוסף — וחוזר חלילה...“.

להתמודדות הנמרצת עם התופת־עלי־אדמות בכבשן עמק השדים, הוא ים המלח, גילוח המאבק בשעמום. בהפלגות לעין־גדי היה משום חריגה מן השגרה, אך ביתר ימי המע־שה חיפשו להם תעסוקה מעניינת. מרבית מפקדי הבסיס זוכרים לטובה את הטיולים שערכו בסביבה, ואת ההפלגות המיוחדות בהן אירחו משלחות־מדע וקבוצות טיילים. סגן־אלוף רפאל זוכר ביותר משמץ של שביעות־רצון את ההפ־לגה בה הוביל 1000 גדנ״עים בעת ובעונה אחת. אך עם זאת אינו יכול, גם כיום, שלא להפסיר בטרונגיה: „כשנפרדו ממני, סחבו לי את המשקפת „לאות תודה“. הועמדתי על כך לדיון — ונקנסתי בעשר לירות — וזאת, כשהלירה עדיין הייתה לירה...“.

כשאמר סגן־חובל דב „הביתה“, לא התכוון אלא לקומץ צריפ־עץ, אשר נותרו לפליטה לאחר שהופגו מפעל־האשלג על־ידי הירדנים. מתקני המפעל עצמו היו רחוקים כ־7 קילומטרים ממבני המגורים. במקום נותרו עובדים מועטים, אשר דאגו לאחזקת הציוד הטכני. בראש הצוות עמד מר משה לנגוצקי, יהודי לא צעיר יוצא רוסיה, שהפך שם־דבר בתולדות האיזור. הוא כונה, דרך חיבה, „המוכתר של סדום“, וסייע רבות לאנשי היחידה, הזוכרים אותו לטובה עד עצם היום הזה.

על רקע הנוף הפראי, לא חשו המלחים בתקופה הרא־שונה לשהותם במקום — בבדידות המציקה. בסדום שכנה אז מפקדת הגוש, אשר לרשותה עמדה פלוגת־רגלים מחטי־בת אלכסנדרוני, נוסף לפלוגה שאיישה את מוצב עין־גדי. מימד נוסף שינה למקום בסיס חיל־האוויר, אשר חלש על שדה־תעופה זעיר. עיקר הקשר עם מרכז־הארץ קויים באמצעות מטוסי דקוטה, קומנדו ופיפר, אשר הביאו רווחה לא־מועטה, בעיקר לאלה שעשו דרכם לסדום בכלי־רכב.

בכלל, כל מטוס שנחת במקום, חונן כאילו בתכונות מג־גטיות. כהרף־עין סבוהו האנשים כעדת דבורים, מותחים את צווארם בצפייה לגלות קלסתר חדש, שלא הכירוהו. גם לאחר שריקן המטוס את האספקה, העיתונים ודברי־הדואר, נותרה קבוצה נאמנה שהמשיכה ללטוש בו עיניים תמהות, כאותם אנשי־שבטים ביערות אפריקה, הנפעמים למראה ציפור־הפלדה, שנחתה ליד כפרם.

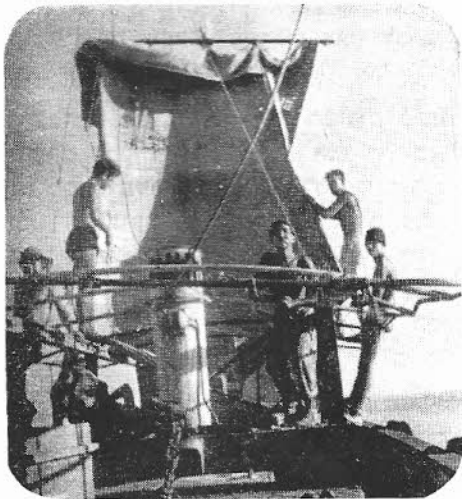
תנאי המקום, ובעיקר החום הכבד, הביאו להחלפת אנשי היחידה בתדירות של חודשים אחדים. במרוצת הזמן נשתנה הנוף האנושי. היחידות המרחביות נטשו את המקום, והפע־לות החברתית הצטמקה בהרבה. סרטי ה„פעולה“ שהוקרנו מדי ערב — הפכו לסיפורי זכרונות. הקומוציצים העליונים עלו בעשן, והאווירה שאיפיינה אורח־חיים של קיבוץ גדול, פינתה מקומה לבדידות של היאחזות קטנה.

החיים תחת קורת־גג אחת הוסיפו להיכרות עמוקה ביותר בין האנשים. מצביי־חסים זה מנע בעד ביצוע תעלולים או מתיחה מוצלחת, והיה אם צף בראשו של אחד מהם רעיון מחוכם לתעלול כלשהו, נאלץ להקפיד עד להודמנות נאר־תה. ואמנם, משהגיעו מלחים חדשים, התליפו הוותיקים קריצות ערמומיות ביניהם, ועסקו „בתכנון“. במשך תקופה ארוכה רווחה, למשל, מתיחת הדיג. שעה שהסבו בחדר האוכל היו פותחים בשיחה עירנית על דיג־הכות. אלה מן החדשים שלא שתו לבם מעולם לעובדה, שים המלח נקרא אף בשם „ים המוות“, פערו פיהם בתמהון לשמע הסיפורים

על-פירוב לא פקדו סערות חמורות את ים המלח, ולפי-כך לא נגרמו לאנשי היחידה טרדות מרובות בעת ההפלגות. „אינני זוכר שנאלצנו לדחות הפלגה לעין-גדי בגלל מצב הים” — מציין בהכרת-ערך עצמית, סגן-אלוף רפאל. תנאים נוחים אלה, שאינם קיימים בים פתוח, איפשרו לסגן-אלוף שמשון, אשר זקנקן נאה מעטר את סנטרו, להעלות את רמת כשירותם של הצוותים. מדי פעם נהג לבצע חילופי-תפקידים בין אנשיו, כדי שיהיו אנשי הסיפון והמכר-נה גם יחד מסוגלים להחליף האחד את רעהו. בדרך כלל התנהלו חילופים אלה על מי-מנוחות, וסגן-אלוף שמשון, אשר כל חזותו אומרת אישים, יכול היה להתבונן תוך הנאה גלויה במלחי טיפוחיו. אך פעם... „פעם גרם אחד הסיפונאים ששימש כמכונאי, תקלה מסויימת במנוע הסירה. השלכתי עוגן למים, בתקווה כי אוכל להפעיל את מנוע העזר תוך זמן קצר, אולם עקב העומק הרב לא הגיע העוגן לקרקע. בינתיים החלה לנשב רוח צפונית, והסירה נגרפה בלא שנוכל להשתלט עליה. ניסיתי למצוא מוצא מן הסבך — ולפתע ניצנץ בי רעיון. הסירותי את יריעת האברזין שהצלה על הסיפון, הרכבתיה על דקר הסירה, ותליתי על התורן. כך יצרתי מפרש רוחב, אשר התנפח ברוח הקלילה ואיפשר לנו לשוט במהירות של קשר וחצי. לאחר כבירת דרך עלה בידי להפעיל את מנוע-העזר, אולם עצם האלתור מצא חן בעיני — והחלטתי להגיע לסדום בעזרת המפרש בלבד.”

ימאים מנוסים יודעים היטב, כי לעולם אין לראות במצב הים כלל קבוע, שאינו משתנה. אנשי בסיס סדום, אשר ניהלו יחסי דריקום בשלום עם מימיה המלוחים של הימה, רשמו ביומן היחידה גם מקרים יוצאים מן הכלל. איתרע מזלו של רב-סרן ברוך להקלע למקרה מעין זה, אלא שבאותו מעמד לא העלה בדימוינו כי טבילת המים אותה ספג תהפוך לטבילת-אש: „בכל הפלגה נהגתי לגרור, בנוסף לדוברות, גם סירת-החירה, אשר באמצעותה ניתן להגיע בקלות למי-החוף הרדודים. באחת ההפלגות מסדום לעין-גדי סערו הגלים בחזקה, חבטו נמרצות בסירת-החחירה

על שלל הדגה, והזילו ריר בציפיה לסעודת-דגים שמנה. לאחר תחנונים מרובים גיאותו הוותיקים להשאל את חכור תיהם, ולהכניס את הטירונים לרוי-המקצוע. כעבור שעה קלה היו הכל צופים בהנאה במסכנים הנמסים שעות על שעות בלהט של שמש אכזרית, וכובשים לבסוף את פניהם מבושה, על שלא הצליחו להעלות בחכתם ולוא זנבו של סרדין.

פולשות ירדניות במארב

לא תמיד היה מצב רוחם של אנשי היחידה מרומם, יש לזכור כי באותן שנים היה האיזור מועד לפורענויות. רבים מן המפקדים יודעים לספר על מקרי מיקוש ורצח בדם קר, אותם ביצעו מארבים ירדניים. בזכרונו של סגן-אלוף דב חרות היטב פסח שנת 1949, בו נרצחו שמונה טיילים על-ידי האויב. סגן-אלוף שמשון זועזע לא פעם עקב פעולות-מיקוש שגרמו למותם של פועלים. רב-סרן זאב נתקל אישית במארב ירדני, אשר נסוג לאחר שהתפתח קרב אש. לא פעם הוזעקו חיילי היחידה להילוך פצועים מקרב עובדי המפעל, לאחר שנורתה עליהם אש קטלנית. מציאות בטחונית זו כפתה על המלחים להצטייד תדיר בנשק, הן בשעת-הפלגה והן בהיותם ביבשה. מדי פעם הונחתו על-ידיהם לאורך קו החוף חוליות-סיירים, אשר התחקו אחר עקבות מסתננים.

עם זאת מציינים מפקדי היחידה, כי מעולם לא נתקלו בכלי-שיט ירדניים בשעת הפלגה. יש לזכור, כי למעלה ממצחית שטחו של ים-המלח מצוי בשלטונה של ממלכת ירדן, אשר קיימה שיט בשטחה. וכינן שפטור בלא-כלום אי אפשר, נזכר רב-סרן ברוך בפרשה שגרמה לה, בשעתה, דפיקות-לב מהירות: „באחת ההפלגות מסדום לעין-גדי דווח לי, כי פולשות ירדניות אורבות לי בדרך. נמצאה עמי מחלקת-רגלים, אשר נועדה להחליף מחלקה אחרת בעין-גדי. הוריתי לחיילים להסתתר מתחת לסיפון, כדי שלא ייפגעו בהיתקלות אפשרית, והתבוננתי במשקפת. המראה לא היה מעודד. במרחק קילומטרים אחדים הפליגו שני גושים כהים, כאשר מגמת פניהם היישר כלפי. הצוות דרך את מקלע המא"ג, ואחר ציפינו בדריכות לבאות. סברתי כי יהא זה מזור למדי לערוך קרב ימי בספינות אטיות ובנשק קל, אך הייתי מוכן גם לכך. בינתיים קרבו הגושים, והחשש החל לכרסם בי. הם לא נראו כפולשות, אך לא יכולתי לזהר תן בוודאות. כשהגיעו לקרבתנו — נשמתי בהקלה: היו אלה שני גורי-עץ ענקיים, אשר נסחפו מן הירדן לים המלח.”

מול הר מצדה. למחרת היום יצאו סירות אחדות כדי לחלצה, ומשעלה בידן להביאה לחוף-מבטחים, הסתבר כי חלקים מסויימים מתוכה נעלמו. לתופעה המסתורית נמצא מייד הסבר מדעי. התברר, כי חלקי-הספינה העשויים אלומיניום אוכלו במשך הלילה על-ידי מלחי-הימה — והתמססו במים. יראה הדבר מוזר ככל שייראה, מכל מקום פגם הדבר בקצב ביצוען של משימות היחידה. משנתעורר פעם הצורך לבצע הפלגה במהירות שתעלה על ההתקדמות הזחלנית של הסירות המיושנות, הובאה למקום סירת-גומי בעלת מנוע חיצון. החגיגות המרובה שליוותה את טכס השקת הכלי — פינתה את מקומה עדימהרה לאכזבה מרה. כבר בשיוט הבכורה הבחינו מפעיליה, כי מצינור הפליטה זורמים מים אשר צבעם כעין הכסף. במפח-נפש הבינו הימאים חסרי-הנסיון, כי אי-אילו אבזורים במנוע החשוף למים, נמסו בקצב בו דהרה הסירה. בצער רב נאלצו לוותר על שכלולי הטכניקה, ושוב לתקופת החלוציות אשר אפיינה את הקמת מפעל האשלג בשנת 1937.

ים נסוג נויבשה

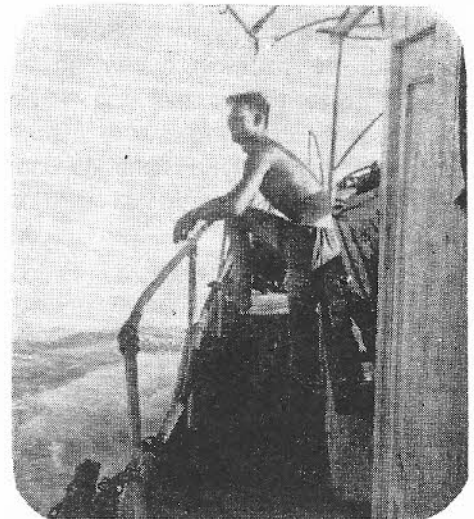
חת המשימות אותן קידמה היחידה בהפתעה-של-שמר **א** זה, היתה סיוע ביישובו של האיזור. באביב 1951 זומן סגן-אלוף רפאל לפיקוד הדרום. את פניו קיבל קציני-ההנדסה מאיר בית-אש, אשר נודע בפעולותיו הנמרצות לפיתוח דרום הארץ. באותה פגישה הותוותה תכנית-פעולה להעברתו לעין-גדי של ציוד כבד, אשר באמצעותו יוקמו במקום מבני-קבע ויוכשרו אדמות האיזור.

חלפו שבועות מספר, ובוקר אחד העירו נהמות-מנוע רועמות את אנשי היחידה. שיירה ארוכה של משאיות-ענק ניגשה באטיות לעבר המזח, ופרקה טרקטורים, דחפורים, כלי-רכב, חומרי בניין וציוד אחר. המלחים נחלצו בקורת-רוח למלאכת ההובלה. בעיני רוחם ראו כבר את היישוב החדש, אשר אנשיו ירחיקו מעליהם את תחושת הבדידות והניתוק.

פעמים רבות עשו הסירות ואסדת-הנהיתה את דרכן מסודם לעין-גדי. שרידים התאמצו וגוים חשופים ירדו פלגי זיעה, כאשר פורקה כל הכבודה. משהחל הקומנדקאר הראשון מטפס במעלה ההר, הידהדו קריאות-השמחה בין

העשויה עץ, ולבסוף — שברוה לרסיסים. תקרית זו גרמה לאבדן-זמן, וכך ירדה השיכה בעודנו במים. עקב קשיי ניווט הלפנו על פני עין-גדי בלא שאחוש בכך, וניגשתי לקרבת החוף כשלושה קילומטרים צפונית לנקודת-הנחיתה המיועדת. לרוע המזל נכנסנו בסירת-המנוע לתוך ואדי, ורק לאחר שנחשול-מים גרפנו לאחור, הצלחנו לשוב למים עמו-קים. חזרנו על עקבותינו, הגענו לקרבת עין-גדי ואחר ירינו רקיטות, כדי שהיילי המוצב יהו אותנו. תוך שניות ספורות נשמעו מטחי-יריות, וקליעים שרקו מעלינו באיום: הסתבר כי חיילי הרגלים שלנו דימו שכוח ירדני פשט עליהם, וקידמוהו במכת-אש. למרבה השמחה — החטיאה, ובצדנו לא נפגע איש. לאחר שהזדהינו שנית, הבחינו החיילים בטעותם — והיריות פסקו.

נוים כנויסים נותכת

ר יכוח המלחים-בים המלה עורר רגשות מעורבים בקרב אנשי היחידה. מצד אחד פטורים היו מאותה מכה ששמה "גילוח-זקן", המטרידה כל ימאי. כידוע, גורמת שהייה ממושכת של כלי-שיט בים להצטברות ירוקת ועשביים בקרקעיתו. סרח מיותר זה, המזכיר בצורתו זקן עבות, מכביד על תנועת הכלי — ולפיכך יש "לגלחו" — תכופות. בעיה זו אינה קיימת בים המלה, עקב העדר חיים בתוך הימה, הנקראת משום-כך אף ים-המוות. עם זאת גרמו המלחים החריפים לתופעות שונות שאינן קיימות בימים בהם נמוך ריכוז המלה. בהקשר לכך נזכר סגן-אלוף שמשון בתקלות מסויימות, שאירעו לו כתוצאה מהתקשות חבלי הסירות: "לעתים תכופות אי אפשר היה לבצע התקשרות לגוף, כיוון שסיבי החבלים הפכו נוקשים כברזל. נאלצנו להתיז עליהם מים מתוקים בכמויות גדולות, כדי להחזיר להם את הגמישות הרצויה."

בעיני סגן-אלוף דב היתה מציאות-טבע זו נעימה עוד פחות. בעקבות תאונה מצערת שאירעה לו במהלך אחת ההפלגות, נתמלאה הספינה יתומה במים — ושקעה כאבן

קורטוב של מלח

יום מניתי את מספר המטרים שנוספו ומשנסתיימה הכשרת התוואי, העמסתי את האספקה על גבי קומנדקאר, ובהתרוך ממות-רוח של בעל זכות-ראשונים נסעתי לעין-גדי. לא היה זה תענוג רב בהתחשב בטלטולים העזים ובקשיי הטיפוס במדרונו התלול של מעלה היעלים; אך משחישבתי את פרק-הזמן אותו הצריכה הנסיעה ברכב לעומת 18 שעות הפלגה מייגעת — חשתי סיפוק עצום. הפיצוי המידי אותו נחלו אנשי היחידה מהכשרת הדרך, היו המים הטעימים מעין-בוקק, אותם הובלנו במיכלים.

הכשרת התוואי לאורך החוף לא הפסיקה את קיומו של הקשר באמצעות הסירות. מהמורות וסלעים שיבשו את פני הדרך, ומנעו מעבר רכב כבד על מטענו, רביסרן אוטי, מן המפקדים האחרונים באיזור, היה עד לתאונות אחדות, שבעקבותיהן נידרדרו כלירכב לתוך הימה. מסיבה זו היה צורך לקיים את השימוש בנתיב הימי במשך תקופה נר-ספת. כחלוף הזמן, התפתחה עין-גדי, התרחבה באנשים ובמב-נים, וקרמו לה השכבות הראשונות של פנינת-החמד הנר-אית כיום. בד בבד הצטמק בסיס סדום, וצריפיו הלבנים איכלסו כמחצית מניין אנשים; וככל שהפך התוואי המסוכן לדרך נוחה, כן פחתה התלות בתעבורה הימית. בשלהי שנת 1952 סיימו הסירות הקשישות את תפקידן — ונאספו אל היבשה.

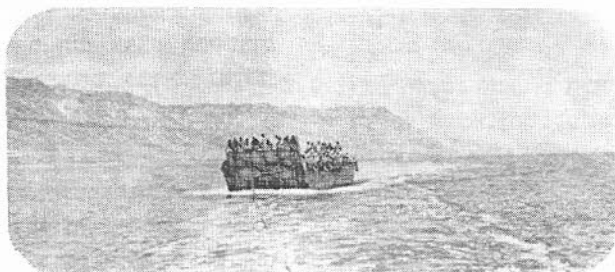
* *
*

מים רבים זרמו מן הירדן לים המלח, מאז אותו מסע דימוני ל"קובה" ועד ליום בו הורד הדגל מתורנו בפעם האחרונה בבסיס חיל-הים שבסדום. שכבות-מלח רבות קרצפו הימאים מעל גופם וכמויות-ענק של מים מתוקים נדרשו כדי לצננם מן החום הכבשני. נותרו אך זכרונות מן החודשים של תנאי-חיים קשים, חיות מימי מתח וסכנות, רשמים משעות הפלגה מתישות וגעגועים אל צרור בלתי מבוטל של רגעים יפים. אולם מעל לכל — טבועה בהם תחושה של גאווה. גאווה, אשר מצאה את ביטויה בגוונים ובסגנונות שונים. אך מכולם קולע סיפורו של סגן-אלוף דב: "כאשר ססתי לראשונה לסדום, ישבתי, מתוך סקרנות, בתא הטייס. שעה שהחל המטוס יורד לקראת הנחיתה התי-בוננתי במדהגובה, עקבתי אחר המחוג שנסוג בהתמדה, ומשהגיע לספרה 0, חשתי תחושה מוזרה. המחנן המשיך... 100—200... 300—... כאשר נגעו הגלגלים בקרקע, הצ-ביע על 400— היתה זו חוויה נהדרת, ולא יכולתי לעצור בעצמי מלומר בקול רם: סגן-חובל דב, אתה מפקדה של יחידת הצי השוכנת במקום הנמוך ביותר בעולם."

צוקי הסביבה. תור המכונה הגיע — וחלל סדר הפרידות. ללא שהיות החל הדחפור בהכשרת מסלול למטוסים קלים, ועוד באותו שבוע נחת בו הפייפר הראשון. קודם שסיים סגן-אלוף רפאל את תפקידו כמפקד בסיס סדום, זכה לחוות בשלושת מבני-האבן הראשונים של עין-גדי, שבאו במקום האוהלים והצריפים המיושנים.

זכות דומה נפלה גם בחלקו של רביסרן ברוך. בתקופת שירותו כמפקד הבסיס, הוחל בהכשרת תוואי הדרך מסדום לעין-גדי, והמאורע קשור היה, לגביה, כבעיה אישית: "הובטח לי כי בגמר סלילת הדרך, אשר תאפשר את העברת ההספקה בדרך היבשה, אועבר לתפקיד אחר בצפון. יום-

שיחה עם רס"ן אלי

השם חרות על המים

קבועות — ונראה למרחק רב. הוא מוצב בצד המזרחי של המעבר, הצד שבו השוניות מצויות 10 מטרים מערבית למגדלור, יכול כל כלי-שיט, אפילו גדול, לעבור בביטחון. אני נמצא אמנם על הגשר מדי עברנו את המיצרים, אך השליטה באניה נתונה בידי קצין המשמרת".

לא רק ההפלגה באזורים שונים לחלוטין מן המקובל והמוכר היא בבחינת חידוש לרס"ן אלי ולצוותו; היה עליהם לתמחות גם בנושא נוסף — הובלת מטענים. האניה מובילה כמעט את כל סוגי המטענים האפשריים: תיבות, ארגזים, חביות ועוד. אין לשכוח כי הצוות באניה מורכב כולו מאנשי השירות הסדיר בצה"ל, שלא היתה להם כל הזדמנות לעסוק בהובלת מטענים בעבר. "קיבלנו שבחים", מגלה לנו המפקד, "מקציני סיפון של צי הסוחר, שהפליגו עמנו וציינו כי קצב-ההטענה משיעור-רצון בהחלט".

לסיכום שאלנו את אלי: איך הצוות? מה הם חושבים על ה"תענוג" שבהפלגות בים לא-יציב ובמגזר-אוויר לא-נוח?

"לדעתי, הצוות מצויין — כולם עושים עבודה טובה בתנאים קשים. אך עובדה היא: החברה אינם רוצים לרדת מן האניה. יש לי גם מלחים מאח"י אילת שנקלטו כאן יפה, ואינם מביישים כלל את אנייתם הקודמת".

שאלנוהו: המסוגלות הספינות מסוג זו שעליה אתה מפקד למלא את המשימות המוטלות עליהן?

אלי, שכמעט נפגע על כי הרחבנו עוז להטיל ספק ביכולת ספינתו ואחיותיה, השיב: "למעשה מוטלות עלינו 3 משימות עיקריות: האחת — הפגנת נוכחות ישראלית, השנייה — סיוורים תכליתיים למניעת חזירות והברחות לסוגיהן, השלישית — הובלה של מטענים מוצקים או נוזליים (כולל מים)".

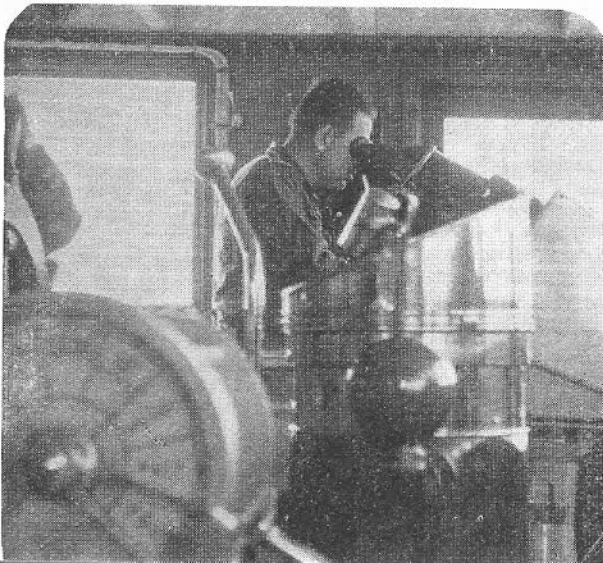
כיצד נראית בעיני רס"ן אלי העבודה במפרץ ים-סוף, לאחר שהפליג שנים אחדות בים התיכון? ההרגשה בעת הפלגה במפרץ סואץ שונה מזו שבהפלגה בים התיכון או במפרץ אילת. במפרץ סואץ הגלים קצרים וחדים, מתרוממים במהירות ונשברים על דופן האניה. בקיץ סוער הים יותר מאשר בחורף. הניווט הוא חופי, במשך כל הזמן. אין אפשרות לצפות ולנווט על-פי גורם שמימי, כי אין אופק כלשהו; טעות של שעה גורמת לך — בלא קושי — להיתקע בחוף. אנחנו משתמשים במפות של האדמירל ליות הבריטית. לכל אורך שני המפרצים ישנן שוניות, וכן יש בארות-נפט בים, וכל אלה מחייבים ניווט מדוייק ביותר. אשר למעבר במיצרי טיראן, זה אינו מהווה כיום כל קושי. המגדלור המוצב בו מנצנץ לעתים

ח- ילדיהם ניצב כיום נוכח מצבים ונסיונות, שכמותם לא הכיר כלל בעבר. אורך הזוף הימי שלנו גדל כמעט פי המישה בהשוואה להקופה שלפני 5 ביוני. מצב זה העמיד בפני החיל אתגרים חדשים, והראשון בהם — מילוי המשימות — התפקידים המבצעיים ומשימות השירות — המתחייבות מחוץ ארוך כל-כך.

אם אפשר היה לפתור, בעזרת האמצעים הקיימים, את הבעיות והקשיים שהתעוררו בחופי הים התיכון — אין הדבר כן בים השני בו פועל הילי-הים — ים-סוף ומפרץ אילת. הרכה היה להקים בסיסים חדשים, ולהציב בהם כוח-אדם רב כדי למנוע סיוורים של האויב והברחות ולמלא את יתר התפקידים.

משימות אלו, ומשימות רבות אחרות, מתבצעות בזירת ים-סוף בעזרת כלי-שיט אחדים, ספינות מסוגים שונים.

נפגשנו עם מפקדה של אחת הספינות, רס"ן אלי, אותו "תפסנו" בדירתו בהר הכרמל שבחיפה, בעת חופשה קצרה. לרס"ן אלי ניסיון ימי ניכר בחיל — הוא שירת על טרפדת ושימש קצין-תותחנות באח"י יפן. נוסף לכל זאת הוא גם בוגר האוניברסיטה העברית בירושלים, בכלכלה ובסטטיסטיקה.

ששה חודשי "שיפשוף"

"שבע בנות ושבעה בנים, שהנסיון הבימתי שלהם מצטמצם סך-הכל בחוגים דרמטיים, מגישים, לראשונה בתולדות להקת צה"ל, תכנית מלאה, בת שעתיים רצופות, שהיא גם חדשנית, גם מבדרת וגם נקייה ואלגנטית. תכנית שהיא פרי 6 חודשי "שיפשוף" פרוזאי בהורות מייגעות" — אומר דני ליטאי, איש תיאטרון היפה ובמאי התכנית, ומוסיף: "ההורות אמנם היו מייגעות אבל הייתי אופטימי. היו לי 14 משתתפים, שכל אחד שולט בתנועה, משחק ושירה כאחד. הבר'ה שנבחרו מבין 200 מועמדים אשר באו להבחן ללהקה".

"הרפרטואר מבוסס, כאמור, על הוויימי עם וריאציות על הנושא, אך כולל גם חומר ניאטרלי טוב לכשעצמו: אם זו הפרודיה על "שיר הטלפון", המבוצעת ברצינות תהומית ובפאתיטיות מודגשת, שסוחטת דמעות של צחוק; או אם זה "רק בישראל" — שיר ההשתוללות הגדולה והמאורגנת היטב, שמוגש כהדרן עם סיום התכנית.

שיר הפתיחה, "וביום השלישי" (ואגב, זהו גם שם התכנית עצמה) הינו דווקא ימי טהור, ושורשי אפילו. שיר שמבוסס על מוטיב תנ"כי (ראה בראשית פרק א' פסוקים ט"ז-י"ז) שברוח הימים ההם מתאר פרקי היסטוריה בתיזמנו, כדוגמת ייבוש החולה... אולם סיפור כתיבתו, לעומת זאת, מהלך בחוגי הלהקה כקוריוז, שראשיתו בבדיחה ואחריתו בגילוי כשרונות: כאשר הזמן דחק ושיר-פתיחה מתאים עדיין לא היה בנמצא — גורו על עצמם דני ליטאי ויאיר רוזנבלום, המדריך המוסיקלי, לבצע את העבודה-אישית. אולם, כיד ההומור הטובה עליהם, החליטו לברר "מה כבר עלול לקרות" אם המוסיקאי יכתוב את המילים, ואילו השולח ידו בפיוט — את הלחן, שיר יצא מזה, ואפילו יפה!"

"הישראלי היפה" בפריז

"התנדב לצי וראה את העולם", נהוג לומר, ואילו להקת חיל-הים לוקחת אותנו לסיור בממלי העולם הגדול. הרי תכנית הסיור: אליף — ליפאן, "ארץ השמש העולה", וכיסם של ספני-הבילוי הנצחי, מתרוקן...

בי"ת — לאיטליה, בעקבות הדון-וואן הישראלי המצוי והמסתגל לשיטות החיזור המקומיות (שהרי נאמר: ברומא התנהג כרומאי). גימל — לצרפת, במחיצת בנות טולון המבכות ימים רחוקים וטובים.

תחנה אחרונה: יוון. יוון של "השמש בפיראוס" ושל סירטאקי וקריאות בנוסה "יאסו", "יה-מאמה" כעידוד, "עושים קרקס" עם בקבוקים על הראש... ואז חוזרים לישראל, כמובן, ומי מחכה לספני

כנור דוד ללהקת חיל-הים

להקת חיל-הים זכתה בכנור דוד. הצלחת הלהקה בתכניתה האחרונה נענתה בהרבה הדים חיוביים ובהערכה שלמעלה מן המסוער. חברו להצלחה זאת כמה גורמים, לראשונה — המסיעות עצמה של חברי הלהקה, שהוכיחו את עצמם; במאי התכנית דני ליטאי, איש תיאטרון היפה; המלחין והמדריך המוסיקלי יאיר רוזנבלום. כולם כאחד, וכל אחד כשלעצמו, תרמו תרומה ראויה לציון, והבטיחו את הצלחתה של התכנית, השמינית במספר התכניות שהעלתה להקת החיל על קרשי הבמה, מאז קיומה, ואשר עד לתכניתה זאת, האחרונה, היתה מופיעה כצוות-הווי בלבד, במסגרת פנימית של יחידות החיל. להלן ציטוט דברים מתוך הבטאון "היפה" — איגרת לאזרח:

הצי אם לא איש גליציה"ל, הבא לראיין את השבים לגבולם, ומכרין הגיגות: "כאן בסיס חיל-הים אישם בחיפה..." מערכון היסטורי-הומוריסטי-גיאוגרפי משל דני ליטאי, בביצוע וירטואוזי של חברי הלהקה.

"באו לי דמעות בעיניים"

"עוד אתה תחת הרושם שבחיל הים עושים רק חיים משוגעים, וכבר מגלים לך את כל האמת על "החיל הלבן של הגזבים השחורים" — מה גם שאחר-כך תבוא "סופה", "סופה... מתי יבוא סופה?!" שיר תחינה לאלוהי הסערות הגדולות בליבו של הים, שיר של אפקטים פסיכודליים משהו. עם אורות וצללים ותנועה". ישנם גם שירי נשמה. וגם שיר אהבה, שמוקדש לכל המלחים באשר הם שם, על נערה קטנה, "שמטרפדת פה את כל הצי" ומזמרת מתוך ליבותיהן של בנות הלהקה, המלח שלי הוא המלאך שלי".

"הנפלא מכל השירים, הפואנטה הגדולה והשקטה של התכנית כולה, הוא שירם של יאיר רוזנבלום ורחל שפירא, "מה אברך". בדחילו כתב יאיר רוזנבלום את הלחן למילותיה של המשוררת הצעירה והבלתי ידועה, חברת שפירא, אשר כתבה את השיר לזכר בן קיבוצה, אלדד, שנפל במלחמת ששת הימים".

"מזמרת את השיר רבקה זוהר, סילנית הלהקה. כשעלתה לבמה לבדה, ופתחה במילים: "מה אברך לו במה יבורך".

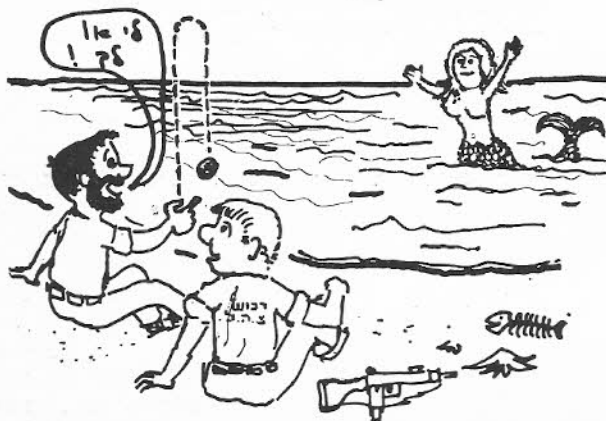
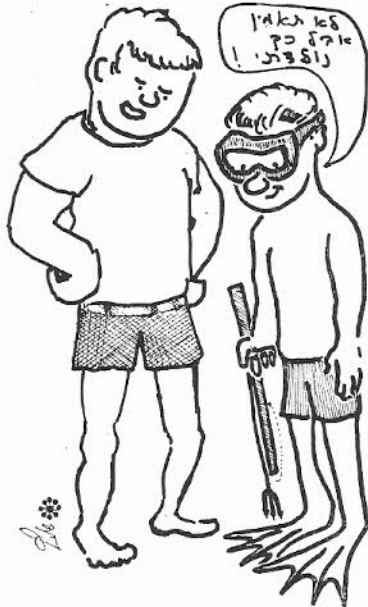
"זה העלם — שאל המלאך"... היתה דממה גדולה באולם, וכאשר סיימה:

"אלוהים אלוהים! אלוהים! לו רק ברכת לו חיים" — לרגע קט נותרה הדממה בעינה, ואז באו תשואות שכמותן לא שומעים בכל יום, והקהל עדיין הריע. מתהנן להדרן — אך לשוא. ההצגה חייבת להימשך ואת ה"ביס" מקבלים רק בסוף התכנית".

זאת מלאכה וזה שכרה. זה קציר-יבולה של הלהקה אשר השקיעה עבודה מסורה ורצינית, בהרכבם המוכשר של הבמאי ומעמדי הפזמונים דני ליטאי, והמדריך המוסיקלי והמעבד יאיר רוזנבלום המחונן, שהלחין לתכנית זו מספר פזמונים, שהתחבבו על הקהל, במיוחד, "מה אברך", שעמד בראש מצעד הפזמונים, ומושר עתה בפי כל ברחבי הארץ.

להקת חיל-הים אינה יושבת על זרייה-דפנה של הצלחתה ועל "כנור דוד" שנפל בחלקה, עוד ידה נטויה לעשות חיל נוסף, כשהיא שוקדת על תכניותיה הבאות.

נאחל לה, שעתידה יעלה ויוסיף על עברה.

מערכות ים
בטאון חיל הים

צוחק

הפלגת בתולים לברדוויל

„טוב, אז סע חיביבי, המפתחות בפנים.“ — זו כמעט „סיסמת ההפלגה“...

יעוד כהנה וכהנה ממין אותה פרקמטיה. לוקח לנו שעתיים לצאת את הימה. לפתע מרגישים חול, כולם קופצים למים, יש להחוף את הסירות. הערבים בחוף מביטים בנו מבט תמוה, בגלל שהבחורה המפליגה אתנו לובשת „ביקיני“. לא נעים לחוש את הבצה מתחת לרגליים, הגיגים קטנים במים נושכים מדי פעם, כמוחים על הפרעת שלוותם. אנו מחוץ לימה, סוף־סוף. הנחתת ניצבת במרחק סביר. המשקפות שעל הגשר מופנות אלינו, מעוניינים לדעת כיצד אנו נראים. נפנופי־הידיים וההכביסה הנשית על התורן, מרגיעים אותם. הנחתת ממשיכה. מאחרינו מזדנבות הסירות האחרות.

לאשדוד מגיעים בצהרים, צרובי שמש ורוח, לאחר שהלילה היה קשה וקר, ורק בשעות־הבוקר השטופות־שמש יכלנו להמם ולשפר את הרגשתנו.

נחפזים למקלות, טוב במים המלוחים, אך שבעתיים טוב במתוקים. ב„מנוחה“ של שעתיים יש לטפל בסירות. לסדר את המפרשים, לבצע נקיון ולעשות סדר. תהיה טוב לסירה שלך, היא תהיה טובה אליך — אומר לנוס. בובו זועק אל „החברה“ שלו, ויש חשש „שישמעו“ אותו בתל־אביב... צוללה שוכב על ערימת סמרטוטים. במשך כל ההפלגה לא יצא לרגע משלוותו, וחלילה לו לעזור במשהו, הוא „המפקד“...

הביקור הקצר באשדוד הסתיים. יש להמשיך, אם רוצים להגיע לנמל יפו, עוד היום. כולם בסירות, המצברוה טוב במיוחד. המפקד שואל אם אנחנו אוהבים את החיים האלה... התשובה היא חיובית, אך הוא אינו מאמין...

מילות־פרידה אחרונות, ואנו שוב בלביים. הפעם הים סוער, יש ברבורים, הרוח איננה תואמת עצמה אלינו, ויש צורך להתור בזיגוגים. הדבר נמשך עד הצות, לזאת קוראים „קריעה“, „שפריצים“ כאלה אין הודמנות לקבל כל יום. בתנאים הנוכחיים לא מסתכלים על הגוף, רוצים להתקדם עד כמה שאפשר יותר מהר. אין מצטערים כל־כך, שההפלגה תסתיים בעוד יומיים.

עושים תורנויות שגרתיות, עליהן מתווספת „תורנות הוצאת מים, ובמרבץ, כל כמה שמוציאים, אין אתה מספיק. ה„חברה“ עייפים למדי, רובי פלג אומר: „הלמתי שאני מחזיק חבל, התעוררתי ואני באמת במשמרת“... פרץ צחוק, צחוק מזורז ותמוה... זה החלום וזה שברו.

רואים מכונית על החוף, ברקע, אומרים דבר־מה על מכוניות והיעילות שברכב־ממונע. איש איננו מגיב, נמנעים להבין את הרמז...

השעות נוקפות והנה רואים את יפו מרחוק, חורבות נפלאות, אנחנו אוהבים חורבות. יש הרגשה שנהיה כמו עולים חדשים, ננשק את רגבי אדמת המולדת, כשנגיע אליה. ועד אז... מחפשים את שני האורות האדומים בכניסה לנמל יפו... למה אין פה מיגדלאור? איפה המיגדלאור של סטלה?

התמול המזל וספינת דיגים יוצאת לעבודת־הלילה, אנו בעק־בותיה, בכיוון הפוך לנמל.

מנוחה של ארבע שעות, מנממים על הרציף, „לווי“ מתווכח עם מישור, הפעם „החברה“ פחות סובלנים, משתיקים אותו. מאז תחילת ההפלגה לא פסק מלהתווכח, זה מין תחביב כזה, מאיימים לזרוק אותו למים. זה עור, נראה עד אימתני. שקט משתרר, ההקשיים ישנים, ברצינות...

נשמע קולו של סגן אבשלום הפוקד לקום, אין ברירה, צריך להמשיך. לפחות לרגע מבקשים להתמתח. נלחשת קללה עסיסית. בסיכום, הכל מאורגן: „הרי אנחנו היי“, והצלחנו לעשות את אשר הגדולים מאתנו לא הצליחו — הם אומרים באווה.

מיפו ועד חיפה, זו הפלגת „כיף“, ועל אף זאת מתחילים להתגעגע לבסיס. גם הפיקניק בשדותיים איננו מפיג הרגשה זאת. הכניסה לחיפה מתנהלת על מיי־מנוחות.

היה טוב, וטוב שהיה כל שהיה. החובלים מוכנים להתחיל מחדש, אם לא כעת היה, אולי בעוד שבע, אולי בעוד שבעיים. הניחו לישון קצת. כן, הניחו להם, הם זקוקים למעט שינה בסיום מבצע־הבתולים המוצלח.

מאת תמר א.

המפרשיות ניתקו מן הרציף בשעות הבוקר המוקדמות. שלש לויטניות כתומות־מפרש, כשאחריהן מפלסת דרך ספינה נוספת מבהיקה בלבן.

נפטון אלהים השיב רוח במפרשים, ועדימהרה נמצאו הסירות „הזתכות“ את המים במהירות, שאין רגילים לה במבצעים דומים. החוף רץ וחלף לנגד עינינו, במהירות של 9 קשר. „הצפונות“ אשר הפיחה רוח־גיבית במפרשים, השאירה את האחות הנוספת הרחק באופק, כמו להסביר פירוש „מפרש מלבין באופק“...

מדריכי המילואים, שצורפו להפלגה, הביטו משתאים זה אל זה, לא מאמינים למראה עיניהם. על מספר תקלות התגברו. ההגה שנפל, תוקן. המפרש הקרוע לא הפריע יתר על־המידה, הלוויטניות המשיכו להרוש את הים.

כעבור מספר שעות מגיעה „הצפונות“, תופשים עמדות. מתגלים חופים שלאחר הקו הירוק, מצהיבים חולות אין־סוף, אישם מודקדק דקל ירוק.

לילה על־פני הגלים; מזור, מרתק, לח והמים. „שליטה בים — אתגר לאדם“, אומר אוזונה, כמגלגל.

בבוקר יום־המחרת רואים את ימת הברדוויל. אכן, זהו נוף. סירות־המפרש הראשונות, מזה 2000 שנה, הגיעו לנחליים.

לא נראו סימני עייפות, החובלים טיפלו בסירות בנחת, סידרו את ההפצים הארוזים בנילון, ורק לאחר־מכן התפנו לעצמם, משקיפים על המקום הנגלה לעיניהם — נחליים — היאחזות קטנה ומושלמת, מין קבוץ קטן, שהכל בו מאורגן להפליא, שמתפרנס מדיג, והבריו מתנדבים ברובם. לא בכל מקום רגילים לאיורה כזאת.

נחליים קיבל את פני האורחים ודבק בשמחתם. הפרישו כמה ארגוני־דיגים, בקבוקים הוצאו ממסתרם. לאחר מקלחת והחלפת־בגדים החלה השמחה. בראש ההוגנים עמד משוון בובו. כדאי היה לשמוע את משוון „מציובט“ ושר: „קפיטן, קפיטן...“ ועוד שירים „מהימים הטובים“. שירה כזו לא נשמעה מזה דורות בברדוויל. הצחוק פרץ וגאה, נמהל בריח הדגים הצלויים, והפך לצהלה כללית. אפילו למחרת, בדרך חזרה, קשה היה להשתחרר ממנה.

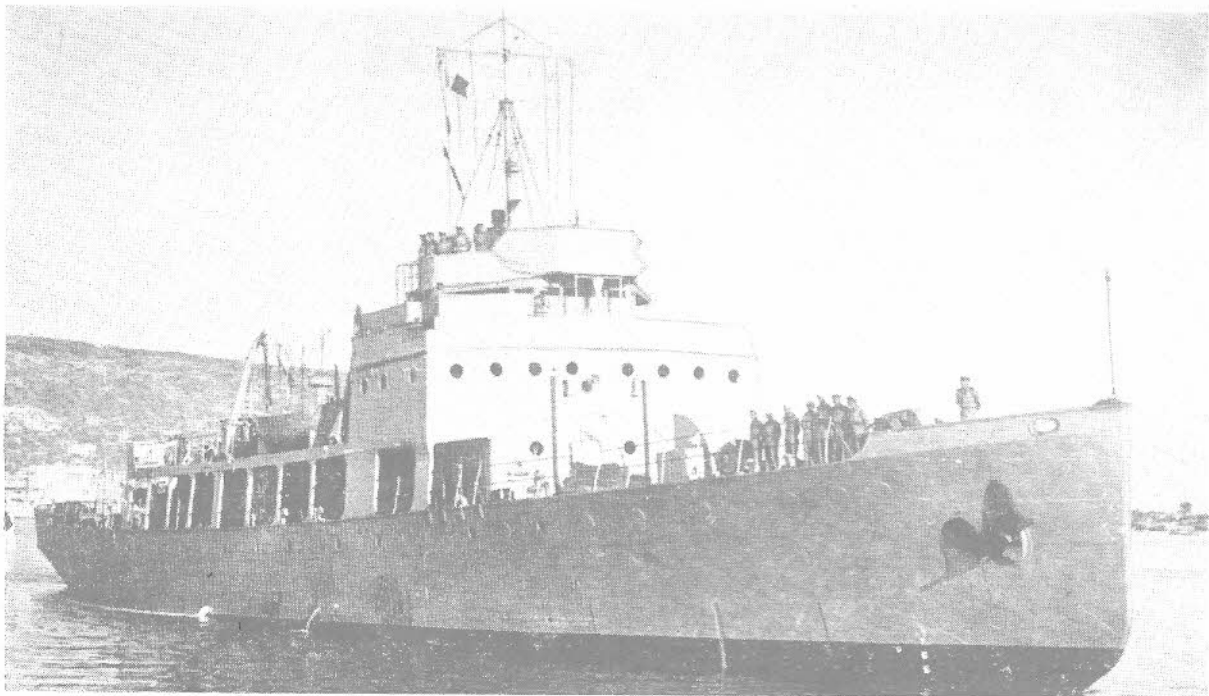
יש לנו זמן פנוי למנוחה ולהרהורים. המפרשים מתנפנפים ברוח, זו הפעם הראשונה אנו חשים מהותה של שלוה נפשית אימתית.

יוצאים את ימת ברדוויל. שמש ספטמבר מלטפת רכות. הטרוניסטור משמיע מפעם לפעם: „העם החליט — קפה עלית“, מחזירנו למציאות.

חובל מתנמנם, „החברה“ מעוררים אותו. שואלים; אם הוא רוצה עוגת־קצפת. איציק בכר שואל את לפל: „בא האוטו של הופל?“. „כן“.

„טוב, אז תביא מיץ“. „תפונים?... אשכוליות?“. כולם מדקלמים את „הגשש החוור“.

כשאתה מבקש מים משיבים לך: „תקבל מים שיצאו לך מהאזניים“.

סיפורה של אניה

קורותיה של אח"י אילת א"ח

צרפת, סיציליה, מלטה וגם צפון-אפריקה. בשלהי 1949 האונייה "יוצאת לפנסיה", הורחבה לאוניית האימונים הרשמית של החיל. בנייהומנים היא פועלת עם השייטת בתמרון נהיגה, ועוד כוחה עמה.

בקיץ 1956 מגיעות המשחתות שנועדו לתן שמות נמלי ישראל, אילת הראשונה מוסרת את שמה לאילת החדשה והחוקה ממנה. מי-1957 ניתן לה השם "מצפן", והאונייה משמשת בסיס לצוותות הטרפרות. בסוף 1961 בא הקץ גם לתפקיד זה.

היא נידונה למכירה, והרוכשים קובעים את גורלה — לגרוטאות. ב-22 לפברואר איתה שנה נערך על סיפונה המיסדר האחרון. הדגל יורד ומוצנע. תרועת חצוצרה. מטה"ריות. לאילת הראשונה (א"ח 16) ניתן הכבוד האחרון, שהיתה ראויה לו.

להגנת נמל תל-אביב, שם פירקו נשק שהובא לארץ.

ב-4 ליוני עמדה אילת במבחן הקרב בחופי ת"א עם "אמירה פאנווייה" ונחתה נושאת צבא-מצרי, שהתכוונו לפעולת נהיגה. כחילוף פיהאש פגע פגז בירכתיים, עבר דרך חדר המלחים ונפל לחדר המכונות. פגז אחר עובר במעקה גשרהפיקוד, שאינו משורייני. בשעה 16.40 נסוגות אוניות האויב דרומה, כש"אמיר רה כאווייה" נפגעה ע"י המטוסים.

עם יציאת הבריטים מגיעה אילת ב-11 ביולי 1948, לנמל הבית.

כעבור שבוע יוצאת אילת להפגין את צור בלבנון.

מאוקטובר 1948 משמשה א. 16 כאוניית אימון לשני המחוזים של קורסים לחובלים, כיום קצינים ותיקים בחיל, כשהאונייה מת' ורדעת לימייה של טורקיה, יוון, איטליה,

אילו פה ולשון ניתנו לכלישיט! לאונייה יש להתייחס כאל יצור חי, אהוב, תוסס ונושם, וסיפורו בצידו מגלם ששון ויגון, כבואה של עולם, ימות ונמלים, סעי רות, מערכות-חיים ומלאמות.

כזה סיפורה של אילת (א"ח 16) — אונית הקרב הראשונה של הילהים.

"נורהלנד" נבנתה כספינת משמר-החופים האמריקאי בשנת 1926, בנפה 2275 טון, מי"ר חדת לפעולה במים הארקטיים, עשויה פלדה, מסוגלת להדוף ולנגח, כבר ב-1927 היא באלסקה. במלחמת-העולם השניה כופה לפי קוד הצי-האמריקאי בגרינלנד.

ב-1941 — לוכדת אונית-ירדניו גרמנית ושרי בה את צוותה.

ב-1944 — מטביעה אוניה גרמנית ושונה את צוותה, אך היא עצמה מותקפת על-ידי צוללת גרמנית.

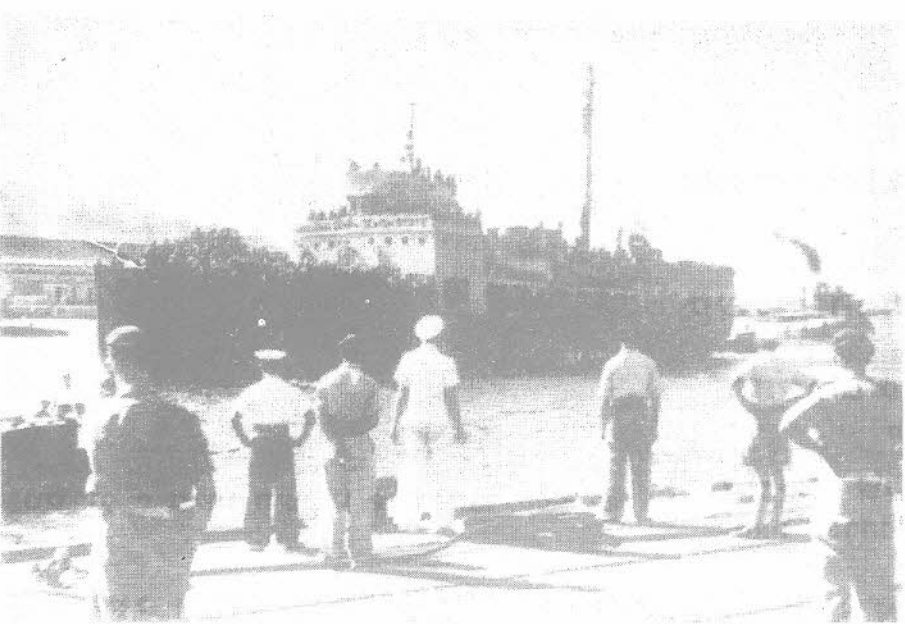
ב-1945 היא יוצאת מן השירות. יש מעונינים בגרוטאות. המעניין — הסוכנות היהודית, המוסד לעליה ב'. נרכשת בהסוואה לצור רך הובלת עצים.

מפליגה לנמל באיון בדרום-מערב צרפת, בשם "צפונית", ב-20 לאוגוסט 1947 עוברת את הגיברלטר, ומכאן עוקב "אחרית הצי הבריטי. בראשית ספטמבר נכנסת לנמל בורגס בים-השחור, שמה מוחלף ל"מדינת היהודים". האונייה קולטת 2600 איש ועוד 300 תינוקות, למעלה מכוחה וקיבולה. ב-27 לספטמבר יוצאת "מדינת היהודים" מבורגס. בים-התיכון ממתינות לה אוניות הצי-הבריטי. ב-3 באוקטובר מתחיל המאבק. המש אוניות-קרב בריטיות מתקיפות אותה. אחת מהן מנסה לנגח אותה, אך המנגחת יוצאת מכלל פעולה. פגזי הברזל ב-29!

ב-21 למאי, בשעה 1730, האונייה מלימה עזון, חומקת מנמל חיפה, ומגיעה לתל-אביב ב-1 בלילה. למחרת מצידים אותה בנשק, 3 תותחי נ"מ 20 מ"מ, מספר בזות, שפנדאו אחד, רובים וסטנים, ועוד שני תותחים של הסוואה, עשויים דיקט ובר.

ניתן לאונייה, לפי החלטת ראשיה-ממשלה, השם "אילת". נועדה להגנת החופים, בעיקר

ציור: האונייה וסיפור קורותיה באדיבות טא"ל (מיל) ל. אלמוג, מנהל מוזיאון חיל הים — חיפה.

RED SEA
SUEZ TO THE BROTHERS
THE ARRANGMENT
FROM THE LATEST OBSERVATION IN THE HYDROGRAPHIC DEPARTMENT 204

דפוס ניוט בע"מ

האסטרטגיה הימית של ברית-המועצות - מאמר-מחקר
מאת אלוף שלמה אדאל

מערכות הזירה ביס-סוף ובסואץ - ומשימותיה כיום

„החי ביס-סוף“ ו„סיני סביב סביב“ - מחקר-סקר
מאת פרופ' ל. פישלזון ודן פופר

„קורטוב של מלח“ • סיפורי גבורה ומבצעים
מאת אברהם מרון

נוס' 91 • חשוון תשכ"ט • נובמבר 1968

שי לקוראים: דגם לבנייה עצמית - אח"י אילת הראשונה (א' - 16)